

ALEXANDRA DAVID-NEEL

INIȚIERI ȘI INIȚIAȚI IN TIBET

Coperta 1:

Vanavaşin, cunoscut în Tibet ca Naknane, este unul dintre cei 16 Arhafi căruia, în a patra zi a celei de-a şasea luni a anului, îi este dedicată sărbătoarea „Tong Cho Cheme!” („Sărbătoarea celor 1000 de lumini”). Cu mâna dreaptă el face mudra (gestul) care alungă frica (Tarjana), în timp ce în mâna stângă ţine un sceptru. El aduce graţia asupra oricărei fiinţe spre care se apleacă.

Legenda spune că Vanavaşin se trage din Sarasvati şi a auzit Dharma (învăţătura spirituală) de la însuşi Buddha. Eterna pace a atins-o într-o sihăstrie, construită din frunze, din mijlocul unei păduri. Eliberat de impulsurile plăcerilor, el dobândeşte victoria asupra iluziilor şi oferă protecţie împotriva tuturor pasiunilor. În imagine, un discipol i se închină, iar păunii, simbol al Atotcunoaşterii Divine îl însoţesc în permanenţă.

Coperta 4:

Kalachakra-Mandala: reprezentare a desfăşurării temporale şi spaţiale a Absolutului.

INTRODUCERE

Scopul prezentei lucrări este de a sublinia celor interesați de manifestările spiritualității orientale, informații clare privind natura riturilor lamaiste de inițiere și învățăturile date de inițiați, atât în timpul acestor ceremonii cât și ulterior. Este inutil să spunem că acest subiect nu poate fi tratat pe larg într-o carte de dimensiuni atât de reduse. În plus, pentru a-l discuta pe larg trebuie să fim familiarizați cu anumite teorii ale buddhismului Mahâyâna și ale tantrismului hindus care fundamentează o mare parte a manifestărilor misticismului lamaist. Metodele prin care aceste teorii sunt aplicate, amestecate și însoțite cu elemente de origine non-ariană de către misticii și pustnicii țărâmului zăpezilor, poate furniza suficient material pentru o altă lucrare. Totuși prezentul volum va fi suficient pentru a revela o parte a vieții religioase a tibetanilor până acum complet necunoscută străinilor.

“Inițieri și inițiați în Tibet” formează un întreg desăvârșit. Totuși, se cuvine să recomand ca această lucrare să fie citită în paralel cu cartea mea anterioară “Cu mistici și magicieni în Tibet”, mă refer, în special, la acele părți ale acestei cărți care prezintă maeștrii misticismului, discipolii lor și metodele antrenamentului spiritual pe care ei îl practică.

Spre deosebire de regula pe care mi-am impus-o în cărțile anterioare, pentru ca textul să nu fie în mod inutil încărcat, am considerat că este bine ca în prezenta lucrare să ofer ortografia corectă a majorității termenilor tibetani, precum și pronunția lor în dialectul clasic din Lhasa. În unele cazuri am dat și echivalentul sanscrit al cuvintelor tibetane. Adeseori acestea din urmă vor fi mai bine înțelese de către cititorii care le-au mai întâlnit în lucrări despre buddhism.

Alfabetul tibetan are un număr de litere mai mare decât cel englezesc; pentru a înlătura dificultățile care apar din această cauză orientaliștii folosesc anumite semne convenționale pe care le adaugă literelor alfabetului nostru când redau un text tibetan. Acest element tehnic, indispensabil în alte împrejurări, aici mi se pare de prisos. Ar obosi fără nici un rezultat ochii cititorului, al cărui scop este să obțină

informații despre credințele și practicile tibetane, nu să le învețe limba. Cei care deja au cunoștințele corespunzătoare despre limba tibetană nu vor avea probleme în a discerne care dintre literele tibetane ch sau s apar în cuvintele pe care le întâlnesc. De asemenea, ei vor ști că aceeași literă tibetană are ca echivalent w sau b după cum este cazul.

Alexandra David-Neel

Capitolul I

DEFINIREA MISTICISMULUI TIBETAN

Este aproape imposibil să înfățișez vesticilor o idee în întregime clară și completă despre misticismul tibetan deoarece există o prăpastie foarte mare între diferitele concepții religioase și filozofice pe care europenii le acceptă și cele care servesc drept fundament pentru meditațiile asceților din “Tărâmul zăpezilor”. Termenul “misticism”, pe care l-am folosit într-o carte anterioară și pe care îl voi folosi în continuare pentru că nu găsesc un altul mai bun, trebuie înțeles, când este vorba de Tibet, într-un sens cu totul diferit față de acela cu care suntem obișnuiți.

În vest, un mistic este o persoană pioasă, de tip superior, dar, mai presus de toate, e un credincios, adoratorul lui Dumnezeu. Din contră, misticul tibetan va fi probabil considerat de mulți occidentali, un ateu.

De aceea, dacă îl numim mistic, trebuie să avem grijă să nu-i atribuim acestui termen acel înțeles și să nu-l lăsăm să ne trezească acele sentimente și idei pe care el le implică termenul în ținuturile vestice.

În țările aflate sub influență creștină, ateul din secolele trecute era o excepție rară, un fel de personaj demonic care apare în turma enoriașilor credincioși. Chiar și în prezent, el este înfățișat în imaginația multora ca un rebel care înfruntă credința și religia cu o atitudine teatrală de negare și provocare. Situația nu este aceeași în Tibet, unde ideea de Dumnezeu suprem și personal nu a fost niciodată dominantă.

Printre numeroasele zeități din Panteonul lamaist nu există nici una care să ocupe sau să aibă rolul unei ființe eterne, omnipotente, creatoare a lumii. Zeitățile tibetane aparțin, uneia dintre cele șase feluri de ființe conștiente recunoscute de credința populară. În plus reședințele lor nu sunt situate întotdeauna în afara lumii noastre, iar atunci când ele sunt într-o altă regiune a spațiului, aceste regiuni sunt suficient de aproape de pământ încât să permită zeităților să intervină oricând în planul terestru. De aceea prudența îi îndeamnă pe tibetani să trăiască în termeni amicali cu zeitățile mai puțin importante, să obțină grația

celor mai puternici și să primească clemența ori neutralitatea celor de natură malefică și chiar să se pregătească să le reziste.

Această religie ce pare a fi compusă numai dintr-un schimb de bune servicii, din mărturii de respect și din abilitatea unui îmblânzitor de lei, nu are nimic în comun cu dragostea care îi călăuzește pe creștini, și încă și mai puțin cu entuziasmul pasionant care degenerază atât de repede în senzualitate a anumitor bhakta-și din India.

Izvorât dintr-un astfel de mediu, dominându-l, deși păstrează o amprentă pe care acest mediu a lăsat-o asupra naturii sale, ascetul tibetan nu cedează vreunui impuls sentimental când părăsește societatea umană și se retrage în deșert. Și în nici un caz nu și-ar imagina că face ceva care să aibă caracterul unui sacrificiu.

Spre deosebire de occidentalul care de obicei intră la mănăstire, după ce își violentează cele mai profunde emoții, cu fața pângărită de lacrimi, despărțindu-se cu durere de ceea ce el încă mai numește “lucrurile bune” ale acestei lumi, ascetul tibetan, ca și sannyâsin-ul hindus, înfățișează renunțarea ca o izbăvire fericită.

Scrierile buddhiste conțin multe pasaje ce dezvăluie această stare de spirit:

“Viața casnică este sclavie curată, libertatea constă în a părăsi casa.”

”În ochii unui Tathâgata¹ splendoarea unui rege nu este cu nimic mai mult decât un scuipat sau un fir de praf.”

“Pline de farmec sunt pădurile singuratice. Cel care este eliberat savurează lucruri care nu-i atrag pe cei din turmă.” Nici o “încântare” nu-l așteaptă pe gânditorul înțelept în schitul, coliba sau peștera sa din mijlocul singurătăților tibetane. Totuși, extazul va fi al lui și se va scufunda în El. Ceea ce îl va ține într-o stare de imobilitate atentă, zi după zi, lună după lună și an după an va fi contemplarea modului în care lucrează gândurile sale în analiza de sine, eliminând propriile lui mecanisme pe măsură ce acestea se dovedesc a fi neadevărate, până

¹ Un tathâgata este asemenea unui Buddha.

când vine timpul în care judecata² încetează deoarece a fost înlocuită de cunoașterea directă. Apoi, odată ce furtunile stârnite de teoriile generatoare de gânduri și speculații se liniștesc, oceanul minții devine limpede și calm, fără ca o singură mondulație să îi tulbure suprafața. În această oglindă netedă, fără cusur, lucrurile sunt reflectate fără ca imaginea lor să fie distorsionată³ și acesta este punctul de plecare al unei serii de stări care nu își are originea nici în conștiința obișnuită, nici în inconștiență. Atunci se deschide intrarea într-o sferă diferită de cea spre care ne mișcăm de obicei. Acum, după ce ne-am exprimat reținerea în legătura cu sensul termenului, putem vorbi despre „misticismul” tibetan.

Oricare ar fi scopul spre care misticii tibetani țințesc, cea mai izbitoare caracteristică a lor este îndrăzneala și o dorință impetuoasă și unică de a-și măsura puterile cu obstacolele spirituale sau inamicii oculte. Ei par animați de spiritul de aventură și, dacă pot folosi termenul, i-aș numi “sportivi spirituali”. Într-adevăr, acest nume li se potrivește mai bine decât oricare altul. Oricare ar fi ramificația drumului mistic pe care se aventurează, această acțiune este dificilă și periculoasă. Felul sportiv în care privesc ei lupta nu este o atitudine religioasă obișnuită și pentru acest motiv merită atenția noastră.

Ar fi eronat totuși să considerăm drept erou pe fiecare dintre aceia care doresc acceptarea ca discipoli din partea unui gyud lama⁴ și cer damngag⁵ de la el.

Printre candidații la asemenea inițieri preliminare, ființele în mod special originale ori remarcabile în alte privințe formează o minoritate redusă; marea majoritate sunt simpli călugări. Mulți dintre ei înainte de a căuta mai multă învățătură esoterică, nici măcar nu au încercat să-și însușească învățătura pe care le-o dau școlile monastice. Cauza acestei neglijări poate fi a priori o lipsă de credință în valoarea acestei științe oficiale; totuși, este foarte posibil ca studiul obișnuit al cărților

²Togpa mai corect “raționament” opus ca sens cu togspa, adevărata înțelegere. (în scrierea tibetană rtogpa și rtogspa)

³La tibetani, hinduși și chinezi oceanul și oglinda sunt deseori comparate.

⁴Gyud lama nu înseamnă aici licențiat al școlii gyud (ritual magic), ci mai degrabă un maestru presupus a fi posesor al învățăturilor secrete.

⁵Damngag, Principii și îndemnuri.

să fi fost considerat pur și simplu prea dificil pentru un număr important dintre cei care renunță la lume.

Tendențele instinctive spre contemplație și imitarea oarbă a exemplelor date de alții constituie originea vocației multor naldjorpa⁶. Un naldjorpa se gândește doar “să facă religie”⁷, cum este denumită în tibetană, fără să aibă nici cea mai mică idee unde îl poate călăuzi calea pe care a intrat.

Totuși, cel care la începutul drumului e doar un prostănac, nu este condamnat să rămână întotdeauna așa. Miracole neașteptate se întâmplă adesea pe Calea Scurtă⁸. Aici, orbul devine clarvăzător și clarvăzătorul își pierde văzul. Discipolii cu intelectul amorțit se transformă în investigatori cu darul previziunii în timp ce mințile luminate decad într-o stare de apatie.

Este extraordinar să vezi viteza colosală cu care se schimbă valoarea mentală, morală și chiar fizică a unei ființe. Și totuși misticii tibetani rămân imperturbabili. Germenii cărora se datorează aceste transformări aparent incoerente există, spun ei, în variatele individualități și aceștia pur și simplu, până în acel moment, nu au avut condițiile favorabile dezvoltării și fructificării.

Aspirantul la inițierea mistică trebuie de la bun început să-și cultive discernământul și puterea de a-și asuma atitudinea observatorului calm și detașat⁹, capabil de o stăpânire desăvârșită asupra tendințelor naturale și asupra dorințelor trecătoare. O abilitate deosebită este cerută pentru a urma cu succes antrenamentul periculos impus unor discipoli, antrenament ce constă în trăirea efectivă a variatelor pasiuni. Aici se pune problema de a intra în foc și de a nu fi ars. Testele cărora li se supun unii discipoli, la sfatul ghidului lor spiritual sau împinși de dorința de a-și verifica realizările, sunt extrem de originale, iar rezultatele lor sunt aproape incredibile, în special din punctul de vedere al stăpânirii instinctelor carnale.

⁶Naldjorpa (scris rnal byorpa) literal înseamnă: “Cel care deține perfecta seninătate”. În limbaj obișnuit, aceasta înseamnă un adept al învățăturilor Căii Scurte, în mod obișnuit prin acest termen se înțelege: un ascet care se presupune că deține puteri psihice supranormale.

⁷Chös Ched (scris chos byed)

⁸ Despre subiectul Căii Scurte, vezi Cu misticii și magicienii în Tibet, p.243. Acolo găsim învățăturile și metodele care derivă de aici și cu ajutorul cărora, conform tibetanilor, este posibil să se atingă starea de Buddha, chiar în viața în care ființa își începe pregătirea spirituală, fără să fie nevoie să progreseze lent după modul obișnuit al renașterilor succesive.

⁹ În cele ce urmează episodul din Mundakupanishad poate ajuta la exemplificarea acestei atitudini: “Două păsări nedespărțite stăteau pe creanga unui copac. Una dintre ele mănâncă fructul copacului; cealaltă, fără să atingă fructul, își privește tovarășa.” Această parabolă a fost menită să explice învățătura Vedantică al lui jiva, dar este la fel de potrivită și în acest context.

Discipolului îi este recomandat de asemenea să își observe acțiunile, formarea în interiorul său al gândurilor și senzațiilor, atracțiilor și repulsiilor, să se străduiască să le descopere cauzele, apoi cauzele acestor cauze și așa mai departe. În direcția opusă, trebuie luat în considerare lanțul de efecte care pot să urmeze diferitelor activități mentale sau materiale.

Este ușor de observat din toate acestea că, sub numele de metode mistice sau esoterice, lamaistii de fapt cuprind o pregătire psihică pozitivă. într-adevăr, ei privesc mântuirea nu ca darul unei zeități, ci mai degrabă, ca pe o cucerire dificilă, iar mijloacele de a realiza această cucerire constituie o știință.

Capitolul II

GHIDUL SPIRITUAL

In consecință, așa cum noi mergem la un profesor când vrem să învățăm matematică sau gramatică, în mod firesc, tibetanii apelează la un maestru în misticism când doresc să fie inițiați în metode spirituale.

Cuvântul sanscrit guru este numele dat ghidului spiritual și tibetanii au acceptat acest cuvânt străin în vocabularul lor literar. Totuși, într-o conversație se spune în general “Lama al meu”, prin aceasta înțelegându-se că este indicată relația dintre maestru și discipol. Deși tibetanii acordă respect suprem și sprijin material pentru cunoștințele ce le sunt transmise, în țara lor se întâlnește rar acea venerație oarbă a guru-lui care este atât de obișnuită în India.

Milarepa, poetul anahoret, a fost o excepție. Exemple ale unei astfel, de aspirații, admirația și dăruirea față de maestrul său, ca cele manifestate de el, sunt extrem de rare.

În ciuda multor expresii hiperbolice folosite atunci când vorbește cu sau despre maestrul lui, venerația discipolului tibetan este îndreptată spre cunoștințele al căror protector este maestrul. Cu câteva excepții, discipolii tibetani sunt pe deplin conștienți de defectele pe care le are “lama al lor”. Dar respectul îi împiedică să împărtășească și altora descoperirile lor în acest sens. În plus, multe lucruri care ar părea condamnabile unui vestic, nu-i șochează câtuși de puțin. Aceasta nu înseamnă că tibetanii, vorbind în general, sunt lipsiți de principii morale, dar că acestea din urmă nu sunt neapărat la fel cu cele care există în țările noastre. Poliandria, de exemplu, atât de aspru judecată în vest nu le apare deloc culpabilă. Pe de altă parte, o căsătorie între rude, chiar și între veri îndepărtați li se pare abominabilă în timp ce noi nu vedem în aceasta nici un fel de rău.

Când tibetanii își aduc omagiile în mod generos unui om ale cărui imperfecțiuni sunt evidente, această atitudine nu este determinată de orbire față de defectele lui. Pentru a înțelege aceasta, trebuie să ne amintim cât de diferite sunt ideile vestice referitoare la “eu” față de cele susținute de buddhiști.

Chiar când au respins credința într-un suflet imaterial și nemuritor, considerat ca adevăratul lor “eu”, majoritatea occidentalilor continuă să se imagineze ca fiind o entitate omogenă care dăinuie cel puțin de la naștere la moarte. Această entitate poate să treacă prin schimbări, poate să devină mai bună sau mai rea, dar ei nu cred că aceste schimbări trebuie să urmeze una după cealaltă, din minut în minut. Totuși, omițând să observăm manifestările care întrerup continuitatea aspectului obișnuit al unei persoane, vorbim despre un om ca fiind bun sau rău, auster sau dezmățat, etc.

Misticii lamaști neagă existența acestui “eu”. Ei susțin că acesta nu există, ci doar o înlănțuire de transformări, un agregat ale cărui elemente, atât materiale cât și mentale, acționează și reacționează unele asupra celorlalte și sunt neîncetat schimbate cu cele ale agregatelor învecinate. Astfel, individul văzut de ei este ca șuvoiul iute al unui râu sau ca aspectele multiple ale unui vârtej. Discipolii avansați sunt capabili să recunoască dintre succesiunea de personalități care li se dezvăluie în maestrul lor, pe aceea de la care pot fi obținute lecții și sfaturi folositoare. Pentru a beneficia de acestea, ei tolerează manifestările inferioare care li se înfățișează în același lama, tot așa cum ar aștepta răbdători trecerea unui înțelept în mijlocul unei mulțimi.

Într-o zi i-am istorisit unui lama povestea preotului Ekai Kawaguchi¹⁰ care, dornic să învețe gramatică tibetană, a apelat la un maestru faimos. Acesta aparținea ordinului religios și s-a dedicat vieții de gelong¹¹. După câteva zile de ședere cu el, elevul a descoperit că profesorul său încălcase legea celibatului și era tatăl

¹⁰ Preotul Ekai Kawaguchi este un buddhist japonez erudit. El povestește această aventură în relatarea șederii sale în Tibet.

¹¹ Gelong, scris dge slong, literal “un virtuos călugăr cerșetor” echivalentul lamaist aproape exact al termenului bhikkhu, al buddhiștilor din sud: un călugăr celibatar care a primit o hirotonisire majoră.

unui băiețel. Acest fapt i-a provocat un dezgust atât de profund încât și-a strâns cărțile și lucrurile și a plecat. „Ce mai neghiob!” a exclamat lama auzind anecdota. Era acel gramatician mai puțin priceput în gramatică pentru că a cedat tentațiilor cărnii? Ce legătură există între aceste lucruri și în ce fel i-ar fi afectat studentului cunoștințele despre gramatică puritatea morală a profesorului său? Omul inteligent adună cunoașterea de oriunde o găsește. Nu este oare un prost omul care refuză să ridice un giuvaer dintr-un vas murdar din cauza murdăriei lipită de vas?

Lama luminați privesc venerația pe care o arată ghidului lor spiritual dintr-un punct de vedere psihic. într-adevăr, ei privesc din același punct de vedere adorarea de orice natură.

În vreme ce este conștientizat faptul că instruirea de către un expert în probleme spirituale este extrem de valoroasă și utilă, mulți dintre maeștrii atribuie o mare parte a responsabilității pentru succesul sau eșecul pregătirii spirituale discipolului însuși.

Aici nu ne preocupăm de stăruința, puterea de concentrare sau inteligența neofitului. Utilitatea acestora se autoevidențiază. Totuși, un alt element este considerat necesar și chiar mai puternic decât toate celelalte. Acest element este credința.

Nu numai misticii tibetani, dar și numeroși asiatici au convingerea că credința în sine reprezintă o putere. Ea acționează independent de valoarea intrinsecă a obiectului ei. Zeul poate să fie o piatră, tatăl spiritual, un om obișnuit și totuși, adorarea lor poate să trezească în cel care se dedică ei, o energie deosebită și capacități nebănuite. Mărturii externe de respect, în adorarea guru-lui ca și în alte forme de adorări, urmăresc să hrănească și să intensifice credința și adorația.

Mulți novici care nu ar fi îndrăznit niciodată să se aventureze pe calea mistică dacă nu ar fi crezut că sunt susținuți și sprijiniți de puterea mentală sau magică a maestrului lor, în realitate s-au bazat tot timpul pe credința din ei înșiși. Totuși, încrederea pe care o aveau în maestrul lor a produs un efect similar celui care ar fi putut proveni dintr-un ajutor extern.

Există cazuri și mai ciudate. Uneori, unii dintre ei se lasă în voia unor practici devoționale sau altor funcțiuni asemănătoare, deși nu sunt prea convinși de existența obiectului adorării lor. Nu este nici nebunie, așa cum ar fi unii ispitiți să creadă, ci mai degrabă dovada unor științe profunde despre influențele psihice și despre puterea autosugestiei.

Unii catolici glorifică o metodă care la prima vedere pare similară. Ea constă în determinarea unui necredincios să practice toate ritualurile religiei lor pentru a-l aduce în sânul bisericii. Ne putem imagina că „necredința” celui care se lasă în voia acestei practici, având ca scop o revenire la credință, nu este foarte serioasă și că nu este un ateu convins. De aici succesul unei stratageme pe care el însuși o vrea reușită.

Lucrurile se prezintă total diferit în cazul lamaștilor. Ei nu încearcă să creadă. Gimnastica pe care o practică urmărește pur și simplu să inducă în ei anumite stări de conștiință despre care credincioșii consideră că se datorează bunăvoinței Dumnezeuului lor sau gurului lor, în vreme ce ele sunt un rezultat al practicii însăși, actul fizic influențând mintea.

Maeștrii mistici tibetani au studiat minuțios efectele atitudinii și gesturilor, fizica, mimicii și influența evenimentelor înconjurătoare asupra minții. Cunoașterea acestor metode este o parte integrantă a științei lor secrete. Ei o folosesc în pregătirea spirituală a discipolilor lor. Această știință era cunoscută și marilor “guru” catolici. Ea poate fi întâlnită în exercițiile spirituale ale lui Iganțiu de Loyola.

ALEGEREA UNUI MAESTRU

Celor care doresc să se așeze sub îndrumarea unui ghid spiritual le este recomandat de către învățații lamaști să recurgă la puterea lor maximă de discernământ în alegerea maestrului cel mai potrivit pentru ei.

Pentru mintea unui tibetan, erudiția, sfințenia și concepțiile mistice profunde ale unui lama nu sunt garanții că sfaturile lui vor fi la fel de profitabile pentru toți discipolii săi. Fiecare dintre ei, în funcție de caracterul său, trebuie direcționat pe o cale specifică de către un maestru care, fie că a străbătut-o el însuși, fie că a studiat-o cu suficientă minuțiozitate pentru a fi dobândit cunoașterea desăvârșită a terenului.

Candidatul la inițiere este în general gata să urmeze acest sfat prudent. Între el și călugărul obișnuit căruia îi lipsește inițiativa (așa cum sunt mii) este o mare diferență, în vreme ce acesta din urmă, din ziua în care, copil fiind, a fost dus la mănăstire, doar a înaintat fără să se gândească în direcția indicată de către paznicul său, frecventând cu indiferență lecțiile unui colegiu monastic sau vegetând într-un fel de ignoranță plină de ipocrizie, viitorul inițiat demonstrează că posedă hotărâre proprie. El s-a hotărât să renunțe la existența ușoară a membrilor obișnuiți ai unei gompa, pentru a risca aventura duală a surmontării dificultăților de natură spirituală și a confruntării cu problemele materiale ale existenței sale, în regiuni poate prea îndepărtate de locul său natal pentru ca el să beneficieze de ajutorul pe care rudele și prietenii îl dau de îndată celor care îmbracă haina monastică. Tânărul călugăr a trecut în mod invariabil de cel de al douăzecilea an când îl încearcă primele dorințe vagi de a părăsi mănăstirea. Spre deosebire de misticii din vest care se retrag în sihăstrie când chemarea din înalturi se face auzită în ei, primul efect al tendințelor mistice la orientali este de a-i îndemna să abandoneze viața monahală și să caute un maestru. La această vârstă, aspirantul este înzestrat cu suficientă tărie de caracter pentru a lua o decizie atât de importantă. El este în mod sigur capabil să obțină informații și potrivit scopului particular pe care îl urmărește, să apeleze la un lama ai cărui discipoli cunoscuți au fost impulsionați într-o direcție similară.

Totuși, există cazuri când o astfel de investigație nu poate să aibă loc: prima întâlnire a unora cu guru-l ai cărui discipoli sunt pe cale să devină, pare o chestiune pur întâmplătoare.

Nu numai că viitorul discipol nu a auzit niciodată vorbindu-se de acest lama, dar el nici nu a conceput vreodată ideea de a-și dedica viața împlinirii unui scop spiritual. Totuși, într-o singură oră sau chiar mai repede, totul se schimbă, iar el se îmbarcă pentru lumea misterioasă prin care “curentul face pentru el însuși un canal”¹².

Desigur, termenul “șansă” pe care tocmai l-am folosit nu este de găsit în vocabularul unor determiniști convinși cum sunt lamaiștii. Aceste întâlniri neprevăzute și consecințele lor sunt privite ca datorându-se unor cauze îndepărtate, provenind din viețile anterioare.

Adesea se întâmplă ca maestrul să sfătuiască un candidat sau chiar un discipol deja acceptat să meargă la un alt lama. Acest sfat este dat deoarece maestrul își consideră metoda nepotrivită caracterului particular al studentului. Alteori, ca rezultat al unui fel de clarvedere manifestată în timpul meditațiilor sale, guru-l declară că a descoperit că nu există nici un fel de legături spirituale sau afinități psihice între el și discipolul său, de vreme ce acesta din urmă este legat din punct de vedere psihic de lama la care îl trimite.

Aceste legături și afinități, ale căror origini lamaiștii le pun pe seama unor evenimente și întâlniri din viețile anterioare, sunt considerate ca fiind practic indispensabile reușitei discipolului. Altor candidați le este explicat că nu sunt încă pregătiți să intre pe calea mistică, iar lama binevoitor îi sfătuiește să frecventeze un alt curs. În sfârșit altora le este refuzată primirea fără a li se preciza motivele care l-au influențat pe maestru.

Preliminarii lungi însoțesc întotdeauna primirea unui candidat ca discipol acceptat. Acestea cuprind un număr de teste cu un caracter mai mult sau mai puțin sever. Anumiți guru, în principal pustnici, transformă acest timp într-un fel de tragedie.

¹² “A intra în curent” este o expresie frecvent folosită în terminologia buddhistă. Înseamnă să faci primul pas în viața spirituală care va conduce la iluminare, la starea de Buddha.

Exemple ale acestui fapt am dat într-o carte anterioară; în consecință consider de prisos să plictisesc cititorul cu repetiții.

Capitolul III

NATURA DOCTRINELOR ESOTERICE - METODĂ ȘI CUNOAȘTERE - TATĂL ȘI MAMA - ÎNVĂȚĂTURA TRADIȚIONALĂ ORALĂ - TRASMITERE EI DE-A LUNGUL UNEI LINII DE INIȚIAȚI – EUGENETICA

Trebuie acum să examinăm ceea ce caută să obțină, cu atâta aspirație, tânăra elită religioasă tibetană de la maeștrii mistici. Lamaiștii iluminați afirmă unanim că doctrinele tuturor școlilor de filosofie din țara lor - cu alte cuvinte, întreaga învățătură buddhistă - sunt expuse în cărți și sunt predate în colegiile monastice de filosofie¹³ de către profesori erudiți.

Studiul acestor teorii diferite, cercetarea lor atentă, reflecțiile, meditațiile pe care le determină pot duce la dobândirea Cunoașterii de către cel care i se dedică și totuși, după tibetani, este de temut ca această cunoaștere să nu rămână mai degrabă o acceptare intelectuală a cuvintelor singure sau a rezultatelor experiențelor altora. Acest gen de cunoaștere este considerat de ei ca fiind foarte îndepărtat de înțelegerea și realizarea perfectă, de roadele unei înțelegeri proprii, directe, a obiectului cunoașterii. Este interesant de observat că, folosind avantajele oferite de limba sanscrită, acelea de a da mai multe sensuri unuia și aceluiași cuvânt, tibetanii au tradus titlul faimoasei lucrări atribuite lui Nâgârjuna: Prajñâ pâramitâ, prin “A merge dincolo de cunoaștere” și nu prin “Cunoaștere minunată”. Indiferent dacă au dreptate sau și-au permis o libertate prea mare în ceea ce privește gramatica, rămâne totuși faptul că asupra acestui “a merge dincolo” ei au construit un întreg sistem mistic și filosofic - unul aflat în perfect

¹³ Colegiul Tsen nid - unul dintre cele patru diviziuni ale Universităților lamaiste.

acord cu învățăturile școlii buddhiste Mādhyamika, școală ce predomină în Tibet.

Acestui “a merge dincolo de” i se acordă o mare importanță în învățăturile esoterice. Ei comentează în multe feluri “a merge dincolo de” caritate, răbdare, vigilență, atenție, moralitate, seninătate cunoaștere. Trebuie înțeles că “dincolo de” concepțiile înguste despre caritate, etc., există și un alt mod de a le înțelege și a le practica. La un nivel mai înalt de inițiere, lipsa de importanță a acestui al doilea mod de a înțelege caritatea, și toate celelalte, este revelată la rândul său. Apoi ajungem la declarațiile enigmatice ale Tăietorului de Diamant¹⁴: “Doar atunci când un om nu mai crede în absolut nimic, a venit vremea să fie făcute daruri”.

Putem spune că orientarea mentală a tibetanilor și poate unele tradiții anterioare propovăduirii doctrinelor școlii Uma¹⁵ în țara lor, i-au influențat în această interpretare a “virtuților minunate” (parimitās). Oare susține însuși textul lucrării Prajnā pāramitā sistemul lor despre “dincolo de”? Aceasta este o întrebare prea tehnică pentru a fi luată în considerare.

În general lamaistii recunosc faptul că pentru a fi eficace cunoașterea (chesrab) trebuie îmbinată cu metoda (ihabs), cu mijloacele abile de a determina iluminarea mult dorită. Combinația thabs-chesrab, mijloace - cunoaștere, joacă un rol important în lamaism. Este reprezentată simbolic ca o dordji (trăznet) și un tilpu¹⁶ (clopoțel). Dordji este masculin și reprezintă metoda, iar clopoțelul este feminin și reprezintă cunoașterea. Naldjorpa inițiați poartă inele împodobite cu aceste două embleme: un dordji pe inelul de aur, purtat pe mâna dreaptă și un clopoțel pe inelul de argint, purtat pe mâna stângă.

În misticism, thabs și chesrab devin yab și yum, tatăl (metoda) și mama (cunoașterea). Astfel trebuie interpretate statuile reprezentând cupluri îmbrățișate care se află în templele lamaiste.

¹⁴ Dordjee chopa (rdorjé gchod pa) o lucrare foarte populară în Tibet. Este traducerea lucrării sanscrite Vajracchedika.

¹⁵ Scris dbuma (din mijlocul). Traducerea termenului sanscrit mādhyamika.

¹⁶ Scris drillbou

În legătură cu aceasta este curios de remarcant că unii turiști străini vizitează marele templu lamaist din Pekin pentru a-și satisface slăbiciunea pentru obscenități puerile, desfatându-și ochii cu aceste statui. Paracliserii acestor locuri (a căror atitudine mentală este la fel cu cea a tuturor paracliserilor din templele vizitate de turiști cu preocupări lumești) au observat curiziotatea vizitatorilor și au profitat de pe urma ei. Având în vedere acest lucru, în templele în care este permisă intrarea vizitatorilor, paracliserii au acoperit statuile care stârnesc interes mai mare. Bineînțeles că pentru dezvelirea statui este necesară o răsplată iar, în timp ce călătorul cu mintea nu prea luminată soarbe din ochi statuia ghidul cel viclean ia o monedă și îi râde pe la spate. Am descoperit acest lucru în timp ce locuiam la Pei-ling-sse, o mănăstire chineză învecinată celei a lamaistilor. Este inutil să adaug că în Tibet acoperămintele sunt necunoscute.

Simbolul masculin yab și feminin yum încoronate cu cranii și dansând pe cadavre, este considerat foarte auster. Aceste cupluri reprezintă, de asemenea, vidul, dorința și diverse alte idei filosofice.

Gesturile rituale denumite cha gya¹⁷ îndeplinite în timpul ceremoniilor religioase cu fulger și clopoțel ne duc cu gândul la metodă, cunoaștere și unirea lor fundamentală.

Deși nu există nici un fel de ezoterism în ceea ce privește cunoașterea filozofică, nu se poate spune același lucru despre metodă. Lucrul spre care aspiră discipolii, pe care îl caută la maeștrii de misticism și care este uneori dobândit cu prețul unor încercări incredibile, este dom ngag sau meu ngag¹⁸ (sfatuire și îndrumare spirituală); de asemenea kha gyud sau tam gyud¹⁹: învățătura mistică tradițională care este transmisă oral și care nu trebuie niciodată transpusă în scris.

Îndrumarea și instruirea sunt împărțite în mai multe categorii cum ar fi: gom gyi men ngag²⁰ îndrumare în meditație privind metodele necesare pentru a permite discipolului să atingă scopurile expuse în

¹⁷ Scris phyag rgya. În sanscrită mudră.

¹⁸ Respectiv scris dgams ngag și man ngag. Echivalentul sanscrit este cuvântul upadesha.

¹⁹ Scris bkah rgyud și gtam rgyud.

²⁰ Scris bsgom.

doctrinile filozofice; men-ngag zambo “sfatul profund” având o natură secretă și elevată și aflat în legătură cu misterele finale ale Căii Scurte precum și cu modalitatea de a atinge starea de Buddha. Acolo se află și “sfatul” privitor la ritual, la știința medicală, la arta preparării medicamentelor, etc.

O secțiune specială a instruirii secrete se ocupă cu magia, o alta este specializată în antrenarea discipolilor în diferite forme ale exercițiilor de respirație (care sunt numeroase) numite tehnici relung gom²¹.

Termenul dam ngag este cel mai folosit pentru practicile mai sus menționate, de fapt le include pe toate. Acest termen, după cum s-a mai spus, este interpretat ca fiind cunoașterea transmisă de la maestru la discipol de-a lungul unei descendențe spirituale.

Majoritatea inițiaților nu învață și pe alții ceea ce au învățat ei înșiși; ei chiar păstrează secret faptul că au fost inițiați. Au făcut un jurământ de tăcere privind aceste două lucruri, iar acest jurământ de tăcere conține blesteme atât de înfiorătoare încât sperjurul se va renaște în nyalwas²². Doar acelora care au primit o investiție specială de la maestrul lor le este permis să transmită la rândul lor învățătura. Cătorva discipoli ai unui lama le poate fi permis sau ordonat să comunice dam-ngag-ul lor unor candidați testați cu grijă. Totuși, ca regulă generală, continuarea lob-gyud-ului²³ (liniei de guru) este încredințată celui mai eminent dintre fii spirituali ai acelui lama. Doar lui îi sunt date în întregime doctrinele și metodele pe care lama le-a primit în aceleași condiții:

Acest mod de transmitere a învățăturilor spirituale nu este specific lamaismului. Se pare că a existat în India chiar înainte de vremea lui Buddha. Bompa-șii din Tibet se laudă cum că ei posedă o învățătură secretă care a fost transmisă oral de mii de ani.

²¹ R-ul este mut. L-am păstrat pentru a evita confuzia între acest cuvânt, însemnând vânt sau respirație și cuvântul *Lung*, care înseamnă “sfat” și este termenul aplicat multor inițieri de grad inferior.

²² Scris dmyalba - lumile de chin, numite în general „iaduri” de către scriitorii vestici. Buddhismul popular deosebește câteva. Totuși, văzând că locuitorii acestora sunt supuși morții, după care pot renaște în condiții mai bune este mai corect termenul “purgatoriu”. Locuitorii acestor lumi nu sunt neapărat animați de sentimente rele. Ei sunt capabili de gânduri pline de compasiune și de sentimente elevate. Se spune că rezultând acestora din urmă este în general o moarte imediată care eliberează aceste ființe nefericite din chinul lor și le asigură o renaștere fericită. Inițiații consideră aceste descrieri drept simbolice și aflate în legătură cu realități de natură spirituale.

²³ Scris slob rgymd.

Cea mai faimoasă descendență de maeștrii este cea care, așa cum relatează tradiția, a început cu Mahâkashyapa, un discipol direct a lui Buddha și a continuat cu Bodhidharma, adică pe o perioadă mai mare de o mie de ani²⁴. Liste de maeștrii succesivi ale acestei dinastii spirituale denumiți “patriarhi” conțin uneori douăzeci și șapte sau alteori douăzeci și opt de nume.

Nu este nimic improbabil în presupunerea că Mahâkashyapa și după el un număr de antici a exercitat o autoritate morală considerabilă printre buddhiști. Totuși, aceasta nu a fost în întregime o transmitere a învățăturii, pentru că lista “patriarhilor” include bărbați care susțineau opinii diferite și ai căror discipoli se angajau în dispute inflăcărâte unii împotriva altora.

O descendență mai autentică de maeștrii mistici a început în China cu Bodhidharma, fondatorul grupării Ts'an (meditație) care, ulterior fiind importată în Japonia, a fost denumită acolo Zen-Shu.

Învățații Zen ai Japoniei spun că, pentru a fonda autoritatea lui Bodhidharma și ai succesorilor săi pe o temelie solidă, a fost inventată o legendă referitoare la originea descendentei de “patriarh” a acestuia, de un devot ultra zelos, probabil un chinez, în jurul secolului al IX-lea sau al X-lea e.n.

Această legendă nu se referă numai la tradiția unei învățături anume, dar și la felul în care ea este răspândită; în special, din acest motiv, ea este interesantă pentru noi.

Se spune că Buddha ședea odată cu un număr mare de discipoli în jurul lui pe vârful Vulturului, lângă orașul Rajagriha²⁵. Un zeu a venit și s-a închinat lui, oferindu-i o floare celestă de aur. Buddha a luat floarea și a privit-o în tăcere. Nimeni din cei prezenți nu a înțeles semnificația acestui fapt, cu excepția lui Mahâkashyapa, care i-a zâmbit. Buddha atunci a spus: “Eu am menținut starea de Nirvana care este esența învățăturii. Pe aceasta i-o transmit acum lui Mahâkashyapa”.

²⁴ Data morții lui Buddha este datată de către buddhiștii din Ceylon în 544 î.e.n. Bodhidharma a ajuns în China în jurul anului 520 e.n.

²⁵ Oraș situat în regiunea numită acum Bihar.

Modul neobișnuit în care învățătura este dată și primită în această legendă, susține metoda similară folosită de adepții grupării “meditației” fondată de Bodhidharma.

Bodhidharma a fost un buddhist hindus aparținând castei brahmane. Metodele lui de a da învățătura erau foarte diferite de cele ale altor maeștrii. Prețuind erudiția foarte puțin el, preamărea meditația introspectivă ca fiind adevăratul mijloc de a atinge iluminarea spirituală. La scurt timp după sosirea sa în China, el s-a retras la mănăstirea Chao-ling²⁶. Acolo, el și-a petrecut majoritatea timpului în meditație cu fața la un zid de stâncă. Unii dintre discipolii săi chinezi și coreeni și cei din Japonia care aparțin subdiviziunii Soto a grupării Zen-Shu au păstrat obiceiul de a sta cu fața la un zid în timpul meditației.

Cel mai eminent discipol al lui Bodhidharma a fost un învățat confucian numit Chang Kuang. Se spune că el a mers la locuința lui Bodhidharma pentru ca să-l primească discipol și, deoarece câteva zile la rând maestrul a refuzat să îl admită, el și-a tăiat mâna stângă și a trimis-o lui Bodhidharma ca mărturie a pasiunii care îl mistuia. Șase patriarhi i-au urmat lui Bodhidharma în China în calitate de conducători ai grupării Ts'an. apoi șirul s-a divizat în două ramuri care ulterior au fost și ele divizate.

Învățăturile și metodele speciale ale grupării “meditației” au fost introduse în Japonia în secolul al VI-lea și apoi stabilite ferm de En-sai în sec. al XI-lea. Zen-Shu înfloarește în continuare și numără mulți aderenți printre elita intelectuală a Japoniei. Totuși, este regretabil faptul că aici, ca și în China, gruparea “meditației” a recăzut în ritualismul condamnat cu atâta severitate de Bodhidharma și de însuși Buddha.

În Tibet se mai cunoaște și modul de transmitere a învățăturii prin telepatie. Misticii acestei țări se împart în trei clase de maeștrii care sunt special desemnați în formulele liturgice ale anumitor rituri.

²⁶ Situată în munții provinciei Honan. Acest loc istoric pare să fi fost foarte neglijat de discipolii lui Bodhidharma, deși sunt atât de numeroși în China și Japonia. Când am vizitat-o, mănăstirea era în parte ruinată.

Aceste clase de maeștrii sunt: Gongs ghyud, Da ghyud și Nien ghyud²⁷. Gongs ghyud este “linia gândului”, ai cărei maeștrii dau învățătura prin telepatie, fără ajutorul vorbirii. Da ghyud este “linia gesturilor” ai cărei maeștrii dau învățătura în tăcere, prin gesturi și semne. Nien ghyud este linia prin care maeștrii se fac “auziți”, ei dau lecții în modul obișnuit, vorbind discipolilor care îi ascultă.

Metoda telepatică este considerată ca fiind cea mai înaltă. Dar mulți lama cred că nu mai există în aceste timpuri moderne maeștrii capabili să o practice și nici discipolii suficient de devotați psihic care să fie capabili să primească învățătura în acest fel. Ei gândesc la fel despre învățătura prin gesturi, care este a doua în ierarhia lor. Se poate ca misticii care practicaau învățătura telepatică să fi fost mai numeroși în secolele trecute decât sunt acum. Este dificil de aflat ceva clar asupra acestui lucru. Oricum ar fi, învățătura prin telepatie nu a dispărut în întregime din Tibet. Este încă practică de unii pustnici și astfel, o parte considerabilă a acestei metode este, de asemenea, găsită în riturile care însoțesc inițierile la nivelele mai înalte. Printre păzitorii tradițiilor mistice este bine să menționăm descendența Kahghyudpas, gruparea "transmisiei liniare a ordinelor și preceptelor". Strămoșii spirituali ai acestora sunt doi hinduși Tilopa din Bengal și Naropa din Khasmir, care au trăit în jurul sec. al X-lea.

Nu se știe cu siguranță cine i-a transmis lui Tilopa damnang-ul care a fost ulterior adoptat de un discipol al lui Naropa, Lama Marpa, în Tibet. În locul unei istorisiri veridice nu avem nimic altceva decât o legendă care este în mare măsură simbolică²⁸. Pe lângă inițierea fantastică primită de la o Dăkinî, tibetanii cred că el a fost inițiat și de către miticul Dorje Chang sau chiar că el era emanația sau reîncarnarea acestuia din urmă. Același lucru se poate spune și despre Lama Marpa care, așa cum tocmai am afirmat, a introdus învățătura lui Naropa în Tibet. La rândul său, Marpa a comunicat acest damngag

²⁷ Seris: dgongs bryud-brdah brgyud- nan brgyud

²⁸ Această ciudată legendă este relatată în cartea *Cu misticii și magicienii în Tibet*, pg. 167.

faimosului ascet, poetul Milarepa (sec. al XI-lea) care a împărtășit-o discipolului său Tagpo Lhadje²⁹.

Mai târziu, această linie s-a divizat în șase grupări și subgrupări, dintre care cele mai importante sunt două: Karma Kahgyud și Dugpa Kahgyud. Prima, al cărui nume este în general prescurtat la cel de Karmapa, constituie una dintre cele mai importante grupări a Bonetelor Roșii. Principala lor reședință, locuința unui descendent spiritual al lui Tilopa se află la Tolung Tsurpug, în munți, la vest de Lhasa. În ceea ce privește gruparea Dugpa Kahgyud, unii autori au interpretat cu totul greșit termenul dugpa ca indicând un vrăjitor ce practică o formă îngrozitoare de magie neagră.

Dug (hbrug) înseamnă fulger. Gruparea Dugpa, desemnând populația din centru și din sud, datează din sec. al XII-lea. Ea a fost fondată de un discipol al lui Tagpo Lhadje, Lama Chodje Tsangpa Gyarespa, numit uneori Tulku Pagsam Wangpo.

Tradiția afirmă că atunci când acesta din urmă a început să construiască mănăstirea de la Ralung s-a stârnit dintr-o dată o furtună violentă. Considerând acest incident ca o prevestire, Lama a dat noii mănăstiri numele de “Fulger”. Călugării care s-au instalat în această mănăstire și ulterior cei aparținând acestei grupări au fost numiți “cei ai fulgerului” (dugpas). Călugării de la Dug Ralung au devenit faimoși pentru erudiția lor. Ei și-au predicat învățătura în Butan (Himalaya) și tot acolo au înălțat mănăstiri. Aceasta a făcut ca districtul să fie numit Dug yul (Ținutul Fulgerului), denumire încă utilizată de către băștinași și de către tibetani.

Astfel, observăm că Dugpa se folosește atât pentru a desemna locuitorii din Bhutan, cât și adepții uneia dintre subgrupările Kahgyudpas. Aceasta nu este o grupare de “magicieni negrii” a cărei doctrină este “dugpismul” cum am auzit că o denumeau unii străini. Într-adevăr, toate cele trei grupări lamaiste principale existente în prezent și anume: Gelugpas (bonetele galbene), Kahgyudpas

²⁹ *Dwagpo Lhardje* - doctorul Dwagpo.

(incluzând Dugpas) și Sakyapas (bonetele roșii) au un strămoș spiritual comun, un filozof hindus, Atisha.

Descendența spirituală continuând de la maestru la discipol a fost înlocuită aproape pretutindeni în Tibet de șirul de tulku³⁰ și în unele cazuri de o succesiune ereditară.

De multă vreme, întotdeauna, conducătorul grupării Sakypas era un lama căsătorit, iar fiul său îl succeda. Iar dacă conducătorul mănăstirii Mindoiing. marele Lama al Dzogchenpas este un călugăr celibatar, la moartea sa el va fi urmat de fiul cel mai în vârstă al fratelui său laic. În cazul în care aceste din urmă nu are copii și moare, lama va trebui să se căsătorească cu văduva fratelui său pentru a continua dinastia. Aceste două cazuri sunt totuși excepționale. Entuziasmul tibetanilor pentru sistemul tulku este atât de mare încât în prezent există foarte puține grupări al căror conducător să nu fie considerat ca fiind același Lama care se reîncarnează și își reia poziția după fiecare dintre morțile sale. Este inutil să mai spunem că orice schimbare în modul de continuare a descendenței de maeștrii religioși s-a dovedit a fi dăunătoare pentru starea intelectuală și morală a credincioșilor. Conducătorii grupărilor și mănăstirilor, atestați ca atare de când erau copii, atunci când devin adulți, nu se dovedesc întotdeauna a fi înzestrați cu calitățile indispensabile unui ghid spiritual. Adesea ei nu simt nici o înclinație pentru acest rol și îl preferă pe cel cu mult mai ușor de persoană cvasidivină, a cărei unică îndatorire constă în a primi omagiul credincioșilor și darurile lor. Pe lângă acești uzurpatori de titluri la care nu au nici un drept, există în Tibet călugări lama care sunt succesori autentici ai unei linii mai mult sau mai puțin vechi de maeștrii venerabili și care susțin că se află în posesia unor anumite învățături secrete tradiționale. Acestea cuprind ființe cu un caracter superior ale căror metode par să fie rezultatul autentic al unor perioade prelungite de experiențe psihice. Majoritatea lor trăiesc ca ermiți și rămân credincioși vechiului sistem de succesiune, și anume cel de la maestru la discipol.

³⁰ Tulku - este considerat o persoană care are de îndeplinit o anumită misiune spirituală și se reîncarnează succesiv în lumea fizică asigurând astfel continuitatea căii spirituale. Vezi cartea Cu mistici și magicieni în Tibet.

Deși foarte rar, misticii tibetani recurg uneori la o altă metodă de a continua linia de maeștrii, aceea a procreării unui copil cu scopul de a face din el un inițiat și succesorul fie al tatălui său, fie al gwrw-lui tatălui său. Nașterea unui astfel de copil necesită satisfacerea unui număr de condiții. Mai întâi, viitorii părinți trebuie să fi primit de la lama lor, actualul conducător al liniei de maeștrii, ordinul expres de a procrea un fiu care va continua această sarcină, aceasta se aplică situației în care discipolul cel mai remarcabil al lui lama sau unul dintre cei care vin imediat după el, este căsătorit, lucru care se poate întâmpla la Bonetele Roșii, unde celibatul nu este strict impus tuturor clericilor. De asemenea, poate fi ales un discipol mirean al unui lama, deși aceasta este permis în teorie, exemple ale acestui fapt nu se găsesc decât în legende.

Când maestrul, determinat de motive doar de el cunoscute, spune unui discipol celibatar să devină tată. acesta din urmă trebuie să caute o soție care să corespundă instrucțiunilor lui lama. Femeia aleasă este în general una dintre cele considerate zâne încarnate. Ea trebuie să fie însemnată cu semne speciale care pot scăpa atenției unei persoane obișnuite, dar care sunt suficient de evidente pentru inițiați. Deoarece unicul scop al acestei uniuni este procrearea unui fiu, merit să continue linia lob gyud de maeștrii, în general soțul și soția se despart și duc în continuare o viață de călugăr și călugăriță odată ce fiul lor a fost născut.

O angkur³¹ specială este conferită cuplului de lama în consacrarea acestei uniuni și, în general, ei se dispensează de obișnuita ceremonie matrimonială în cazul în care cuplul nu este deja unit prin căsătorie. Apoi, ambii rămân retrași separat pentru o perioadă mai scurtă sau mai lungă, câteva luni, poate chiar un an întreg. În timpul acestei perioade de sihăstrie, ei îndeplinesc diferite ritualuri, evocându-l pe Changchub Semspas³² și pe sfinții Lama, strămoșii liniei de care aparține soțul și imploră binecuvântarea. Prin meditație ei caută să

³¹ Scris dbang skur, literal "comunicarea puterii".

³² Scris byang tchub sems pa; în sanscrită, bodhisattva.

stabilească o legătură psihică între ei și cele mai sfinte și luminate elemente din întreaga lume. Se spune că prin acest proces, esența psihică și spirituală a viitorilor părinți este rafinată și transformată. Când retragerea lor este spre final, le este oferită o nouă angkur și uniunea lor are loc în mijlocul unui kyilkhor (cerc magic). Orice s-ar crede despre eficacitatea acestei metode, nimeni nu poate nega caracterul pur ideal al unor astfel de eugenii³³.

Au fost imaginate alte metode ținând spre același scop, deși implică practici vulgare (absolut respingătoare din punctul nostru de vedere) care simbolizează relația tată-fiu, stabilită între părinții maestrului și copilul care urmează să fie născut.

Conform tradiției, acest ritual real a fost îndeplinit de Marpa pentru discipolul său căsătorit Ngog Chosdor. Din cauza aspectelor sale unice îmi voi lua libertatea să îl descriu pe scurt.

Când perioada de sihăstrie a ajuns la sfârșit și inițierile au fost conferite atât soțului cât și soției, iar cercul magic construit și toate ceremoniile terminate, Marpa s-a închis el însuși împreună cu soția sa Dagmedma și cu tânărul cuplu în oratoriul său particular. Acolo lama și-a luat locul pe tronul ritual împreună cu a sa soție-zână, în timp ce Ngog Chosdor și soția lui au rămas îmbrățișați la picioarele lui Lama. Marpa a luat sperma lui într-un pocal făcut din craniu uman și după ce a amestecat-o cu diferite ingrediente, presupuse a avea proprietăți magice, poțiunea a fost băută de discipol și soția sa. Această practică este bazată pe credința comună multor popoare primitive că sămânța animală ar conține o anumite virtute ocultă. De fapt, guru-l intenționează să transmită însăși energia și viața lui copilului ce urmează să fie conceput cu scopul de a-i fi succesor. Acest ritual neobișnuit este cunoscut doar câtorva lama. Din informațiile pe care am fost capabilă să le adun, el, este îndeplinit foarte rar. Se spune că doar cei ce au fost inițiați în secretele cele mai profunde ale unei anumite categorii de învățături esoterice, au dreptul să o practice.

³³ Modalitate de creare a unui succesor (fin, urmaș) înzestrat cu calități deosebite.

Renașterea sub formă de demon ar fi pedeapsa care ar cădea asupra oricăror altor persoane care ar practica acest ritual.

Distincte de religia oficială și de tradițiile mistice ale Tibetului, există multe practici stranii, nebănuite nici chiar de marea majoritate a călugărilor lama înșiși. Ele sunt împrumutate parțial din Tantrismul nepalez și modelată de ocultişti tibetani și nu mai e nevoie să spunem că nu există absolut nimic buddhist în aceste practici care sunt repudiate în aceeași măsură de călugării învățați și de marii ermiți.

Cititorii care posedă unele cunoștințe despre cultul hindus al lui Shakti, mama divină cu zece forme: Kali, Tara, Rajaresvari, Bhuvanesvari, Bhairavi, Chinnamastha, Dhumavati, Bhagalamukhi, Mathangi și Mahalakshmi vor observa, totuși, o îndepărtată asemănare între ritul descris anterior și cercul sakta-șilor care se închină acestei zeițe. Cu toate acestea, scopul uniunii sexuale rituale este cu totul diferit la aceștia din urmă față de cel urmărit de tibetani.

Deși oarecum străin de actualul meu subiect, aș menționa faptul că sakta-șii hinduși țin întâlniri nocturne numite chakra (cerc). În timpul acestor întâlniri bărbații și femeile formează un cerc, fiecare bărbat șezând lângă o femeie. Elementele cultului sunt pancha tattva (cele cinci elemente) pe care ei le desemnează ca cei cinci M, deoarece numele sanscrit al fiecăruia dintre ele începe cu această literă. Aceste elemente sunt: Madya (vin), Mamsa (carne), Malsya (pește), Mudra (cereale uscate), Maithuna (uniune sexuală).

Unii hinduși afirmă că acești termeni sunt simbolici și că Maithuna ar trebui înțeleasă ca un proces psihic ce nu are nimic în comun cu relațiile sexuale. Alții afirmă că ritualul ar trebui realizat de către un devot și soția sa legitimă, unirea lor fiind astfel ridicată la rangul de act religios în care nu intră nici un gând impur. Cu toate acestea, mulți sakta-și declară că vinul băut la cakra de către cei care au atins cele mai înalte grade de iluminare trebuie să fie vin adevărat și femeile cu care trebuie să se unească să fie orice femeie, mai puțin soția legitimă. Deoarece mulți oameni, din orice țară sunt dispuși să își formeze o părere foarte bună despre inteligența lor și despre stadiul lor de

perfectiune, mulți se consideră îndreptățiți să aibă privilegiile “celor care au atins cele mai înalte grade de iluminare” și în consecință, întâlnirile sakta-șilor au degenerat adeseori în orgii imorale. În Tibet nu există nimic de acest fel.

Capitolul IV

DIFERITELE FELURI DE INIȚIERE ȘI SCOPUL LOR

Înainte de a-i încredința elementele de bază ale vreunei damngag, novicele trebuie să primească lung și încă o inițiere minoră. Sensul termenului lung este asemănător cu cel al lui damngag. Totodată mai înseamnă și “sfat” sau îndemn, totuși având o natură mai puțin solemnă, fără a fi neapărat legată de scopuri religioase și nefiind neapărat necesar să fie dată de către un lama.

În Tibet nu se începe nici un studiu, nici măcar al gramaticii sau al oricărei alte științe, fără îndeplinirea ritului care poartă numele de lung.

Să presupunem că un băiețel dorește să învețe alfabetul. Într-o zi aleasă de astrolog sau de ngönshes³⁴ (vizionar) ca fiind favorabilă, el se prezintă maestrului al cărui elev i-ar plăcea să devină, având la el khadag-u³⁵ și niște daruri potrivite posibilităților sale.

Dacă maestrul e un călugăr, elevul-candidat se prosternează de trei ori la picioarele maestrului. Dacă este un laic se mulțumește să-și descopere capul și să se încline politicos. Apoi își ia locul cu respect în fața profesorului, care este așezat mai sus decât elevul, pe câteva perne. Maestrul începe prin a recita o scurtă invocație către Divinitatea protectoare a științelor, Jampolyang³⁶, după care, cu cea mai mare gravitate, el rostește rând pe rând toate cele treizeci de litere ale alfabetului tibetan: ka-kha-ga-nga, ș.a.m.d.

La sfârșitul ceremonialului, înainte de a-i da drumul școlarului, maestrul îi recomandă să repete de câteva ori formula: Aum ara ba tsa ma dhi di di di di..... aceasta, conform credinței tibetane, produce o creștere a capacităților mentale.

³⁴ Scris sngon shes.

³⁵ Scris khablags. Acestea sunt eșarfe de mătase sau de muselină. Ele sunt oferite în Tibet în multe ocazii: ori de câte ori cineva face o vizită, solicită o favoare, pleacă de la o gazdă, etc. Sunt și oferite statuiilor în temple. Calitatea materialului și lungimea eșarfei denotă gradul de stimă purtat celui căruia îi este oferită, ca și posibilitățile celui care o oferă. În Tibetul Central și de Sud khadag-urile sunt albe. În Tibetul de Nord, în provincia Kham și Mongolia ele sunt albastre, din cauză că în această zonă se urmează obiceiurile chineze. Albul este culoarea de doliu în China și se consideră că nu prevestește binele.

³⁶ Scris hjamdpal dbyangs. Este un bodhisattva al cărui nume sanscrit este Manjushri.

Cum pentru a pregăti o persoană pentru studiul alfabetului se consideră că este indispensabilă o ceremonie, este lesne de înțeles că o cunoaștere profundă nu se împărtășește niciodată fără preliminarii serioase.

Spre exemplu, oricare ar fi cartea religioasă pe care o persoană dorește să o citească pentru a obține meritele aferente repetării³⁷ rugăciunilor conținute în ea, ritualul lung este considerat o pregătire indispensabilă.. După cum tocmai a fost descris, mireanul pios sau călugărul inferior trebuie să asculte cu mâinile împreunate și cu respect, după obișnuitele prosternări și daruri, lectura cărții făcută de lama. Omiterea acestei ceremonii face lectura respectivei lucrări într-o oarecare măsură în afara legi; în orice caz o astfel de omisiune îndepărtează orice rezultat pozitiv sau merit religios.

Adesea lama care oficiază lectura nu dă nici un fel de explicații ascultătorilor, care pleacă fără să fi înțeles nici măcar unul din cuvintele ce le-au fost mormăite în urechi. Mai mult, uneori se întâmplă ca cititorul să fie la fel de ignorant ca cei care îl ascultă. Dar aceasta contează prea puțin peniru majoritatea credincioșilor³⁸.

Simpla repetiție a cunoscutei formule mantrice Aum mani padme hum! necesită o ceremonie lung pregătitoare.

Mani lung, cum este denumită, este în general conferită în următoarea manieră:

După prosternări, daruri și arderea tămâiei, aspiranții se apropie pe rând de lama, călugărul oficiant, ținându-și rozariul în mână. Apoi lama își așează degetele lui și pe cele ale devotului pe una din boabele rozariului, apoi recită formula mantrică Aum mani padme hum! Este posibil ca el să continue astfel cu toate cele o sută opt boabe, sau să rostească formula doar o singură dată, pentru o singură boabă, lăsându-l pe credincios să continue singur recitarea.

Uneori mulțimea pioasă rămâne așezată în fața lui lama, ascultându-l cum recită Aum mani padme hum! pe propriul său rozariu

³⁷ Tibetanii - cu excepția unei elite reduse la număr - au cea mai mare credință în repetarea Scripturilor Sfinte, chiar când sensul cuvintelor rostite nu este înțeles de cititor

³⁸ Limba tibetană scrisă nu desparte cuvintele așa cum fac limbile europene. Fiecare silabă este separată de următoarea printr-un punct. Mulți preoți din clerul inferior pot doar să rostească fiecare silabă; ei sunt incapabili să grupeze silabele în cuvinte și propoziții sau să înțeleagă sensul sunetelor pe care le rostesc.

de o sută opt ori, în timp ce fiecare dintre cei prezenți mută și ei boabele rozariului, murmurând odată cu lama formula mantrică.

Există de asemenea și alte metode de oficiere.

Mani lung și alte lung-uri realizate pentru uzul oamenilor obișnuiți se bazează pe aceleași principii ca și marile angkurs ale căror imitații modeste sunt.

Ceremonia numită lung de către maeștri diferă de forma mai sus descrisă. Pentru ei, ea corespunde admitterii formale a candidatului ca discipol căruia i se va comunica, gradat, damngag-ul. Ritualul trebuie să creeze legături mistice și psihice între noul discipol și “lama al său” și prin acesta din urmă, cu toți maeștrii care l-au precedat ca reprezentanți succesivi ai lob-gyud-ului. Aceasta înseamnă adoptarea neofitului într-o familie religioasă.

Pentru asemenea ritualuri se formează un kyilkhor (cerc magic) unde sunt invocate zeitățile tutelare și călugării lama care au fost strămoșii spirituali ai guru-lui. Când ritualul este terminat, sau în ziua următoare, novicelui îi sunt date lămuriri referitoare la subiectul meditațiilor și la antrenamentul spiritual. După o perioadă nedeterminată de testări spirituale, aspirantului se poate conferi un angkur (inițiere).

Deși trebuie să folosim aici termenul “inițiere” se poate observa că termenul tibetan astfel tradus nu corespunde înțelesului obișnuit al inițierii. Ideea principală pe care o atașăm unei inițieri este dezvăluirea unei învățături secrete, accederea la cunoașterea anumitor mistere, în vreme ce angkur-ul este mai presus de toate, transmiterea unei puteri, a unei forțe, printr-un fel de proces psihic de punere la unison. Scopul avut în vedere este cel de a transmite inițiatului capacitatea de a îndeplini un anumit act sau de a practica anumite exerciții care tind să dezvolte diverse facultăți spirituale, intelectuale sau fizice.

Inițierile solemne nu sunt specifice numai lamaismului. Acestea se găsesc, sub diferite forme, în toate religiile. Strămoșul direct al angkur-ului lamaist este abhisheka hindus. Cu toate acestea, este posibil ca înainte de introducerea buddhismului tantric în Tibet, Bonpo-șii să fi conferit deja inițieri, al căror spirit se regăsește acum în angkur-urile

lamaiste. Termenul sanscrit abhisheka înseamnă “a stropi”, “a consacra prin ungere cu mir”. Este demn de notat faptul că translatorii tibetani (lotsawas) ale căror traduceri sunt în mod invariabil atât de exacte, au respins în acest caz sensul de a consacra prin miruire și l-au adoptat pe acela de a conferi putere: angkurwa. Intenția lor de a alege un alt termen este evidențiată de faptul că ei au păstrat ideea de stropire în tus solwa (scris khrus gsolwa), un ritual purificator cu totul diferit de angkur.

Lamaistii disting trei categorii de învățătură, trei categorii de metode și practici și trei feluri de inițiere care corespund acestora: exoterică, ezoterică și mistică³⁹. În plus, fiecare dintre acestea are trei nivele: obișnuit, mediu și superior, în timp ce fiecare nivel conține mai multe feluri de inițieri.

Categoria exoterică cuprinde un număr mare de lung și angkur. Multe dintre acestea din urmă constituie un fel de prezentare rituală a uneia dintre personalitățile panteonului lamaist. Ca urmare a acestei prezentări, între puternica ființă ce aparține unei alte lumi și servitorul ei credincios de aici, de jos, se stabilesc relații ce amintesc de cele dintre patricienii romani și protejații lor. Cel mai adesea prin aceste protecții sunt căutate o viață prosperă, prelungită și fără boală precum și nașterea fericită într-un paradis.

Cel mai popular rit de acest tip este cel dedicat lui Chenrezigs⁴⁰ cel plin de infinită compasiune. Pentru învățăcei este de asemenea apreciat ritualul dedicat lui Jampalyang. Care are ca scop obținerea unui intelect pătrunzător. Printre magicienii unei clase inferioare, se conferă anumite inițieri care se presupun că îl pun pe novice sub protecția diferiților demoni care îi protejează pe adepții vrăjitori. Vânătorii primesc o inițiere specială, care face din ei servitorii și protejații unor spirite pe care trebuie să le onoreze, ulterior, oferindu-le o parte din animalele pe care leucid.

Inițiaților acestor categorii li se precizează că sunt obligați să vâneze doar în anumite zile prestabilite, sub pedeapsa de a fi loviți cu

³⁹ În tibetană: *tchi, nang, ngags* respectiv scris *phyi, nang, snags*

⁴⁰ Scris *spyan ras gzigs*: “cel care vede cu ochi pătrunzători”.

boli și nenorociri de către ființele subtile cu care au făcut alianță prin inițiere dacă nu respectă aceste reguli. Unele dintre aceste zile în care vânătoarea este interzisă, în special cele de lună plină, sunt consacrate de către buddhiști numai meditației și realizării de fapte bune. Credinciosul trebuie să se abțină, chiar mai mult decât de obicei, să ia viața și celei mai mici insecte.

În Tibet, într-o astfel de zi, încălcarea acestor legi religioase intensifică reprobarea legată de vânători, aceștia fiind priviți ca aducători de suferință în lume. Cu toate acestea, această reprobare este mai mult de natură teoretică decât practică, în special la popoarele de la frontieră.

Angkur-urile lui Padmasambhâva, ale Dâkinî-lor, al lui Changchub Semspas și multe altele pot să fie pe jumătate ezoterice, sau pe de-a întregul ezoterice.

Padmasambhâva este magicianul tantric-buddhist care a predicat în Tibet în jurul sec. al VIII-lea. Angkur-ul său transmite spiritul și puterea metodelor secrete. Angkur-ul Dâkinî-lor stabilește o legătură cu zânele-mame care îi învață pe cei merituoși doctrinele mistice și științele magice. Angkur-ul zeităților Changchub Semspa pune credinciosul în legătură cu acești zei ai infinitei bunvoințe, dintre care Chenrezing este cel mai renumit, și conferă puterea de a se angaja, asemenea lor, pe calea devoțiunii și a servirii dezinteresate a fiecărei ființe în parte. În aceeași categorie se găsește și angkur-ul lui Dolma⁴¹ și multe altele, prea numeroase pentru a fi menționate aici.

Unele inițieri cuprind sub același nume toate cele trei forme: exoterică, ezoterică și mistică și sunt conferite în una sau alta din modalitățile inferioare, medii sau superioare, conform nivelului mental al candidatului.

Diferitele angkur-i ale Yidam-urilor aparțin uneia sau alteia dintre categoriile superioare: ezoterică sau mistică, conform învățăturii ce urmează să fie dată după celebrarea ritualului.

⁴¹ În general se pronunță Deuma și se scrie sgrolma. Ea este zeița Tara din panteonul hindu-tantric.

Yidam-ul lamaistilor a fost comparat, și uneori pe nedrept indentificat de unii autori, cu Ishta Devată a hindușilor. Ishta (cel dorit) este în India numele dat de către credincios zeității pe care o venerază, spre care își îndreaptă dragostea, bhakti, și nu neapărat cea de la care cere protecție. Particularitatea lui bhakti este că bhakta își iubește zeul. (yidam), datorită naturii sale, fără să-i ceară vreo altă favoare decât aceea de a-i permite să îl iubească. În bhakti nu există nici un interes provenit din gândul de “a fi recompensat” de zeitatea pe care o adoră. Un bhakta mi-a spus: “Dumnezeul meu poate să mă arunce în iad și să mă chinuie acolo, dacă asta-i dorința lui, voi fi fericit în acele neplăceri deoarece ele îi vor fi plăcute lui”. Conform unei-fraze sanscrite, adeseori repetată de bhakla-și, devotul ar trebui să-și iubească Dumnezeu “așa cum o amantă își iubește iubitul”, cu pasiune și nebunește, fără nici o considerație pentru orice altceva. Credinciosul hindus urmărește să trăiască cu Ishta Devată al său în viața viitoare sau să intre în uniune mistică cu el. Într-adevăr, beatitudinea pe care o preconizează el traspusă în planul spiritual, este cea a iubitei ce se unește cu iubitul ei, și nimic altceva. .

Acest fel de misticism este impropriu tibetanilor. Aici Yidam-ii joacă un rol foarte diferit de cel al Ishta Devată-șilor; adorarea lor nu oferă nici o ocazie pentru vreo manifestare a “senzualității spirituale”.

Conform teoriilor exoterice Yidam-ii sunt ființe puternice care îi protejează pe cei care îi adoră. Învățăturile ezoterice îi descriu ca forțe oculte, iar misticii îi consideră ca manifestări ale energiei inerente în corp și minte. O explicație atât de concisă este, desigur, incompletă.

Orice Changchub Semspa poate fi ales ca Yidam; când - așa cum se întâmplă adeseori - el are două personalități: una blândă, blajină și una teribilă⁴². în general, cea din urmă este preferată ca protector. În cea ce îi privește pe ceilalți Yidam-i, necaracterizați printr-un dublu aspect, aceștia sunt de tipul cel mai teribil și nu trebuie confundați cu zeii (Iha).

⁴² De exemplu cel mai mare dintre Ydami: Dordje Yigsiyed este aspectul lui Yampolyang care inspiră teama. Yampolyan fiind Changchub Semspa care, în lamaism. este considerat Zeitatea protectoare a științei și a elocvenței. Nagpo Chenpo este contrapartea înspăimântătoare, a lui Chenrezias cel plin de compasiune.

Unii Yidam-i sunt de origine demonică, cum ar fi Tamdrin, Dza, Yeshe-Gompa⁴³ și alții. Totuși, trebuie să ne ferim să atribuim numelor tibetane pe care le-am tradus prin cuvântul “demoni” din lipsa altuia corespunzător, înțelesul pe care acest termen îl implică în creștinism⁴⁴.

După cum s-a mai afirmat, inițierile din categoria exoterică au caracterul unei prezentări formale a unui protector puternic sau pe cel al unei permisiuni ce îngăduie îndeplinirea legitimă și rodnică a unui act special de devoțiune.

Semnificația angkur-ilor ezoterice este mai subtilă. Ele tind spre introducerea noului inițiat în comuniune psihică cu cei care au îndeplinit în trecut sau îndeplinesc acum ritualurile pe care el însuși urmează să le practice. Misticii lamaști spun că rezultatul acestei comuniuni pe termen lung va da actelor rituale îndeplinite de călugărul oficiant și formulelor magice pe care el le rostește o forță pe care un simplu novice ar fi incapabil să le-o comunice.

Prezentarea unei ființe supra-umane afectează, în mod ezoteric, natura fuziunii parțiale între adorator și adorat; adoratorul devine participant într-o anumită măsură la virtuțile și puterea ființei superioare cu care rămâne într-un strâns contact subtil.

Angkur-ile ezoterice sunt conferite discipolilor care au început anumite practici, cum ar fi meditația pe centrul mistici ai corpului⁴⁵, tumo, adică arta de a se încălzi fără foc, sau a celor care se antrenează prin practica anumitor ritualuri cum ar fi chod, în care egoul este oferit ca hrană demonilor flămânzi⁴⁶.

Inițierile numite “mistice” (sngags) au un caracter psihic. Teoria pe care se bazează este că energia emanată de maestru, sau de surse subtile, poate fi emanată și de discipolul care este capabil să o extragă din undele psihice în care el este cufundat pe perioada celebrării riturilor angkur.

⁴³ Respectiv scris: rtamgrin, gzah. yeshesmgonpo.

⁴⁴ Aceștia se aseamănă mai mult cu îngerii care se îngrijesc de transmiterea voinței divine în lume și care pedepsesc nelegiuirile ei, având totodată un anumit grad de independență, (n.t.)

⁴⁵ Khorlos (scris hkhorlo) “roți”, de asemenea numite în tibetană și padma “lotus”. Acestea pentru voghini tantrici sunt chakra-urile.

⁴⁶ Tumo chod, etc., descrisă în amănunț în cartea Cu mistici și magicieni în Tibet.

Lamaistii spun că în acel moment forța este pusă la îndemâna novicelui; a sesiza și a-și însuși această forță este rolul celui inițiat, succesul ceremoniei depinzând de măiestria sa.

Lama care inițiază oferă discipolului său un dar pe care trebuie să îl asimileze, iar acesta din urmă are de jucat în această privință doar un rol pasiv. În cursul unor conversații asupra acestui punct cu mistici inițiați, i-am auzit pe câțiva dintre ei definind angkur-ul ca o ocazie specială oferită discipolului de “a se înzestra singur cu putere”.

Nu orice lama inițiat este considerat capabil de a conferi toate felurile de angkur fără distincție. Motivul este ușor de înțeles. Nimeni nu poate da altuia ceea ce nici el nu posedă sau ceea ce este incapabil să împrumute din altă parte. Cu toate acestea, chiar dacă lui îi lipsește puterea particulară care trebuie comunicată într-un anumit angkur dar este capabil de concentrare mentală profundă, se crede că lama este capabil, în timpul oficierei ritualului, să atragă curenții de influență emanați de la propriul lui guru, chiar dacă acesta este mort, de la un Changchub Semspa sau de la un Yidam cu care este în legătură psihică sau devoțiune.

Puțini ermiți ai liniei gongs gyud conferă inițieri absolut tăcute, care sunt extrem de impresionante. Aici, câteva ore de meditație în timpul căreia maestrul și discipolul sunt așezați nemișcați unul în fața celuilalt, înlocuiesc învățătura orală.

Scopul acestor maeștri nu este de a comunica învățătura elevilor și nici de a sugera subiecte de meditație, ci mai degrabă să dezvolte în ei facultăți care să le permită să intre în contact direct cu realitățile ce trebuie cunoscute și să discearnă la ele mai mult decât aparența lor exterioară - așa cum este în cazul majorității oamenilor.

Maeștrii liniei Da gyud recurg în timpul inițierilor⁴⁷ numai la gesturi simbolice. De asemenea, ei indică diferite obiecte sau le grupează în diferite moduri, cu scopul de a trezi idei în discipolii lor.

Înainte de celebrarea unui angkur mistic, lama care oficiază inițierea se retrage o perioadă variabilă, de la câteva zile la mai multe luni. Ca o

⁴⁷ Adepții Zen din Japonia folosesc și ei gesturi în lecțiile pe care le dau novicilor.

regulă, cu cât gradul angkru-lui este mai mare, cu atât retragerea e mai lungă. Pe perioada retragerii, guru-l rămâne într-o stare profundă de concentrare, toate gândurile sale sunt concentrate într-un singur punct. În frazeologia mistică, acest lucru este numit focalizarea minții într-un singur punct. Folosind o metaforă oarecum neobișnuită, deși exprimă bine scopul acestei practici, aș spune că lama se încarcă cu energie psihică așa cum un acumulator se încarcă cu energie electrică.

Aspirantul la inițiere se retrage și el din viața activă și se pregătește, atât mental cât și fizic, să primească forțele care îi vor fi transferate. Practicile lui religioase, mâncarea și somnul sunt realizate după sfatul maestrului. El se străduiește să elimine din minte orice activitate discursivă (de raționare) și să se detașeze de senzațiile fizice, astfel încât să nu aibă loc nici o activitate fizică sau psihică ce ar putea să formeze un obstacol în calea curentului de energie care se va revărsa asupra lui.

Toate acestea pot părea stranii, sau chiar absurde; totuși investigarea științifică a acestor procese poate conduce la descoperiri interesante. Încă suntem aproape pe de-a întregul ignoranți în ceea ce privește forțele psihice și diferitele moduri în care pot ele fi folosite.

Angkur-ile mistice pot fi clasificate în două grupe. Primul cuprinde pe cele care au de a face cu practicile yoga⁴⁸, cele mai importante fiind exercițiile de respirație. Al doilea grup aparține angkur-ilor înrudite cu practicile meditației introspective și antrenamentului mental în general. Totuși această distincție între studiile cărora aceste angkur-i le servesc ca introducere este în principal una teoretică. Un anumit grad de măiestrie în exercițiile yoga, îndeosebi în stăpânirea artei respirației este considerată aproape indispensabilă succesului în meditație.

Se spune că cei care obțin la voință concentrarea perfectă a gândului prin mijloace pur intelectuale sunt foarte puțini.

În altă ordine de idei, metodele realizate pentru dobândirea puterilor fizice paranormale, cum ar fi creșterea căldurii interne, levitația, posibilitatea de a se deplasa rapid pe distanțe foarte mari fără mâncare

⁴⁸Yoga este numele sistemului filosofic hindus atribuit lui Pantanjali. Deoarece contemplarea este foarte prețuită în yoga, au fost elaborate diverse metode complicate de meditație și pregătire psihică și le-a fost dat numele de yoga, deși sensul original al termenului este "uniune". Există câteva metode de yoga: hatha-yoga, laya yoga, raja yoga. Tibetanii traduc termenul sanscrit yoga prin naldjor (scris mal byor). Totuși, acesta nu înseamnă uniune, ci "calm mental perfect" și deci "perfecțiune în meditație".

sau odihnă, și multe altele, întotdeauna implică un element de antrenament mental. Pentru acest motiv, angkur-ile din ambele grupe sunt conferite în mod separat discipolului care țintește la eliberarea spirituală, la starea de Buddha. Cei care doresc puteri paranormale primesc un fel de angkur combinat, cunoscut în general ca lung gom kyi angkur.

În timp ce inițierile de un grad inferior uneori dau ocazii pentru ceremonii pompoase la care sunt prezenți mai mulți candidați, ritualul angkur-lor mistice are un caracter extrem de sobru. Acestea din urmă sunt conferite fără martori, în locuința particulară a maestrului, ori, dacă el este un pustnic, în sihăstria sa. La nivelele cele mai înalte, ritualul este aproape sau cu totul absent și atunci este practică de către unii guru ai ordinului contemplativ metoda tăcută gongs gyud a transiterii gândului.

Descrierea următoare poate să ofere o idee asupra unui angkur esoteric sau mistic, de pe treapta inferioară sau mijlocie la adepții Căii Scurte.

Candidatul bate la ușa guru-lui cerând permisiunea de a intra și de a primi angkur-ui. Uneori este necesar ca el să nu întâlnească pe nimeni sau să nu fie văzut chiar de la distanță, în timp ce porcede de la locuința sa la cea a maestrului.

Din interior, lama îi pune novicelui întrebări privitoare la motivele care îl determină să facă acest pas. El îl avertizează asupra dificultăților și pericolelor care îl așteaptă pe călător de-a lungul Căii mistice și îl sfătuiește să renunțe la această inițiativă temerară care implică depășirea numeroaselor obstacole ce se vor ivi pe parcurs și să ducă o viață obișnuită, dar virtuoasă, căci este mai ușoară. Yidam-ul, Dăkinî și Zeitatea simbolică a grupării căreia îi aparține maestrul⁴⁹ sunt evocate de către el și conjurate să îi păzească ușa și să-l împiedice pe candidat să se apropie de kyilkhor-ul secret dacă nu este demn de aceasta. Tot în acest moment unii lama aruncă blesteme asupra celui care îndrăznește să solicite inițierea cu o atitudine perversă, cu o minte înșelătoare sau

⁴⁹ De exemplu Dordje chang în gruparea Dzogschen.

impură. Ei invocă Yidam-ii și Dăkinî-le să se manifeste sub formele lor cele mai înfricoșătoare și să sfâșie profanatorul pervers în bucăți. O muzică sălbatică și înfricoșătoare urmează declamației lui lama: tobă, tamburină, clopote de mână, chimvale și kangling⁵⁰, amestecate într-un singur sunet comun.

În timpul ceremoniilor mai puțin secrete când călugărul oficiant este asistat de discipoli care sunt deja inițiați, zgomotul infernal produs de instrumente și de gemetele lui lama, urmate de țipetele feroase ale acoliților săi sunt bine calculate pentru a terifia un novice credul.

Alți lama consideră aceste lucruri vulgare. Novicii lor ar trebui să asculte cu atenție pentru a putea auzi, rostite pe tonuri joase în încăpere, propoziții al căror sens ar putea fi tradus, oarecum astfel:

“Urmează-ți drumul, călătorule, nu sta aici, multe sunt sălașurile plăcute, atât în această lume, cât și în altele. Du o viață virtuoasă și urmează preceptele legii. Ușoare și pline de farmec sunt drumurile care conduc la locașurile de fericire”.

Sau: “în spatele acestei uși se află o cărare accidentată și abruptă, învăluită în întuneric. Obstacole depășite cu suferință, miraje iluzorii, lupte epuizante se întâlnesc la fiecare pas. Este pasul tău suficient de sigur pentru a urca acele înălțimi? Ești tu suficient de curajos pentru a face față oricărui pericol, oricât de riscant ar fi? Ești tu suficient de înțelept pentru a distruge toate iluziile? Ai depășit tu atașamentul pentru viață și te simți capabil să aprinzi în tine torța care trebuie să răspândească lumină asupra cărării tale?”

Candidatului i se amintește de asemenea ceea ce i s-a spus când a fost admis ca discipol, și anume că, intrând pe Calea Scurtă el își asumă riscul de a atrage asupra sa boli periculoase și chiar anumite întâmplări de natură ocultă care pot cauza moartea ocazional. Yidam-ii și Dăkini-le sunt de asemenea invocați, dar fără cuvinte, în liniște. În consecință, astfel este produsă o impresie mai intensă.

Când riturile preliminare sunt terminate, ușa este deschisă și novicele este admis înăuntru. Când intră el se aruncă la picioarele maestrului său și în fața kyilkhor-ului. Ordinea în care prosternările au loc diferă în funcție de grupare și de lama.

⁵⁰ Kangling (scris rkang-gling)corn făcut din tigvă umană sau o imitație de fildeș, care produce un sunet strident care ajunge până departe.

Mulți cred că discipolul ar trebui să se închine mai întâi în fața kyilkhor-ului în care în acel moment se află Yidam-i și Changchub Semspa; alții afirmă că această părere arată doar ignoranța celor care o profesează. O tradiție a grupării Kahgyudpas afirmă că Marpa, fondatorul acestei grupări, a fost condamnat de maestrul său Naropa pentru că s-a prosternat mai întâi în fața kyilkhor-ului. “Eu sunt cel care a construit kyilkhor-ul, declară Naropa. Eu sunt cel care i-am insuflat viața și energia pe care o posedă. Fără mine nu ar fi nimic aici decât figuri și obiecte neînsuflețite. Zeitățile care îl populează au fost născute din spiritul meu. Prin urmare, mie mi se cuvine mai întâi omagiul”. Se spune că greșeala făcută de Marpa cu această ocazie a fost motivul pentru care linia spirituală a lui Naropa, în loc să fie continuată de către fiul⁵¹ lui Marpa (Marpa a fost un lama căsătorit), a trecut la discipolul său Milarepa.

Discipolul ar trebui să intre în încăpere cu ochii plecați. După ce se prosternează el privește pe rând la guru-l său și la kyilkhor, fixându-și privirile mai întâi pe picioarele guru-lui și pe partea inferioară a kyilkhor-ului, apoi gradat își ridică privirile până când vede capul maestrului și partea superioară a kyilkhor-ului.

După aceasta i se permite să se așeze. În timpul unor angkur-uri, discipolul își ia locul în mijlocul unui cerc magic.

Fiecare fel de angkur are ritualurile sale specifice, și acestea diferă în funcție de damngag-ul în care ființa este inițiată, în funcție de gruparea căreia maestrul îi aparține, în funcție de gradul angkur-ului oferit, dacă este esoteric sau mistic, dacă este un grad obișnuit, mediu sau înalt, etc. Apa sfântă turnată în căușul palmei este băută de către discipol și este posibil ca discipolului săi fie date “pilule” consacrate⁵².

Diferite obiecte simbolice cum ar fi: vasul conținând “apa vieții”, o lampă aprinsă, o carte religioasă, niște moaște, etc. sunt așezate pentru un moment pe capul lui.

După ce este legat la ochi, discipolul este condus în fața unei tipsii de metal sau de lemn pe care a fost realizat cu grăunțe sau cu prafuri colorate un desen schematic reprezentând cele cinci părți care constituie ființa (forma, percepții, senzații, diferențieri subiective și conștiință) așezate în jurul unui cerc care semnifică Vidul.

⁵¹ Dodebum, fiul lui Marpa, a murit tânăr într-un accident. El mersese la o sărbătoare cu niște prieteni și, la întoarcerea acasă, calul său a fost speriat de strigătele însoțitorilor săi, care erau probabil agitați din cauza băuturii. Animalul a luat-o la goană, iar Dodebum a fost aruncat într-o râpă.

⁵² Și aceștia sunt termenii nepotriviti, folosiți în lipsa altora mai buni. Această apă nu este “stanță”, iar “pilulele” nu sunt “consacrate”. Lama le-a ținut aproape de el o vreme, concentrându-și gândurile asupra lor și se presupune că ele înmagazinează energii prețioase.

Discipolul trebuie să arunce o săgeată mică pe acest desen. După poziția pe care o arc săgeata când cade, se fac prevestiri, vârful său indicând unul sau altul din cele cinci elemente constitutive. Cel mai bun semn este considerat acela când vârful săgeții penetrează cercul din mijloc. Aceasta înseamnă că noul inițiat va fi capabil să se elibereze din toate legăturile constituite de fiecare parte a personalității lui, și deci să atingă Nirvâna.

Unele angkur-uri, preliminare modurilor de pregătire care ținesc la dobândirea capacităților paranormale, implică gesturi simbolice stranie care nu sunt deloc plăcute pentru cel care trebuie să le îndeplinească. Mă voi limita să notez doar un exemplu dintre cele mai puțin dureroase.

În timpul inițierii care precede pregătirea menită să dezvolte căldura internă⁵³, neofitul trebuie să înghită o lumânare aprinsă. Aceasta este confecționată din unt și poate să ajungă la o lungime de patru inci⁵⁴. Pentru orice persoană care nu este un șarlatan profesionist și care nu poate să trișeze, acest mic test este (vorbesc din experiență), cu totul lipsit de farmec. Acest angkur este conferit în general iarna în înălțimile muntoase. Discipolul trebuie să rămână gol în timpul întregii ceremonii, adică patru sau cinci ore consecutive. În anumite cazuri, și atunci când este inițiată o femeie, i se permite doar o mantie.

Totuși, ca o regulă, candidatul, în zilele de dinaintea inițierii sale, s-a supus atâtor teste și a îndurat atâtea suferințe încât este îndeajuns de călit. Într-un astfel de moment îi pare o nimica toată să fie aproape înghețat, să își ardă gura și să digere laborios o lumânare.

Angkur-urile, asociate cu practicile lung gom-ului, cu cultul Yidam-ilor și al zeităților, cu puterea de a subjuga demonii și cu magia nu sunt incluse între inițierile gradate care marchează diferitele etape de-a lungul Căii Mistice a lamaștilor. Conform unor călugări lama, aceste angkur-uri mistice care au în vedere întotdeauna numai scopuri spirituale sunt în număr de cinci. Cu toate acestea, patru pare să fie numărul lor ortodox.

⁵³ Tumo: vezi catea Cu mistici și magicieni în Tibet.

⁵⁴ Aproximativ 10 centimetri.

Milarepa, în autobiografia sa, menționează doar patru dintre acestea, în timp ce maestrul său Marpa afirmă că el însuși a cunoscut doar patru. De asemenea acesta este numărul de angkur-uri care conduc la perfecțiune spirituală pe care faimosul Lama Longchen, le menționează într-un tratat care se află în posesia mea.

Experiența mea personală mă îndeamnă să cred că cele “cinci” angkur-uri aparțin unei alte serii de inițieri și că acest număr a fost reținut deoarece, conform buddhismului, există cinci părți care constiuie personalitatea: formă, percepție, senzații, concepte mentale sau diferențieri subiective și conștiință. Nimic nu poate fi mai complicat și mai încurcat decât ritualurile școlilor esoterice tibetane care există pe lângă lamaismul oficial. Orientaliștii interesați în aceste subiecte vor găsi în Tibet un domeniu bogat de muncă. Menționez în treacăt că la Tantricii hinduși există opt inițieri consecutive.

Viața spirituală, așa cum este concepută de lamaști cuprinde două mari etape, subdivizate în multe altele mai mici. Prima este cea a activității, iar a doua cea a inactivității, incluzând inactivitatea simplă și inactivitatea absolută.

În ciuda explicațiilor foarte lungi date aici referitoare la inițieri, cred că o importanță specială trebuie acordată la două inițieri din categoria mistică, prima “cu activitate” și cealaltă “fără activitate”. Consider că acum este timpul să permit cititorilor mei să fie “prezenți” la ceremoniile secrete la care, niciodată până acum, nu au mai participat străinii. Relatarea ce o voi face aici despre aceste ritualuri este bazată pe descrierile orale pe care mi le-au făcut lama competenți și pe ceea ce am văzut eu însămi și de asemenea pe un ritual al cărui text îl am scris de către faimosul Lama Longchen, autor al câtorva tratate mistice demne de încredere.

INIȚIEREA CU ACTIVITATE.

Primul din cele patru angkur-uri care conduc discipolul la maturitate spirituală este denumit spros btchas mtchog gi dbang bscur (pronunțat töś ches chog gi angkur) “excelentul angkur cu activitate”.

Pentru a fi calificat să îl acorde, lama trebuie să fie foarte priceput în cele trei secțiuni ale scripturilor canonice lamaiste care tratează doctrinele filozofice, ritualul și respectiv metafizica. Cerințele pe care trebuie să le îndeplinească discipolul sunt următoarele:

Sentimentele sale pentru maestrul care îl va pregăti pentru contemplarea perfectă a Adevărului trebuie să fie identice cu cele pe care le-ar avea pentru Buddha însuși. El trebuie să aibă încredere în maestru și în eficacitatea angkur-ului pe care i-l acordă.

De observat că în această ultimă condiție, lamaismul este foarte diferit de învățătura buddhistă ortodoxă care învață că “zece legături” împiedică ființele umane de la atingerea mântuirii. A treia dintre aceste legături este, în terminologie canonică “credința în eficacitatea ritualurilor religioase”.

Conform învățăturilor buddhismului primitiv repudierea credinței în eficacitatea ceremoniilor sacramentale și a celorlalte ceremonii este indispensabilă înainte ca primul pas să poată fi făcut spre iluminarea spirituală. Denumirea tehnică este “a intra în curent”. Cu toate acestea, când această divergență de vederi este subliniată unor călugări lama pe deplin competenți și pricepuți în metode esoterice, ei răspund că opoziția de principii este doar aparentă și cu totul provizorie. Ritualurile, spun ei, nu au alt rol decât acela de a crea un fel de atmosferă psihică și forma rituală a unor “inițieri” este mai degrabă o concesie făcută insuficienței intelectuale a discipolilor decât o necesitate. Scopul final este de a te elibera de toate aceste mijloace. Marii contemplativi le-au abandonat; Milarepa este un exemplu faimos.

Există de asemenea oameni care nu au avut niciodată nevoie să le folosească. După cum vom vedea în scurt timp, cuvintele liturgice rostite în timpul inițierilor mistice, confirmă spusele călugărilor lama.

Într-adevăr, ele tind să arate novicei forța și inteligența care există în el într-o stare latentă, să îl determine să le dezvolte și să se bazeze doar pe ele.

Discipolul trebuie să se pregătească să primească angkur-ul “activității” trăind o viață “pură”, fugind de acțiuni rele așa cum cineva fuge de un șarpe veninos. Observând absurditatea motivelor care îi determină pe oamenii obișnuiți să acționeze, aspirând să împlinească jurămintele sacre care ajută mintea să-și formaze opinii corecte, juste, candidatul trebuie să fie gata să ofere maestrului ca mărturie a venerației sale, întreaga sa avere personală și viața. Trebuie avut grijă ca această din urmă condiție să nu fie considerată numai vorbă goală. Firește, mă îndoiesc că pentru primirea unui angkur, vreun guru a pus vreodată condiția discipolul său să se sinucidă sau să fie omorât de îndată ce ceremonia s-a încheiat. Astfel de lucruri se găsesc doar în legende. În treacăt fie spus unele dintre acestea sunt foarte frumoase.

Se spune ca bărbații, eroici erau dispuși să se întâlnească cu moartea și să fie devorați de un demon care știa un adevăr important, cu condiția ca acesta din urmă să i-l dezvăluie. Adeseori sfântul cere permisiunea să sape adevărul ce i-a fost dezvăluit pe o piatră pentru a rămâne semenilor săi. Apoi se oferea pe sine monstrului. Trebuie înțeles că, din punctul de vedere al buddhiștilor, chiar și atunci când doar el (sfântul) beneficiază și numai momentan de cunoașterea pe care a dobândit-o la un preț atât de mare, sacrificiul său nu a fost în van. Efectul cunoașterii pe care a dobândit-o îi va apare din nou în viețile viitoare.

Este totuși un fapt real acela că maștrii își testează discipolii cerându-le sacrificiul personal cât și al proprietății. Marpa l-a pus pe Milarepa să îl slujească timp de câțiva ani, punându-l să construiască singur o casă pe care i-a ordonat de câteva ori să o demoleze cu totul și să reînceapă să o contruiască după un plan nou.

Milarepa a mers până la limita pe care un corp o poate suporta, în timp ce Marpa părea că nici nu se sinchisește de viața discipolului său. Același Marpa, când discipolul său Cosdor i-a adus toate vitele sale în dar, l-a forțat să se întoarcă acasă (o călătorie care a durat câteva zile) și

să se întoarcă având pe umeri o capră pe care a lăsat-o în grajd din cauză că era șchioapă.

Aceste două fapte sunt deosebit de cunoscute în Tibet. Și multe altele sunt povestite, într-adevăr, călugării lama contemporani încă mai păstrează o preferință pentru aceste practici oarecum aspre.

În vest este aproape imposibil să se formeze o idee despre influența exercitată de către un maestru religios asiatic asupra discipolilor săi. Am afirmat că tibetanii se dovedesc mai puțin generoși decât hindușii în demonstrații exagerate ale venerației lor pentru maestru și ei pot deosebi între ceea ce este admirabil și ceea ce nu este admirabil în caracterul ghizilor lor spirituali. Aceasta nu face să fie imposibil ca, în anumite momente, impulsuri bruște și pline de fervoare să se ridice în mințile discipolilor. Înflăcărați de entuziasm ei sunt atunci capabili de acțiuni pe care majoritatea occidentalilor le-ar considera, probabil, nebunești.

Trecând la ceremonia de inițiere lama începe prin a desena o mandala. Termenul sanscrit mandala este folosit în lucrările de referință ale religiei lamaiste. Este echivalentul termenului tibetan kyilkhor⁵⁵. Lama Longchen le folosea în egală măsură pe amândouă în textul pe care eu l-am consultat. Și totuși, există o diferență între mandată și kyilkhor. Cele dintâi sunt alcătuite din figuri simbolice și daruri către zeități. Cele din urmă pot fi animate de prezența unor ființe sau forțe pe care le introduce lama. Mai multe mandale pot să intre în compoziția unui singur kyilkhor.

Mandata angkur-ului “cu activitate” este pătrată⁵⁶. Lungimea fiecăreia dintre laturile sale este aceeași cu cea dintre cotul și vârful degetului mijlociu al călugărului lama care o desenează. Suprafața sa trebuie să fie la fel de netedă ca cea a unei oglinzi. Desenul este schițat cu nisip de cinci culori diferite: alb, galben, verde, roșu, albastru. La fiecare colț al mandalei este o ușă în mijlocul căreia se află un disc albastru pe care figurează un lotus cu opt petale. Pentru a împrejmui desenul simbolic se trasează patru “fâșii”. Culoarele care le corespund

⁵⁵ Consultați cu privire la subiectul kyilkhor-urilor; cartea Cu mistici și magicieni în Tibet.

⁵⁶ Totuși în sensul strict al cuvântului mandala înseamnă ca și kyilkhor ceva “rotund”.

sunt: alb la est. galben la sud, roșu la vest și verde la nord. în interiorul acestei împrejurimi sunt aranjate diferite daruri în timp ce alte figuri reprezintă diferite țări. așezări, ș.a.m.d.

O altă “fâșie” reprezentând dordje împrejmuește întregul desen. La centru și în cele patru colțuri se află așezate cinci boluri rituale fiecare fiind inscripționate cu Aum-A-Hum. Aceste boluri conțin mixtură de apă curată și lapte în care au fost așezate cinci feluri de cereale, cinci feluri de plante medicinale, cinci feluri de parfumuri, cele trei “albe”: frișcă, unt și brânză și trei “dulci”: miere, zahăr și melasă. Cinci săgeți, cinci oglinzi, cinci bucăți de cristal de stâncă, cinci bucăți de mătase de cinci culori diferite, cinci imagini ale celor cinci Buddha-și mistici (totul în miniatură) sunt așezate ca ornamente lângă fiecare dintre vase și cinci pene de cocoș sunt așezate în fiecare dintre ele. într-un pocal în formă de craniu uman (uneori un craniu uman adevărat fixat pe trei piciorușe de argint) se află un alt preparat (uneori ceai negru, alteori rachiu de cereale) reprezentând băutura nemuririi.

Un pumnal magic este așezat lângă fiecare dintre cele patru uși, iar patru cuțite cu lame curbate sunt introduse în mandala prin cele patru laturi. Prăjituri rituale (torma) și diferite obiecte cerute pentru acordarea angkur-ului sunt din nou plasate pe mandala care este în sfârșit așezată pe un pedestal și înconjurată cu thanko (picturi care se rulează precum kakemono japoneze).

Ceremonia angkur-ului include trei părți:

1. Lama binecuvântează atât mandala cât și pe sine.
2. Discipolul este admis în încăperea în care se află lama.
3. Este conferit angkur-ul.

La început, lama care este singur, invocă prezența lui Buddha în mandala.

Trebuie să fim conștienți că cel care este invocat aici nu este acel Buddha istoric sau chiar sufletul lui care se presupune își are locuința actuală într-un paradis sau altul. În ritualul de acest fel, termenul Buddha are semnificația esoterică de cunoaștere posedată de Buddha-și,

forța spirituală existentă în el și această forță urmează să fie comunicată discipolului.

“În "angkur-ul cu activitate” prima parte a ritualului este foarte scurtă. De îndată ce este terminată, aspirantul este invitat locul în care lama a rămas până acum închis. Această inițiere poate fi acordată fie unui singur discipol, fie mai multora în cadrul aceleiași ceremonii. Candidatul sau fiecare candidat în parte, dacă sunt mai mulți, se prosternează în fața lui lama și a mandala-ei. Apoi urmează un dialog liturgic între maestru și discipol. Când sunt prezenți mai mulți discipoli ei recită împreună partea lor de dialog. Traducerea care urmează va ajuta formarea unei idei despre ceea ce se spune:

Discipolul: “Nobil lama, ființă minunată! Soarta e inimoasă cu mine pentru că m-a lăsat să mă apropii de această mare taină. Te implor împărtășește-mă cu ea.”

Lama: “Fiule, tu care ai în urma ta un trecut de fapte merituoase, intrând pe calea ascunsă a învățăturilor mele, vei dobândi roadele bune și neliniștile tale se vor spulbera pe măsură ce te vei împărtăși cu nestemata cunoașterii.

Răspunde-mi, ești doritor să mă ai pe mine ca maestru?”

Discipolul: “Sunt foarte doritor, lama.”

Lama: “Cele cinci înțelepciuni⁵⁷, Buddha, învățătura și ordinul religios există în tine. Ajungând prin meditație să recunoști esența lor în tine însuși, purificat de tot răul, caută eliberarea adevărată; caută eliberarea în tine însuși.”

Discipolul: “Ajutat de mărinimia maestrului meu, fie ca eu în lumea aceasta întunecată de ignoranță să folosesc lampa propriei mele căi și să descopăr înțelepciunea care sălășluiește în interiorul meu.”

După aceasta lama leagă o coardă alcătuită din cinci fire colorate de brațul stâng al candidatului. În cazul unui candidat care este femeie, coarda este atașată brațului drept. În timp ce o leagă, lama rostește o

⁵⁷ Cele cinci înțelepciuni sunt: (1) înțelepciunea sferei existenței, aceea care poate să recunoască unitatea fundamentală a lucrurilor fără să țină seama de deosebirile în aspectul lor exterior; (2) înțelepciunea care face ca lucrurile să se realizeze; (3) înțelepciunea care diferențiază, care face cunoscute în mod clar toate obiectele cu proprietățile lor particulare; (4) înțelepciunea care unește, care face cunoscută caracteristicile comune ale lucrurilor, identitatea naturii lor; (5) înțelepciunea care reflectă ca o oglindă, care cunoaște perfect toate lucrurile ca o oglindă, fără să fie afectate de ele.

formulă mistică (snags). Apoi, în timp ce recită alte snags, el ia un vas care conține apă sfântă care este așezat în fața lui, în afara mandala-ei, și spune:

“Această apă este apa minunată a jurămintelor care leagă. Dacă încâlci aceste jurăminte vei arde în focuri purgatoriale cumplite perioade nemăsurate de timp. Dar, dacă tu ești credincios lor, eforturile tale vor fi încununate de succes. Păstrând în inima ta această apă ca semn al angajamentelor sacre, din interiorul tău se va ridica puterea” (puterea de a atinge scopul inițierii).

Apoi discipolul primește în căușul palmei sale câteva picături de apă pe care le bea.

Lama explică apoi discipolului înțelesul așa numiților centruri de energie “lotus”, care sunt localizați la ombilic, la inimă, la gât și în vârful capului, punctându-și recitarea cu câteva bătăi rare și înăbușite în tamburina rituală (damaru). Candidatul ascultă cu atenție aceste explicații.

Pentru a reprezenta simbolic faptul că înțelepciunea a fost ascunsă sau acoperită de ignoranță pentru o perioadă de timp al cărei început nu poate fi nici perceput nici imaginat, ochii candidatului sunt acoperiți cu o legătură de matase neagră.

Ținând în mâinile lui împreunate bucăți de mătase în cele cinci culori mistice, candidatul spune:

“Din timpuri imemorabile, un șir lung de cauze și efecte m-a adus în fața actualei căi a eternei lumini unice. De aceea, fie ca să fac și eu parte din această familie sfântă (familia spirituală formată de maeștrii și de discipolii care au aparținut școlii mistice în care candidatul este inițiat de la originea ei și până în prezent). În continuare, candidatul legat la ochi, aruncă o floare pe mandala.

La fiecare dintre inițierile care îi sunt acordate, discipolului se dă un nume nou. În cazul acesta, numele depinde de partea kyilkhor-ului pe care cade floarea aruncată de candidat.

Tabelul următor indica numele în general date în această inițiere.

Locul unde a căzut floarea	Nume de bărbați	Nume de femei
în mijlocul mandalei	Eliberat de multiplicitate	Spațiu infinit
la est	Natură minunată	Lumină ce luminează spațiu!
la sud	Bucurie născută din sine	Lumina esenței lucrurilor
la vest	Rege binecuvântat	Lotus ce cucerește înaltul
la nord	Eliberat de limitările celor cinci simțuri	Minte egal extinsă în toate direcțiile

Discipolul trebuie să păstreze numele sale inițiatice strict secrete în timp ce numele primit la intrarea în ordinul religios devine cel cu care un călugăr este cunoscut ulterior.

Recitarea liturgică continuă după ce a fost dat numele.

Discipolul: “Doamne, tu care ți scepstrul, maestru debordând de înțelepciune, binevoiește să luminezi ignoranța celui care rățăcește încă orb în cele trei lumi.”

Lama: “Fiu de viță nobilă⁵⁸, care orbit de ignoranță te-ai frământat atât de mult timp fără să afli ceea ce se găsea deja în tine, cu acest sceptru asemeni pietrei Yidjine (piatră fabuloasă care acordă îndeplinirea tuturor dorințelor), îți voi da puterea de a vedea lumina.”

Cu un sceptru de aur, lama dă la o parte bucata de mătase neagră care acoperea ochii discipolului. În acest moment, discipolul trebuie să aibă credința că ignoranța sa este spulberată.

Lama: “Privește, fiu de familie bună, privește cu atenție în interiorul tău; privește încet în jurul tău. Sunt multe lucruri de văzut.”

⁵⁸ Fiu al unei familii bune sau fiu al unor strămoși nobili era un nume clasic deja în folosință în timpul vieții lui Buddha. La acea vreme se aplica discipolilor care aparțineau castei hinduse a kshatriya-lor (nobilimea) în ; care își are obârșia însuși Buddha, pentru a-i deosebi de brahmani (casta preoților). Înainte ca Buddha să înceapă să predice, mulți nobili se luau cu succes la întrecere cu brahmanii în domeniul filosofiei. În *angkur*-ul mai sus menționat, numele “fiu al unor strămoși nobili” este folosit la figurat. Se aplică (1) unei presupuse ascendențe spirituale (se presupune că în timpul vieților anterioare candidatul a fost adoptat ca discipol de un maestru aparținând unei ascendențe spirituale), (2) unei ascendențe de fapte bune din viețile anterioare rezultând în nașterea candidatului sub formă de ființă umană dăruită cu inteligență și dispusă să caute iluminarea spirituală.

În acest moment, se spune că cei cu mintea pură îl văd pe lama sub aspecte diferite, uneori sub forma unei zeități sau înconjurat cu raze de lumină emanând din corpul său sau fără formă fiind înlocuit de o “rază de lumină”.

Lama îl întreabă pe discipol: “Ce vezi în mandala?”

Candidatul numește culoarea pe care o vede cel mai pregnant dintre cele folosite la desenul mandala-ei și această culoare denotă natura “înțelepciunii” predominante în el.

Apoi lama indică succesiv cu sceptrul său de aur diferite părți ale kyilkhor-ului (mandala) explicând discipolului sensul desenelor și al diferitelor obiecte plasate pe ele. Fiecare obiect sau figurină este un simbol legat de concepțiile cosmogonice sau de constituția psihologică sau psihică a omului, așa cum este el conceput de către tibetani.

Acum am ajuns la ritualurile pentru “transmiterea puterii”, la diferitele angkurs care constituie “inițierea cu activitate”. Aceste câteva angkur sunt denumite respectiv:

Angkur-ul maestrului mistic.

Angkur-ul tainic,

Angkur-ul cunoașterii și al înțelepciunii.

Angkur-ul cuvintelor simbolice.

1.ANGKUR-UL MAESTRULUI MISTIC.

Gesturile rituale ale acestui angkur constau în atingerea cu vase conținând apă sfântă a celor patru puncte ale corpului unde, conform lamaștilor, se află centrele de forță psihică și apoi în turnarea unei picături din această apă asupra fiecăruia din aceste locuri. Așa cum s-a mai spus, pe kyilkhor sunt plasate cinci vase, unul în mijloc iar celelalte patru sunt plasate în direcția celor patru puncte cardinale. Vasele poartă următoarele nume simbolice:

Vasul sferei existenței,

Vasul naturii eterne,

Vasul înțelepciunii din ea însăși născute,

Vasul eliberării de pasiuni,

Vasul înțelepciunii neîntârziat aducătoare de beatitudine.

Discipolul șade cu picioarele încrucișate cu atitudinea obișnuită a statuilor lui Buddha.

Lama, luând vasul care se află în mijlocul kyilkhor-ului îl așează pe capul candidatului și spune:

“Vasul sferei existenței este umplut cu prețioasa apă a luminii. Fiu binecuvântat, acum, când ți se oferă posibilitatea, pătrunde natura existenței.” Limbajul mistic al Tibetului este plin de imagini specifice folosind termeni tehnici pentru care este dificil de găsit echivalent în limbile occidentale. Aici, sfera existenței este de asemenea și cea a “legilor universale”. În definitiv, este vorba a discerne natura fenomenelor materiale și psihice care compun lumea.

Lama toamă o picătură de apă sfântă pe capul candidatului. Aceasta marchează purificarea centrului de energie pe care teoriile mistice îl localizează în vârful capului.

Lama. “Acest vas și această apă sunt cele ale “înțelepciunii doctrinei radiind din interiorul vidului⁵⁹”. Fiu binecuvântat, acum, când ți se oferă posibilitatea, cunoaște înțelepciunea care exprimă unitatea fundamentală a tuturor lucrurilor. Fie ca această cunoaștere adevărată care sălășluiește în tine să se trezească.”

Vasul de la estul kyilkhor-ului este așezat la inima candidatului.

Lama: “Apa⁶⁰ atotpătrunzătoare ce izvorăște din ea însăși umple vasul “naturii eterne”. Fiu binecuvântat, înțelege natura originară și neînfricată a tuturor lucrurilor.”

O picătură de apă este turnată pe locul inimii⁶¹, marcând ca și mai înainte că centrul de energie al acestui loc a fost purificat.

Lama. “Acest vas și această apă sunt cele ale inteligenței prin ea însăși luminoasă, pe care nimic nu o poate întuneca. Fiu binecuvântat, acum când ți se oferă posibilitatea, cunoaște «înțelepciunea oglină»”.

⁵⁹ Expresia este explicată ca: înțelepciunea imanentă a lucrurilor existente în vid. Pentru a înțelege această expresie, ființa trebuie să cunoască diferite sensuri ale termenului de *vid* din buddhismul mahāyānic

⁶⁰ Apa aici are sensul de fluid, de substrat. Spre exemplu spațiul în concepția tibetană este un gen de fluid care pătrunde totul. Aici este vorba de ceva mai mult, care pătrunde și gândurile, sentimentele, legile naturale...

⁶¹ Discipolul poartă costumul său obișnuit; nu este dezbrăcat sau acoperit cu o robă simplă de bumbac așa cum este necesar pentru celelalte *angkur*-uri. Picătura de apă sfântă este turnată peste veșmântul său în regiunea inimii și în cea a ombilicului.

“Înțelepciunea oglindă” este una din cele cinci înțelepciuni care acordă cunoașterea adevărată a lucrurilor reflectate în ea și, ca o oglindă care rămâne neschimbată, indiferent ce obiecte sau scene reflectă, ea contemplă senină acțiunile și fenomenele.

Vasul de la sudul kyilkhor-ului este așezat la gâtul candidatului.

Lama: “Apa prețioasă a dorinței de cunoaștere umple vasul “înțelepciunii din ea însăși născută”. Fiu binecuvântat, acum că îți este oferită posibilitatea, izbutește în strădaniile tale.”

O picătură de apă este turnată pe gâtul candidatului. Lama: “Acest vas și această apă sunt cele ale cunoașterii dorite care, de la începutul veacurilor, există în “înțelepciunea născută din înțelegere”. Cunoscându-te pe tine însuși, tu îți vei realiza toate dorințele. Fie ca “înțelepciunea care face totul egal” să fie prezentă în tine.”

Această expresie tehnică simbolizează înțelepciunea care dezvăluie unicitatea naturii tuturor ființelor. O astfel de înțelepciune este dobândită prin meditație contemplativă.

Vasul de la vest, este așezat la ombilicul candidatului. Lama: “Prețioasa apă a fericirii care înnobilează acțiunea umple vasul eliberării de pasiuni. Fiule, primește puterea de a deveni lipsit de pasiuni.”

O picătură de apă este turnată pe ombilic și astfel acest centru de energie este de asemenea purificat la fel cum s-a procedat și mai înainte.

Lama: “Acest vas și această apă sunt cele ale spiritului etern, imperturbabil și plin de fericire care sub forma apei curgătoare a imortalității își croiește drum prin centrul de forță al corpului (lotus), Cunoaște “înțelepciunea discriminatorie”.”

Aceasta se referă la înțelepciunea care face distincția între caracteristicile specifice și ale tuturor obiectelor cunoașterii și le cataloghează corect.

Vasul de la nord este așezat rând pe rând la fiecare din cele patru locuri atinse de celelalte vase, vârful capului, inima, gâtul și ombilicul.

Lama: “Apa prețioasă a acțiunilor bune umple vasul “înțelepciunii neîntârziat aducătoare de beatitudine”. Fiu binecuvântat, dobândește forța atotputernică care aduce îndeplinirea țelului tău.”

O picătură de apă este turnată pe fiecare din cele patru părți ale corpului menționate anterior pentru energizarea centrilor psihici plasați în locurile respective.

Lama: “Această apă și acest vas marchează atingerea esenței veșnic liberă, luminoasa radiație a energiei spirituale. Această înțelepciune prin ea însăși luminoasă, prin ea însăși liberă și din ea însăși născută, această mare forță a eternității atotperfecte, cunoaște-o ca fiind “înțelepciunea combinată cu activitate”.”

2.ANGKUR-UL SECRET

Acțiunile acestui ritual sunt la fel cu cele ale angkur-ului maestrului mistic descris mai înainte, dar în loc de vasele umplute cu apă sfântă se folosește un vas realizat din partea superioară a unui craniu uman. Acesta se așează o singură dată și în ordine pe cap, pe inimă, pe gât și pe ombilic. Se presupune că acest tip de vas conține poțiunea imortalității pusă în evidență printr-o tărie făcută din grâne sau prin ceai negru.

Textul liturgic, în mod considerabil mai scurt decât anteriorul, se referă la simbolul “tatălui și al mamei”, personificând metoda și cunoașterea. Se referă de asemenea la curenții de energie psihică ce circulă prin corp și la schimburile de forță care au loc între diferitele ființe în univers.

Concepții și simboluri de origine Shaiva predomină în acest angkur, care este foarte îndepărtat de stilul buddhist tradițional.

3.ANGKUR-UL CUNOAȘTERII ȘI AL ÎNȚELEPCIUNII

Acesta nu implică acțiuni rituale de nici un fel. Ele au fost înlocuite cu “activitățile mentale” (yid kyi phyag rgya se pronunță yid kyi chag gya). Cuvintele lui Lama se află în legătură cu teorii întrucâtva asemănătoare Vedantei hinduse. Aici se spune că lumea fenomenală este ireală, constituind un fel de spectru (în sanscrită lila) în care,

datorită inconștienței, Absolutul apare involuntar și indisolubil unit cu maya (iluzia).

Aici discipolul este invitat să privească manifestarea ca un joc (în tibetană rolpa) în care omul își găsește bucuria, deși ea știe - și tocmai deoarece știe - că faptele la care este martoră, sunt lipsite de realitatea absolută. Lama îi mai comunică discipolului unele forme de meditație pe care trebuie să le practice.

4.ANGKUR-UL CUVINTELOR SIMBOLICE.

Aici, într-un mod extrem de pitoreasc, lama descrie fazele contemplației soarelui pe care le compară și le pune în legătură cu cele ale formării lumilor, conform învățăturii lamaiste.

“Între cer și pământ, vânturile, când se întrepătrund unele cu altele, formează nenumărate dorjde răsucite” - imagine reprezentând agregarea atomilor.

Apoi asocierea minții cu materia se face într-o manieră care amintește de teoriile școlilor de filosofie Samkya.

Ignoranța, acționând ca o forță, face ca mintea⁶² să iasă din Vid și să intre în “lumea celor cinci elemente”. Mintea (mai precis conștiința) va intra acum în ciclul cel mare și va trece succesiv prin regatele celor șase feluri de ființe, când fericită, când nefericită. Eliberarea este însă instantanee când mintea s-a recunoscut pe sine. Atunci ea evadează din lumea în care era închisă, se întoarce în Vid și acolo își găsește repausul.

Limba orientală, extrem de metaforică, îmbină aceste teorii aparent neclare cu elemente poetice imposibil de exprimat în altă limbă și care pun în evidență realități de necuprins pentru mintea discursivă. Aici, mintea confuză este reprezentată ca un erou traversând în suferință o cărare îngustă și chinuitoare, apoi evadând dintr-o închisoare, întorcându-se acasă și adormind în culcușul lui.

⁶² Mintea aici este folosit în sensul de principiu conștient.(n.t)

INIȚIEREA “FĂRĂ ACTIVITATE”

În timp ce angkur-ul precedent poate fi conferit în locuința călugărului lama care trăiește într-o mănăstire, ritualurile inițierii “fără activitate”- trebuie îndeplinite într-un loc liniștit și plăcut.

Mandala este de două ori mai mare decât la ritul anterior. Nu o voi mai descrie, evitând astfel repetiții care ar plictisi cititorul. E suficient să spun că figurile și obiectele care intră în constituția ei diferă întrucâtva de cele folosite la inițierea “cu acțiune”.

Timpul pregătirii lui lama este lung. El trebuie să îndeplinească diferite ritualuri și să mediteze timp de câteva zile. Dacă nu ar reuși să facă acest lucru, “mintea și cuvintele sale nu ar fi purificate” și nu i s-ar putea da forța necesară pentru a conferi angkur-ul. Ca și angkur-ul precedent, și acesta poate fi acordat mai multor discipoli în timpul unei singure ceremonii.

Chiar înainte de a intra în locul unde lama s-a închis pentru riturile pregătitoare, discipolul trebuie să se spele și să se purifice cu fumul unor plante frumos mirositoare. Apoi, în timp ce lovește două chimvale, se indentifică cu o anume zeităate terifiantă⁶³, închipuindu-se încojurat de un cerc de flăcări, ținând în mână bețișoare de tămâie, intră, apoi se prosternează în fața lui lama și a kyilkhor-ului, se așează și spune:

Discipolul: “Deși greu de obținut am obținut un corp uman (și m-am născut om și nu o ființă dintr-o altă specie). M-am născut în ținutul lui Jambu (literar înseamnă India, dar la tibetani se referă la ținutul în care predomină învățătura buddhistă). M-am întâlnit cu un lama sfânt și cu marea învățătură. A venit vremea ca eu să intru pe calea mântuirii. Acum cer să fiu inițiat în marea învățătură.

În timpul succesiunii îndelungate și dureroase de renașteri am hoinărit precum un navigator pe un vas avariat în mijlocul oceanului, precum o pasăre prinsă în capcană, precum un călător pierdut pe un drum periculos, precum un condamnat în mâinile călăului său, cu toate acestea eu mă voi elibera acum.

⁶³ Aceste zeități sunt terifiante pentru cei răi, perversi și pentru forțele care se opun evoluției spirituale.(n.t.)

Eliberarea este o briză⁶⁴ blândă, fericire lipsită de teamă. Această inițiere cuprinde mai multe angkur-uri și două nivele: obișnuit și excepțional.

NIVELUL OBIȘNUIT

După preliminarii oarecum lungi, discipolul imploră binecuvântarea strămoșilor spirituali ai lui lama care urmează să-l inițieze; el îl laudă pe lama și caută refugiu în Buddha, în învățătura sa și în Ordinul Religios. Apoi se leagă prin următoarele jurăminte:

“Nu îmi voi umili niciodată colegii discipoli, nu îi voi vorbi niciodată de rău.

Nu voi face rău animalelor.

Nu voi insulta oamenii care merită respect.

Nu voi face rău călugărilor.

Nu mă voi despărți de maestrul metodelor secrete.

Din această zi voi renunța la toate ritualurile religioase.

Voi fi credincios jurămintelor mele.

Îmi voi folosi corpul, vorbirea și mintea cât de bine pot.

Nu voi abandona învățătura lui Buddha și nici îndatoririle mele față de maestrul spiritual.

Nu voi trăda și nici nu voi înșela nici o ființă vie,

Din acest moment până când voi deveni un Bodhisattva (ființă foarte evoluată care va deveni Buddha într-o viață viitoare).

Nu voi face nimic lipsit de bun simț.

Voi fi atent la instrucțiunile ghidului meu spiritual.

Nu voi cauza suferință nici unei ființe.

Nu voi cere nimic pe calea beatitudinii.

Nu mă voi conforma dorințelor lumii chiar dacă ar fi să mă coste viața.

Începând din această zi, nu mă voi încrede în cimitire și sihăstrie (ca locuri mai potrivite decât altele pentru practicarea meditației și obținerea iluminării).

⁶⁴ Aceste texte copiază stilul textelor budiste indiene, care sunt totuși cunoscute tuturor călugărilor lama erudiți. "Briza blândă", considerată minunată într-o țară cu climat cald, probabil că ar deveni o "briză caldă" dacă imaginea ar fi de origine tibetană. Cu toate acestea, un vânt înviorător - nu cald - este considerat ca fiind extrem de plăcut de tibetani, care nu pot suporta căldura.

Voi renunța la toate preocupările lumești.

Nu voi renunța niciodată la preocupările spirituale (acelea care tind spre eliberarea spirituală, spre eliberare de ciclul renașterilor, cum ar fi meditația).”

În palma candidatului este turnată o pictură de apă sfântă pe care acesta o va bea. Apoi urmează predica lui lama. Candidatului i se interzice să comunice cuvintele mistice precum și diferite detalii ale angkur-ului unor neinițiați.

NIVELUL EXCEPȚIONAL

La nivelul excepțional nu sunt folosite kyilkhor-uri, sau orice alt obiect ritual, discipolul cere angkur-ul în termenii următori: "O, lama; purtător al sceptrului învățaturii, eu, fiul inimii tale, doresc angkur-ul mării împliniri fără ajutor exterior. Explică-mi, O lama, kyilkhor-ul ultim care este esența minții noastre. Odată intrat înăuntru, în el, niciodată nu voi mai ieși afară”.

Lama îi va spune: “Minunat și fericit fiu, minte luminată care nu ai primit încă angkur-ul mării înțelepciuni, îți voi explica kyilkhor-ul.

Înlăturând toate raționamentele, te eliberezi din legăturile acestei lumi, încetezi să ieși și să respingi adevărul care este inferior.”

Acesta este una din învățăturii fundamentale ale misticilor lamaști. Adevăr inferior sau aproximativ (the nad pronunțat tha níed) este cel care se referă la lumea din jurul nostru, adevăr pe care îl considerăm real și care este într-adevăr real în aceeași măsură în care noi înșine suntem reali. Acest adevăr cuprinde distincția între bine și rău, plăcut și neplăcut, etc., și conduce la acceptarea unor lucruri și respingerea altora. Cel care s-a ridicat la înțelegerea adevărului superior (ton tampa) vede dincolo de aceste distincții și atinge pacea.

Florile pe care discipolul este pe cale de a le arunca pe kyilkhor sunt tot atât de imateriale ca acesta din urmă. Ele sunt numite “florile cunoașterii”, iar kyilkhor-ul este cunoscut ca “cel care nu are uși”.

Candidatul își aruncă deoparte toga monastică, un act simbolic de renunțare la lucrările acestei lumi, chiar și la cele mai sfinte, cum ar fi îndeletnicirile rituale din ordinul religios. El își duce mâinile la inimă și le împreunează, își fixează privirea pe inima lui lama, iar apoi maestrul și discipolul rămân în stare de meditație profundă.

Sihaștrii contemplativi în, general își încheie inițierea cu, aceste meditații. Alți maeștrii dau din nou discipolului să bea apă sfântă după ce meditația s-a terminat și discută pe îndelete despre diverse opinii filozofice cum ar fi cele care se ocupă cu “sinele” (sau mai degrabă cu “non sinele”), cu cele “patru limite⁶⁵” și multe altele. Aceste prelegeri succesive constituie tot atâtea angkur-uri.

Natura extrem de tehnică a acestor dizertații nu permite apariția lor altundeva decât într-un tratat pur oriental care ar da naștere unor lungi comentarii.

Se spune că a fi atent, iluminat, în largul tău (fără să fi tensionat prin efort), să rămâi în pace, fără să năzuiești spre ceva și fără să respingi orice ar fi, constituie inițierea “excepțională” a “non-activității”.

Uneori sunt relatate minuni care au survenit în timpul celebrării anumitor angkur-uri, fie de către oameni care susțin că le-au văzut personal, fie de către alții care afirmă că acest lucru le-a fost spus de martori oculari. Nu este ușor de obținut informații despre aceasta, deoarece inițiații se pun zălog pe ei înșiși pentru păstrarea secretului referitor la circumstanțele inițierii lor. Ei “încalcă” această promisiune doar foarte rar, când, după părerea lor, din încălcarea acestei promisiuni ar rezulta vreun bine spiritual pentru ceilalți.

Miracolul poate fi în legătură cu firul pe care lama îl leagă de brațul candidatului. Această operație este adeseori realizată în ziua premergătoare inițierii și nu în timpul ritualului de inițiere. Destul de frecvent, de fir sunt legate mănunchiuri de iarbă, spice de cereale sau alte obiecte mici.

Aceste obiecte au fost cu lama în timpul retragerii pregătitoare pentru inițiere și tibetanii cred că el le-a înzestrat cu proprietăți deosebite printr-o focalizare specială a gândurilor asupra lor.

Candidatul inițiat păstrează legătura (firul) asupra sa pe timpul nopții, iar dimineața următoare lama însuși o îndepărtează împreună cu iarba, orzul sau orice altceva ce a fost legat de ea. În acest timp discipolul îi povestește visele pe care le-a avut.

⁶⁵ Aceste “patru limite” sunt: (1.) nașterea-moartea. (2.) permanența- discontinuitatea. (3.) existența - non-existența. (4.) universul manifestat (lumea fenomenală) - Vidul.

Se spune că uneori cu aceste obiecte au loc transformări ciudate, li se schimbă forma sau culoarea, cresc sau scad în mărime, uneori chiar dispar de tot.

Acestea sunt considerate semne ce indică orientările cele tainice ale discipolului și ele prezic viitorul lui spiritual.

Unii maeștrii le acordă cea mai mare importanță, uneori ei amână ceremonia de inițiere sau chiar, bazându-se pe aceste prevestiri refuză cu hotărâre să mai confere inițierea.

Trecând peste acestea, minunile cele mai frecvent sunt aparițiile. Dacă admitem, precum tibetanii, că unele persoane sunt capabile să își facă gândurile vizibile și chiar tangibile, creând o “fantomă” completă cu toate părțile ei, aceste fenomene pot fi cu ușurință explicate. Este de asemenea verosimil ca atunci când aceste fenomene au loc, atenția celor prezenți fiind concentrată pe una și aceeași idee de personalitate, această dirijare într-o singură direcție a atenției ajută considerabil la crearea acestor fenomene.

Tradițiile și legende relatează un număr considerabil de fapte surprinzătoare, dar majoritatea sunt aproape identice și există doar o mică diversitate de tipuri ale acestor apariții.

Îi suntem îndatorați lui Milarepa pentru relatarea a ceea ce s-a petrecut în casa gurului său, Marpa, câteva zile după ce acesta din urmă l-a admis la cea mai înaltă inițiere pe care era împuternicit să o acorde.

Milarepa urma curând să plece de la maestrul său. Aceasta era ultima lor întâlnire mistică: un fel de banchet⁶⁶ sacru însoțit de ritualuri în onoarea zeităților și a strămoșilor spirituali ai lui Lama oficiant.

Dagmedma, soția lui Marpa, a pregătit ofrande pentru călugării lama și pentru Yidam-i, tormas (turte rituale) pentru Dâkini și pentru Cheu Kyongs⁶⁷, iar discipolii inițiați ai lui Lama s-au așezat în fața kyilkhor-ului, din care fac parte și cei prezenți la acest fel de ceremonie.

Apoi Marpa, în mijlocul cercului, a făcut mai multe miracole. Milarepa relatează că el a produs figurile lui Kiepa Dorje, Khorlo

⁶⁶ În tibetană, tsogogs hkhon, un ritual oarecum similar cu ganut-chakra tantricilor hinduși. Totuși, în vorbirea curentă, tsogogs hkhon se referă doar la ofrande așezate pe altar.

⁶⁷ Scris Chos skyong, "protector al religiei", o clasă de ființe care au adesea origine demonică. Ele au fost subjugate de un magician sfânt și obligate să jure că își vor folosi puterea pentru a apăra buddhiștii și budismul de dușmanii lor.

Demchog și ale altor câtorva Yidam-i, iar, în final, obiecte simbolice: clopoțelul de mână, roata, sabia, etc. Apoi au apărut silabele mistice Aum-A-Hum în alb, roșu și respectiv albastru; de asemenea formula mantrică de șase silabe Aum-mani-padme-hum!. În încheiere discipolii au contemplat diverse apariții scânteietoare.

De observat că, în ceea ce privește acest ultim gen de apariții, aceste focuri silențioase de artificii compuse din imagini mobile de diferite culori luminoase, sunt adesea contemplate de cei care urmează sistemul yoghin de pregătire. Această formă de foc este forma în care zeitățile se dezvăluie în riturile dubthab ale lamaștilor.

Ceea ce considerăm mai interesant decât minunile îndeplinite de Marpa, este declarația pe care, conform lui Milarepa, el a făcut-o discipolilor lui cu această ocazie: “toate aceste apariții nu sunt decât miraje, formațiuni magice lipsite de realitate”.

Un om pe care l-am întâlnit în ținutul Ngolog-ilor⁶⁸ unde era capelanul (amchöd) unei căpetenii de trib mai puțin importante, mi-a povestit un incident remarcabil care a avut loc, spunea el, cu ocazia propriei inițieri.

S-a întâmplat să fie în fața locuinței izolate a maestrului său, a cărei ușă era închisă precum o cerea ritualul, în timp ce înăuntru lama rostea frazele liturgice care îl evocau pe Heruka. Domnul atotputernic al grupării Dzogshenpa. În timp ce aștepta afară, a văzut un fel de ceață ce iradia din toată suprafața tăbliei de lemn care forma ușa. După câțva timp, ceața deveni gradat mai densă și luă înfățișarea unui Heruka gigantic, fără haine, purtând o coroană, împodobit cu coliere tăcute din capete de oameni morți, așa cum este descris în diferite cărți și tablouri. Atitudinea și privirile sale erau aspre și amenințătoare. Când dădu cu ochii de fantomă, novicele îngrozit făcu inconștient un pas înapoi, dar și aceasta (fantomă) avansă câțiva pași.

Era mai mult decât putu să îndure bietul candidat la inițiere. Cuprins de panică, începu să alerge nebunește în josul coastei muntelui, urmat de

⁶⁸ Lângă izvoarele Râului Galben.

amenințătorul Heruka, a cărui pași enormi și înceți depășeau fiecare cincizeci de pași ai novicelui.

Urmărirea nu dură mult timp. Cu mintea tulburată, incapabil să aleagă direcția corectă, fugarul intră într-o fundătură și fii obligat să se oprească. Amintindu-și sfaturile pe care le primise referitoare la pericolele de natură ocultă care îl așteaptă pe călătorul Căii Scurte, nu se mai îndoii că i-a sosit ceasul. Oricât de ciudat ar părea această idee, în loc să-i mărească groaza, i-o anihilă. Recăpătându-și calmul minții, el se așează în meditație cu picioarele încrucișate și cu ochii plecați.

Capelanul mi-a spus că nu era un simplu începător în pregătirea mistică atunci când i s-a întâmplat această aventură stranie, iar ideile sale privind existența și esența zeității nu erau absolut deloc cele ale maselor. Cu toate acestea, el consideră că oricare ar fi natura actualului Heruka, el era o putere formidabilă.

Gândurile sale se întoarseră spre inițierea ce-l aștepta. Își imagina că, a renunța la ea dintr-o lipsă de curaj l-ar face piardă toate realizările pe care le-a obținut pe calea spirituală și că ar trebui, apoi, să se nască de multe ori, ca un om cu totul necunoscător al lucrurilor spirituale înainte să aibă o altă ocazie de a asculta valoroasele învățături predicate de un maestru sfânt⁶⁹. Această perspectivă îl înspăimântă mult mai mult decât fantoma. Se ridică, gata să înfrunte orice, hotărât să se întoarcă imediat la lama.

În timpul în care el rămăsese cu ochii plecați, el îl pierdu, firește, din vedere pe Heruka. Găsind curajul necesar să ridice privirea, văzu că fantoma se retrase. Forma ei uriașă apăru acum barând intrarea în sihăstrie.

Capelanul mi-a spus că niciodată nu a fost în stare să înțeleagă clar ce s-a întâmplat ulterior. Își amintea vag unele incidente urmând unele altora cu o viteză amețitoare. Alergând el ajunsese la Heruka, pași drept prin el, simți o durere în frunte și se regăsi în interiorul colibei, la

⁶⁹ Există o credință curentă printre buddhiștii din toate grupările, cum că nașterea ca ființă umană înzestrată cu inteligență și având ocazia să audă predicată învățătura lui Buddha sunt împrejurări rareori întâlnite în vieți succesive. Când, ca un efect al unor cauze diverse, este posibil pentru o ființă umană să înainteze spre iluminare și ea nu profită de acest prilej, rezultatul firesc al acestei lipse de interes în lucrurile spirituale este că se abate de pe calea Eliberării. După ce a căzut în acest mod, el trebuie să reînceapă truda chinuitoare capabilă să aducă înapoi șansa pe care a neglijat-o înainte.

picioarele maestrului, în fața kyilkhor-uhu iluminat și parfumat cu tămâie.

După cum vă imaginați, nu am ezitat să relatez acest fapt straniu mai multor lama, cerându-le părerea despre acestea.

Unii înclinau să creadă că viziunea fantasmagorică a fost pur subiectivă. Omul, spuneau ei, pierduse contactul conștient cu împrejurimile și trăise această aventură stranie într-un fel de transă. Cât privește cauza acestei transe, probabil că lama a transmis în mintea discipolului viziunea lui Heruka, iar discipolul a mai împodobit-o cu elemente din mintea lui. Sau, poate că emoția simțită de novice odată cu apropierea inițierii, a mărit tensiunea minții sale deja concentrată asupra lui Heruka și el singur a fost creatorul viziunii sale.

Alții, dimpotrivă, au fost de părere că Heruka era o tulpa⁷⁰ produsă de exteriorizarea gândurilor lui lama, exteriorizare perceptibilă și altuia. Odată fantoma creată, lama îi controla mișcările sau mai degrabă discipolul făcuse aceasta inconștient, acțiunile lui tulpa corespunzând cu trăirile pe care discipolul însuși le avea. Teroarea sa a cauzat atitudinea amenințătoare a lui Heruka și, deoarece el a fugit, fantoma a început să-l urmărească.

Aici aș afirma că, după tibetani, sentimentele noastre influențează foarte puternic faptele și gândurile celor cu care venim în contact. Atât tâlharul de drumul mare cât și tigru, devin mai îndrăzneți dacă omul pe care îl întâlnesc lângă o pădure simte teamă la vederea lor, chiar dacă nu își manifestă teama prin semne exterioare. Este la fel cu toate genurile de sentimente.

Ca de obicei în astfel de cazuri, fiecare persoană întrebată a avut o explicație de dat. Totuși, explicațiile date de cei care cred în existența lui Heruka, o ființă aparținând altei lumi, ne-ar îndepărta prea mult de la subiect. În Tibet ca de altfel pretutindeni în est, există multe moduri distincte de a “crede în Dumnezeu”.

⁷⁰ Creație magică (seris sprulpa)

Capitolul V

INIȚIEREA MANI ȘI DIFERITELE ÎNȚELESURI ALE FORMULEI MANTRICE AUM MANI PADME HUM!

Din capitolul anterior cititorul a ajuns să înțeleagă că inițierile în Tibet apar ca nenumărate porți deschizându-se spre tot atâtea domenii de activitate. O minoritate restrânsă de călugări se limitează la a cere patru sau cinci inițieri mistice conferite de călugării contemplativi. Acești aspiranți la starea de Buddha sunt persoane solitare rareori văzute și care foarte rar atrag atenția compatrioților lor, călugări sau laici.

Este cu totul altfel în cea ce privește numeroșii inițiați în doctrinele și ritualurile pentru care sunt acordate angkur-uri speciale (aparent fără legături prea puternice între ele). În această categorie intră nenumărați maeștrii sau așa ziși maeștri dintre care unii se bucură de o reputație bine meritată, deși aceasta nu este întotdeauna întru totul recunoscută. Aceștia din urmă, sunt ghizi spirituali înțelepți; ignorantul care are latentă în el posibilitatea de a-și trezi înțelepciunea adormită, va constata la un moment dat că de un asemenea învățător este ghidat încet, dar sigur.

Cea mai simplă inițiere poate să conțină elemente filozofice ori mistice; acest lucru poate fi observat din diferitele interpretări ale binecunoscutei formule mantrice Aum Mani Padme Hum! și din diferitele practici legate de aceste interpretări.

Călători laici și chiar orientaliști afirmă, uneori prea ușor, că ceea ce ei nu înțeleg imediat e lipsit de sens. Autori erudiți în multe alte domenii mai importante, chiar și în momentul de față traduc cuvântul Aum prin

exclamația banală “Ah!”, iar Amin este dat ca echivalentul lui hum. Nici că se poate face o greșeală mai mare.

Aum poate semnifica cele trei aspecte ale trinității hinduse: Brahma, Vishnu, Shiva; de asemenea Brahman, “cel fără de al doilea” din filozofia Advaita a Vedantei. Aum este simbolul Absolutului inexprimabil, e ultimul cuvânt care poate fi rostit, după care nu există decât tăcere. Sri Sankarâcharya îl numește “baza meditației”⁷¹, iar în Mundakopanishad⁷² se afirmă ca Aum este arcul cu ajutorul căruia “sinele” individual ajunge la “Acela” (tat) universal care nu poate fi numit nici ființă nici neființă.

Hindușii consideră Aum ca fiind sunetul creator care construiește lumile. Când misticul a devenit capabil să asculte toate sunetele și vocile tuturor ființelor și lucrurilor care există și se mișcă, atunci el percepe unicul și singurul Aum. Acest Aum vibrează în adâncimile “sinelui” său, iar cel care știe cum să îl rostească în liniște ajunge la eliberarea supremă.

Se pare că tibetanii, care au primit mantra Aum din India, împreună cu mantrile cu care aceasta este asociată, nu au avut niciodată cunoștință despre diferitele înțelesuri pe care aceasta le deține la vecinii lor, de dincolo de Munții Himalaya și nici despre locul remarcabil pe care îl deține în filozofiile și religiile lor.

Aum este repetat de lamaști, împreună cu celelalte cuvinte ale formulelor sanscrite, fără să le acorde vreo importanță specială, în timp ce alte silabe mistice, păstrate secrete sunt considerate ca fiind foarte puternice și sunt folosite în mod corespunzător în riturile mistice și magice.

Trecând la cuvintele următoare ale formulei, mani padme, înseamnă “bijuteria din lotus”. Se pare că aici găsim sensul imediat inteligibil și totuși interpretarea uzuală a tibetanilor nu ia în considerare acest înțeles literar, el fiind complet necunoscut majorității credincioșilor.

Aceștia din urmă cred că o repetare mecanică a formulei mantrice Aum mani padme hum! le asigură o naștere fericită în Nub Dewa Chen,

⁷¹În comentariul din Mundakopanishad.

⁷²Pranava este arcul. Atman este săgeata iar Brahman se spune că este ținta.” Pranava este una din denumirile silabei Aum; Atman este “sinele” individual.

Paradisul occidental al supremei fericiri. Alții, mai bine informați, au aflat că fiecare dintre cele șase silabe ale formulei se află în legătură cu una din cele șase clase de ființe însuflețite și cu una dintre culorile mistice, după cum urmează:

Aum este alb și în legătură cu zeii;

Ma este albastru și în legătură cu non-zei⁷³;

Ni este galben și în legătură cu oamenii;

Pad este verde și în legătură cu animalele;

Me este roșu și în legătură ne-ființele⁷⁴;

Hum este negru și în legătură cu locuitorii purgatorilor.

Exisă opinii diferite în ceea ce privește efectul celor șase silabe asupra ființelor cărora le corespund. Unii spun că repeterea lor îi ajută pe aceștia din urmă să scape de nașterile viitoare și îi conduce direct în paradisul occidental, Nub Dewa Chen.

Alții consideră această idee ca fiind absurdă. Zeii, obiectează ei, nu au nevoie să fie conduși într-un paradis din moment ce deja locuiesc într-unul sau altul din aceste locuri pline de fericire.

Cât despre evadarea din ciclul renașterilor prin intrarea în Nub Dewa Chen și aceasta este un non-sens. învățătura buddhistă afirmă limpede că viața este tranzitorie în toate lumile, ori care ar fi acestea iar moartea este sfârșitul inevitabil al ființelor născute în ele.

Alții văd efectele celor șase silabe într-o altă lumină. Ei afirmă că nu ființele din cele șase specii sunt eliberate din ciclul renașterilor prin repetarea formulei Aum mani padme hum! ci, mai degrabă, omul care recită formula se eliberează de o renaștere în una sau alta din aceste lumi.

Mulți tibetani pioși de ambele sexe se mulțumesc să repete formula sacră, convinși că își face efectul de una singură, prin ea însăși, după ce ei au primit inițierea care le asigură roadele formulei.

Cu toate că acesta pare incredibil există unele explicații referitoare la acest proces misterios.

Aum mani padme hum! servește ca suport meditației, care poate fi descrisă întrucâtva după cum urmează:

Cele șase feluri de ființe sunt identificate cu cele șase silabe care sunt imaginate a avea culorile respective indicate anterior. Acestea din

⁷³Lha-ma-yin, un fel de Titani mereu în război cu zeii pe care sunt geloși și peste ale căror locuințe încearcă să se facă stăpâni. Ei sunt asura-șii mitologiei hinduse.

⁷⁴Acești ne-oameni (mi ma yin) îi includ și pe Yidag-i (pretă-șii mitologiei hinduse). Corpul lor gigantic se aseamănă unui munte, iar gâtul lor este filiform. Cantitatea ridicolă de mâncare care poate să le intre pe gât este insuficientă pentru a-i hrăni pe acești monștrii neîncetat chinuți de foame și sete. Când ei se apropie de apă, aceasta se transformă în foc. Pentru a alina suferințele acestor ființe nenorocite, călugării Lama le oferă în fiecare dimineață să bea apă sfântă. Ca urmare a ritului îndeplinit asupra ei, această apă nu se transformă în foc atunci când Yidag-ii vin să își potolească setea. În categoria "ne-oamenilor" sunt cuprinși semi-zeii, fantomele și spiritele de diferite feluri, atât binevoitoare cât și răuvoitoare.

urmă formează un lanț fără sfârșit care purtat de respirație, pătrunde în corp, intrând printr-o nară și ieșind prin cealaltă.

Pe măsură ce concentrarea mentală devine tot mai completă lanțul este vizualizat, la nivel mental, lungindu-se. Silabele sunt purtate departe de expirație înainte de a fi absorbite, din nou, odată cu inspirația, și totuși, lanțul nu este niciodată întrerupt, se întinde ca o bandă de cauciuc și rămâne tot timpul în contact cu cel care meditează.

Gradat, și forma literelor tibetane se transformă, iar cei care “obțin fructele” acestui exercițiu percep cele șase silabe ca fiind șase lumi în care nenumărate ființe aparținând celor șase specii își fac apariția, se mișcă, suferă, și dispar.

Se vede astfel clar că cele șase lumi și locuitorii lor sunt pur subiectivi; o creație a minții din care s-au format și în care sunt reabsorbiți.

În descrierea ulterioară a exercițiilor de respirație se va vedea că unele dintre ele constau în reținerea respirației fără expirație, iar altele în a nu reintroduce aerul în corp⁷⁵ printr-o inspirație urmând imediat după expirație, ceea ce este denumit în limbaj tehnic “a rămâne gol”.

În timpul meditației asupra formulei Aum mani padme hum! când cele șase silabe sunt rostite odată cu respirația, cel care meditează își imaginează nașterea celor șase specii de ființe. Această lume durează atâta timp cât suflul “rămâne în afara corpului”. O nouă inspirație aduce înapoi, celui care meditează, toată fantasmagoria universului, ce este absorbit și rămâne în el atâta timp cât își ține respirația.

Cu ajutorul acestei practici, misticii mai avansați intră într-o transă în care literele formulei, ființele pe care le reprezintă și tot ce are legătură cu aceasta sunt înghițite de acel “ceva” pe care, din nevoia unui termen care să-l exprime, buddhiștii Mahâyâna l-au numit Vidul.

Apoi, ajungând la această viziune și l-a înțelegerea directă a Vidului, ei sunt eliberați din iluzia lumii așa cum o percepem noi și, prin urmare, sunt eliberați din ciclul renașterilor care rezultă din această iluzie.

Observăm asemnarea acestei teorii cu cea curentă în India referitoare la “zilele și nopțile lui Brahman”; perioadele sale alternante

⁷⁵ Folosesc intenționat sintagma “în corp” în loc de expresia obișnuită “în plămâni”, deoarece teoriile tibetane fie că nu cunosc, fie nu dau importanță rolului jucat de plămâni.

de activitate și repaus sunt deasemenea reprezentate în cosmogonia hindusă prin “respirația” lui Brahman. Conform acestei învățături. Universul este manifestat când Brahman expiră și este reabsorbit când inspire.

“Când vine ziua, toate fenomenele ies din nemanifestat (aviakta). Când vine noaptea, ele sunt reabsorbite în el.”⁷⁶

“Toate ființele se întorc în forma mea materială (prakriti) la sfârșitul unei kalpa. La începutul următoarei kalpa le eman din nou.”⁷⁷

În meditația descrisă aici, tibetanii se substituie pe ei înșiși ipoteticului Brahman și gândesc: fenomenele pe care le percep își au originea în forța creatoare a minții mele, ele sunt o proiecție în exterior a ceea ce există în interior.

Acest lucru nu înseamnă că nu există “ceva” obiectiv ci doar că lumea fenomenală, așa cum o vedem noi, este un miraj fantastic, o materializare a formelor pe care noi le concepem.

Deoarece lucrarea prezentă nu se ocupă cu studiul filozofiei tibetane, în loc să mergem mai departe în această direcție, vom examina încă una dintre multele interpretări ale formulei Aum mani padme hum!

Această interpretare nu i-a în considerare împărțirea în șase silabe, ci examinează formula în sensul literar “o bijuterie într-un lotus”, aceste cuvinte fiind socotite simbolice.

Cea mai simplă interpretare este: în lotus (lumea) se află o piatră prețioasă (învățătura lui Buddha). O altă interpretare consideră lotusul ca simbolizând “mentalul” în a cărei profunzimi meditația introspectivă dă naștere la cunoaștere, la adevăr, la realitate, la eliberare, la Nirvâna, acești termeni diverși fiind diferitele denumiri ale unuia și aceluiași lucru.

Am ajuns acum la o concepție care are legătură cu una dintre cele mai izbitoare învățături ale buddhiștilor Mahâyâna, prin care ei sunt diferiți de buddhiștii Theravadini (adeptii Hinayâna-ei).

Conform acestei învățături, Nirvâna, eliberarea finală, nu este neapărat distinctă de, și opusă lumii fenomenelor (samsăra). Misticii o descoperă pe prima în inima celei din urmă. Nirvâna (bijuteria) există când există iluminarea. Samsăra (lotusul) există când există ignoranța-

⁷⁶Bhagavad Gîta, VIII, 18.

⁷⁷Ibid., IX, 7

iluzie, care acoperă Nirvâna, tot așa cum lotusul cu multe sale petale poate acoperi nestemata ascunsă în el⁷⁸.

Hum de la sfârșitul formulei, este o expresie mistică denotând furia. Este folosită în ritualuri al căror scop este subjugarea și exorcizarea demonilor și a zeităților care blochează evoluția spirituală. Cum de au fost adăugate "nestematei în lotus" și lui Aum - silaba sacră a hindușilor - este un fapt explicat în mai multe moduri.

Hum este un fel de strigăt mistic de război, scos pentru a sfida inamicul. Cine sau ce este inamicul aici? Unii îl consideră ca fiind demonii, alții ca fiind treimea de înclinații spre rău care ne ține în ciclul renașterilor: pofta, ura și prostia. Gânditorii mai subtili consideră că dușmanul este "eu-l" imaginar pe care noi îl îndrăgim atât.

Hum mai semnifică mentalul eliberat de toate ideile privitoare la lucrurile obiective.

Formulei i se adaugă o a șaptea silabă pentru a fixa sfârșitul, după un număr de repetări, în general o sută opt, ca numărul de boabe din rozariul tibetan. Călugării tibetani pricepuți în limbajul secret ne învață că această silabă, Hri, indică realitatea profundă ascunsă în spatele aparențelor, esența fundamentală a lucrurilor.

Câtă vreme credinciosul obișnuit se va limita la inițierea (lung) descrisă în paginile anterioare și la repetarea mecanică a acestei cunoscute formule mantrice, altor credincioși, în timpul inițierilor de nivel mai înalt, le vor fi împărtășite gradat diferitele ei înțelesuri mistice și ezoterice.

⁷⁸ Am folosit termenii sanscriți Nirvâna și samsâra deoarece sunt mai cunoscuți. Tibetanii spun korwa (ciclul) pentru samsâra și tharpa (eliberare) pentru Nirvâna.

Capitolul VI

RITUALURILE DUBTHAB

Un număr considerabil de angkur-uri (inițieri) se află în legătură cu așa numitele rituri, dubthab, care dețin un loc important în practicile lamaiste.

Termenul dubthab (scris sgrub thab) înseamnă “mijloc sau metodă de succes”. Rezultatele spre care se spune că aceste metode conduc sunt împărțite în patru categorii:

1. Blânde sau pașnice (shiwa) pentru a obține viață lungă, sănătate, noroc.
2. Expansive (gyaispa) pentru a obține bogății și faimă.
3. Dătătoare de putere (wangwa) pentru a obține influență și putere.
4. Teribile (tagpo)⁷⁹ pentru a putea obține puterea de a cauza răul, de a ucide sau distruge în orice fel, prin metode oculte.

Cum se poate ajunge la aceste diferite rezultate? Unii spund că ele sunt lucrarea unor zeități care-și acordă ajutorul celor care îi adoră în mod corespunzător. Alții afirmă că scopul ritualurilor dubthab nu este să venereze zeitățile, ci mai degrabă le supună; ei mai spun că cel care este priceput în acest ritual este capabil să forțeze atât zeii cât și demonii, să își pună puterea la dispoziția sa și să i se supună întru totul.

Aceste opinii sunt curențe în Tibet, dar, conform lamaștilor mai învățați, ambele denotă o lipsă de înțelegere a concepțiilor pe care sunt bazate riturile dubthab⁸⁰.

În realitate, judecând după explicațiile pe care le găsim în lucrările autorilor antici și în cele date oral de maeștrii mistici contemporani,

⁷⁹ Scris respectiv: Shiwa, rgyaspa, dbangwa, dragpo.

⁸⁰ În realitate tibetanii consideră zeitățile personificări ale unor energii (forțe) ce există atât în interiorul omului cât și în afara lui. Prin punerea în legătură cu ele se realizează o ridicare a practicantului în planurile psihice care în mod obișnuit nu pot fi controlate. Apoi din aceste “lumi paralele” care guvernează din subtil și lumea fizică se realizează acțiuni care vor avea efecte și în planul fizic. Alți tibetani consideră că aceste zeități se află numai în interiorul omului și că ele nu au existență distinctă. Evocarea lor, de fapt, pune în evidență energia latentă și în majoritatea cazurilor necontrolabilă, chiar a celui care realizează procedeul.(n..t.)

esența metodei folosite constă în vizualizarea mentală a zeităților concepute ca imagini pe un ecran și în vizualizarea unor serii de transformări prin care acestea trec în cursul ritualurilor foarte lungi și complicate.

Ființele evocate de către dubpapo⁸¹ nu sunt nici un fel de creații imaginare, ele sunt întotdeauna personalități cunoscute ale lumii zeilor și demonilor, care de secole au fostenerate sau “îmblânzite” de către milioane de învățați lama și credincioși.

Oculțiștii tibetani afirmă că aceste ființe au dobândit un fel de existență distinctă datorată nenumăratelor gânduri care au fost concentrate asupra lor⁸².

Teorii similare sunt exprimate în scripturile sacre ale Indiei, în Brihad Aranyakopanishad, I, 4, 10. care este considerată ca fiind anterioară buddhismului, găsim aceste cuvinte: “Oricine venerează o zeitate cu acest gând în minte “El este unul, eu sunt altul” este un necunoscător și, ca un animal, el este folosit de zei. Așa cum, fără îndoială, multe animale întrețin omul, tot așa, fiecare om întreține zeii”.

Cum fac oamenii aceste lucruri? Hrănind personalitățile subiective ale zeilor lor prin venerația pe care le-o oferă, mi-a spus un ascet hindus.

Maeștrii lama iluminați sunt pe deplin conștienți de natura personajelor pe care le evocă, dar ei afirmă că prin acest fel de “acțiuni” mistice este posibil să se obțină efecte care altfel ar fi obținute doar cu mare greutate. Care este explicația acestei ciudățenii?

Tibetanii spun că atunci când în timpul celebrării unui rit, gândul călugărului oficiant devine concentrat asupra zeităților, acestea din urmă, care “deja există”, devin pentru el încă și mai reale și mai puternice, indentificându-se pe sine cu ele, dubpapo se pune în legătură cu o acumulare de energie net superioară acelei pe care ar putea-o produce prin propriile sale eforturi.

Contactul cu această putere misterioasă se poate dovedi benefic pentru călugărul care celebrează ritualul, asigurându-i satisfacerea tuturor dorințelor. Cu toate acestea, dacă nu este îndeajuns de priceput, în principal în dubthab-urile din categoria “teribilă”, el poate fi tratat rău și chiar ucis de personalitățile pline de forță pe care le-a atras concentrarea sa mentală.

⁸¹ Cei care oficiază ritualul dubthab.

⁸² Tibetanii insistă foarte mult asupra acestui punct. Am dat câteva exemple în cartea Cu mistici și magicieni în Tibet.

Misticii din Tibet consideră că zeii și demonii, paradisul și iadul, există doar pentru cei care cred în ele. Cu toate că există într-o stare latentă în fiecare ființă, zeul creat și însuflețit de mase are puterea doar asupra celui care vine în contact cu el. Este necesar un filament, pentru ca electricitatea aflată în stare latentă într-o baterie de acumulator să poată determina apariția luminii în lampă. Această comparație, explică cu un grad considerabil de exactitate, ceea ce se află în mințile tibetanilor.

Majoritatea celor care celebrează ritualul dubthab nu sunt conștienți de originea duală a zeităților, pe care le venerază în timpul ceremoniilor rituale. Ei nu înțeleg că acestea din urmă sunt create ca entități distincte prin concentrarea mentală a maselor de credincioși și puse iarăși în valoare temporar de gândul călugărului oficiant care acționează ca un magnet atrăgând aceste forțe sau personalități oculte care existau deja. Mulți dintre ei cred că scopul acestor ceremonii este de a impresiona mintea cu imaginea ființelor înzestrate cu o existență reală, care trăiesc în mod obiectiv în diferitele lor sălașuri. Aceasta trebuie, după părerea lor, să aducă într-un contact strâns pe cel care oficiază ceremonia și zeitățile pe care le-a onorat.

Cei care reușesc să înțeleagă natura subiectivă a zeităților evocate în timpul ritualurilor dubthab sunt sfătuiți de maeștrii să nu privească aceste zeități ca pe niște fantome neglijabile. Se spune în ritualul dubthab al lui Pal Khorlo Demchog că, până și zeitățile create mental, sunt asemănătoare celor care se presupune că locuiesc în paradisuri și alte locuri sacre. Cuvintele textului tibetan “ele (zeitățile) ar trebui considerate ca două aspecte într-unul singur, ele apar ca formă, dar în esență, sunt Vidul fără formă”.

Călugărul oficiant trebuie să-și imagineze că diferitele zeități se află în diversele părți ale corpului său și să înțeleagă că ele toate există în el. Pentru a fixa mai bine această idee în mințile celor care practică acest dubthab, ritualul sfârșește prin a face ca zeii și demonii care au fost proiectați de călugărul oficiant să reintre din nou în corpul său și să fie absorbiți înapoi în lama oficiant.

Cea mai bună modalitate de a oferi o idee cât de cât clară despre aceste rituri, atât de diferite de oricare altele practicate în vest, este să rezumăm unul dintre ele. Principalele linii ale procedurii sunt practic identice, oricare ar fi personalitatea evocată în timpul dubthah-ului.

Cel pe care îl iau acum ca model este dubthab-ul lui Dorje Jigsjyed, marele Yidam al grupării Bonetele Galbene⁸³.

Într-o încăpere perfect închisă, izolată, unde dubpapo (cel care îndeplinește ritualul) nu riscă să fie văzut, sau deranjat, se așează în fața unei imagini a lui Dorje Jigsjyed.

Celebrarea ritului necesită ceea ce sunt denumiți în limbaj tehnic “cei șapte membrii” ai serviciului religios, (yenlag bdum) adică: (1) prosternări, (2) ofrande aduse zeităților, (3) răscumpărări pentru păcatele comise, (4) aprecierile inspirațiilor virtuozității, (5) dorința ca învățătura lui Buddha să fie exprimată, (6) implorări către sfinți să nu intre în Nirvâna - și ca urmare să rămână în lume pentru a-i ajuta pe semenii și, (7) folosirea tuturor meritelor acumulate pentru a dobândi starea de Buddha. În fața imaginii lui Jigsjyed se așează lămpi și torma⁸⁴ iar în fața; călugărului oficiant, pe o măsuță, sunt așezate un clopoțel, un dordje, un craniu uman folosit pe post de vas, un damarou⁸⁵.

Dubpapo, începe prin a cânta o litanie lungă ce constă în invocarea numelor diferitelor personalități, unele mistice, altele istorice. Fiecare grupă de patru nume este urmată de invocația:

“Acord-mi, te implor, îndeplinirea dorinței mele”.

Diferitele categorii de rezultate spre care țintește oficiantul tocmai au fost menționate. Dubpapo indică scopul precis a cărui îndeplinire o dorește. De exemplu: Fie ca să fiu numit guvernator al provinciei cutare, ori cutare. Fie ca să prosper în afacerea mea. Fie ca să câștig procesul. Fie ca dușmanul meu să moară. Fie ca să fiu iubit de cutare sau cutare femeie. Fie ca să trăiesc mult. Unele ritualuri dubthab sunt îndeplinite pentru a obține rezultate spirituale. Deși poate să nu își rostească dorința cu voce tare, dubpapo trebuie să o aibă tot timpul în minte când rostește fraza liturgică: “Acord-mi împlinirea dorinței mele”.

Apoi începe procesul creator. Călugărul oficiant vizualizează cum din corpul său se manifestă Dordje Jigsjyed. Yidam-ul are o singură față

⁸³ Titlul ritualului pe care îl urmez în descrierea mea este dpaḥ rdorje bjiḡs hved kyi sgrubthabs.

⁸⁴ Prăjituri rituale în formă de piramidă.

⁸⁵ O tobă mică ținută în mână.

și două mâini⁸⁶, în una ține un cuțit⁸⁷ cu lamă curbată, iar în cealaltă craniul-pocal. Consoarta lui îl îmbrățișează în postura rituală Yab-Yum, a tatălui și a mamei.

Dubpapo trebuie să țină minte ca Yidam-ul reprezintă metoda, iar soția sa cunoașterea. Ea îl cuprinde cu brațele pe Yab, deoarece metoda și cunoașterea formează o pereche indivizibilă. Oricare ar fi succesul spre care se aspiră, el poate fi obținut doar prin uniunea celor doi.

Dordje și clopoțelul simbolizează aceeași idee. În mâna dreaptă călugărul officiant ține dordje-ul. În mâna stângă el ține clopoțelul din care sună în timp ce recită:

“Dordje este metoda, iar clopoțelul este cunoașterea: ambele sunt adevărata esență a minții purificate”.

Liturghia continuă, presărată cu declarații și afirmații filozofice despre natura goală, în esență, a tuturor lucrurilor⁸⁸.

Lui Jigsjyed i se aduc ofrande, constând în flori, tămâie, lămpi, apă, mâncare, muzică, dar, în general, toate aceste lucruri există doar în imaginația officiantului și sunt fiecare reprezentate printr-un gest special.

Yidam-ul este creat din nou; iarăși și iarăși, el este înconjurat de diferiți companioni și atitudinile lor, obiectele pe care le țin în mână, toate au un sens simbolic..

Dupapo trebuie să mediteze îndelung asupra acestui simbolism, până când simbolurile mor și el vede, față în față, chiar lucrurile pe care ele le reprezintă, adică până când devine conștient de diferitele feluri de energie care produc fenomenele. Celebrarea celui mai simplu dubthab necesită trei sau patru orc; ritul trebuie repetat timp de câteva zile succesive. Pentru celebrarea marilor ritualuri dubthab este necesară o pregătire îndelungată, cu inițierea indispensabilă făcută de un lama care posedă puterile cerute. Trebuie, de asemenea, să fie memorate volume întregi de slujbe, servicii liturgice și este necesară o cunoaștere exactă a ceremonialului, a diferitelor meditații legate de fazele ritului. Ritualul trebuie repetat până când dubpapo îi stăpânește semnificațiile exoterice,

⁸⁶ În unele din numeroasele sale forme, acest Yidam are mai multe capete și nenumărate brațe.

⁸⁷ Instrument ritual care are forma întrucâtva asemănătoare cu a unei seceri.

⁸⁸ Aceasta înseamnă că orice este un agregat de elemente instabile lipsite de “sine” prin ele însele. Unii adaugă o a doua idee: Absolutul este lipsit de toate calitățile pe care suntem capabili să ni le imaginăm, calități care l-ar limita. Nu este nimic din ce ar putea fi conceput de mintea umană.

ezoterice și mistice, mai mult chiar, până vede semne vădite care prorocesc succesul.

Un ritual ciudat, menționat în diferite lucrări care tratează riturile dubthab, are legătură cu pregătirea nangchod-ului⁸⁹. Trebuie clarificat de îndată faptul că toate ingredientele enumerate sunt imaginare, cum de altfel este și craniul care nu este un craniu adevărat așezat pe masa călugărului oficiant.

Procesul este descris după cum urmează în ritualul dubthab conferit lui Jigsjyed, expus de Demtchog⁹⁰ și alții: Din Vid pornește silaba Yam⁹¹ și din această silabă vine cercul albastru al aerului. Deasupra este silaba Ram și cercul roșu al focului. Mai sus încă se află litera A, sunetul primordial. Din acesta apar trei capete de om formând un trident pe care se sprijină un craniu alb “la fel de vast ca spațiu nesfârșit”.

Cinci feluri de carne, fiecare simbolizat de către o silabă și venind din cele patru puncte cardinale intră în craniu; de la est vine carnea de bivol, din sud cea de câine, din vest cea de elefant, iar din nord cea de cal. Centrul craniului furnizează carnea umană. Din punctele intermediare, ca de exemplu nord-est, vin produsele corpului: sângele, urina, etc. în mintea călugărului oficiant, fiecare dintre aceste ingrediente nu apare în forma lor reală, ci sub formă de litere și silabe.

Deasupra craniului⁹², dubpapo își vizualizează silaba Aum - albă, silaba A - roșie și silaba Hum - albastră. Din fiecare cele trei silabe țâșnește o rază de lumină; aceste raze se întâlnesc și se aprinde un foc pentru a încălzi carnea și celelalte substanțe care se află în craniu. Fierberea le lichefiază. Lichidul astfel obținut este considerat de către unii ca fiind dutsi, “poțiunea imortalității”, iar de către alții Elixirul Cunoașterii “care dăruiește iluminarea”.

Această descriere i-a făcut pe unii autori⁹³ să își imagineze că o băutură de acest fel a fost practic băută de tibetanii credincioși la

⁸⁹ Scris nang mtchod.

⁹⁰ Dubthab-ul lui Jigsjyed este al grupării “Bonetele Galbene”; cel al lui Demchog este mai ales practicat de grupările “Bonetelor Roșii”. Ele sunt aproape identice.

⁹¹ Yam este sămânța aerului sau a vântului; Ram este cea a focului. Acești termeni mistici sunt imposibil de tradus. Inițial ei au reprezentat sunete care, rostite cu intonația corectă (numărul cerut de vibrații, cum s-ar spune în terminologia științifică modernă) erau considerate a fi creatoare. Lamaiștii au reținut aceste silabe, deși le folosesc mai ales obiectivându-le forma. Am indicat acest lucru în cartea Cu mistici și magicieni în Tibet. Ele provin de la hinduși.

⁹² Aceasta trebuie imaginată mental ca un craniu în formă de pocal, ca cele din care beau asceții naldjorpu, adepții “Căii Scurte”. Uneori ei înfășoară aceste pocale înfiorătoare cu argint și le adaugă un capac de aur și un suport reprezentând trei craniuri umane care simbolizează trecutul, prezentul și viitorul.

⁹³ Vezi Jaske în dicționarul său Tibetan-Englez, la cuvântul nangmehod

celebrarea ritualurilor lor obișnuite. Acest lucru este incorect. Călugării lama de la care am căutat să aflu informații asupra acestui aspect mi-au spus că în orice caz una dintre cărnurile cerute pentru pregătirea acestei supe nu se găsește în Tibet, și anume carnea de elefant.

Cu toate acestea, cum ritualurile dubthab sunt de origine hindusă și nepaleză, este posibil ca supa fantastică ce a devenit simbolică în Tibet, să fi fost cu adevărat preparată în altă parte. Profunzimea absurdității în care superstiția l-a atras pe om nu apare ca imposibil de pătruns.

Capitolul VII

GIMNASTICA RESPIRAȚIEI. POVESTEA UNUI GURU

Am spus deja că unele inițieri au legătură cu antrenamentul pentru controlul respirației. Acest fel de respirație, necunoscut în vest, a fost practicat în India timpuri imemorabile. În timpul vieții lui Buddha, acum 2500 de ani, era foarte popular, iar brahmanii acelei perioade învățau multe exerciții pentru dobândirea unei stăpâniri aproape absolute asupra expirației și inspirației.

Care este scopul acestor exerciții? Ar fi mai ușor de spus care nu este scopul lor. Tratatetele de yoga descriu sute de astfel exerciții, care au în vedere tot felul de scopuri materiale sau spirituale. Unele sunt menite să conducă la dezvoltarea intelectului, la iluminare; altele să înzestreze simțurile cu o putere de pătrundere supranaturală sau să aducă în ființă noi capacități: altele sunt pentru a preveni indigestia, pentru a face vocea armonioasă, pentru a atrage iubirea tuturor femeilor sau pentru a permite practicantului să fie îngropat de viu și să revină la viață câteva săptămâni mai târziu, după ce a intrat în stare cataleptică. În descrierea acestor efecte nemaipomenite și a altora încă și mai neobișnuite i s-a dat frâu liber celei mai extravagante fantezii.

Favoarea acordată acestor practici de către oamenii din India nu a fost în nici un fel diminuată de trecerea secolelor. Există doar câțiva hinduși care nu se dedau la asemenea practici zilnic sau măcar o practică în forma restrictivă de a-și ține respirația în timpul repetiției rapide a unei formule mantrice la rugăciunea de dimineață; de asemenea sunt numeroși cei care cer în taină instruirea în aceste practici.

Maeștrii nu lipsesc. În timp ce hindusul nu ezită să devină discipol, el este tot atât de dispus să se ridice la rangul de maestru. Ingenuitatea pe care o dovedește în ambele cazuri este amuzantă. Am văzut multe asemenea exemple și acum voi cita două.

Într-o seară, în Calcutta, unde stăteam cu niște prieteni, în cartierele indigene, am văzut, printr-o fereastră, doi bărbați așezați unul în fața celuilalt, cu picioarele încrucișate, într-un atelier din fața locuinței mele. Unul dintre ei nu purta nimic altceva decât un monoclu, celălalt foarte tânăr, era îmbrăcat în cea mai edenică simplitate.

Bărbatul cu monoclu era guru-l; el îi dădea elevului atent o lecție de exerciții de respirație. L-am văzut blocându-și nările, expirând cu violență sau încet sau ținându-și respirația, indicând cu un aer de superioritate umflarea venelor de la gât și de la tâmpile. După diverse trucuri acrobaticе, maestrul și elevul, cu picioarele încrucișate, au început să sară ca broaștele, fiecare lovindu-și partea posterioară cu călcâiele. Maestrul își scosese monoclu și îl ținea în mână, ca un dirijor care își mânuiește bagheta, și, în timp ce bătea ritmul, își încuraja novicele prin voce și gestică. Scena era luminată de o lumânare fixată pe sol, iar lecția a ținut până când lumânarea s-a consumat.

Într-o dimineață, câteva zile mai târziu, am văzut un băștinaș, îmbrăcat după moda europeană, ieșind din casa de peste drum. Am fost imediat atrasă de fața sa, deoarece purta monoclu. L-am recunoscut pe guru-l nud și m-am întrebat ce profesie avea când era îmbrăcat în haine obișnuite. Punând câteva întrebări, am descoperit că era vânzător la un magazin de stofe.

Cu altă ocazie, când locuiam în Benares, un bărbat îmbrăcat ca un sannyâsin (ascet) înaintă prin grădină până la balconul unde mă aflam eu.

“Doamnă”, spuse el într-o engleză perfectă, “sunteți amabilă să-mi dați opt annas (o jumătate de rupie)?”

Atitudinea sa nu era cea a unui cerșetor; el s-a exprimat politicoș, dar nu umil, își stabilise singur suma pe care o cerea de pomană și acum, fixându-și calm privirea asupra mea, îmi aștepta răspunsul.

“Nu pareți deloc a fi un cerșetor, Swamiji”⁹⁴ am spus eu, dumneavoastră pareți a fi un adevărat gentleman. Sunt conștientă de faptul că un sannyâsin trebuie să-și cerșească, mâncarea, dar acesta este un obicei vechi, acum este foarte rar urmat de membrii respectabili ai ordinului dumneavoastră.” “Am absolvit o universitate din Anglia”, răspunse el. “La întoarcerea, în țară a izbucnit ciuma, tata, mama și soția mea sunt cu toții morți. Am fost cuprins de disperare, am cerut să intru în ordinul sarmyâsin-lor și mi-am început imediat peregrinările. Am ajuns aici aseară...”

Povestea tragică pe care mi-o spusese acest om putea fi adevărată. Ciuma provocase recent multe morți, chiar și la Benares.

⁹⁴ Doamne – Maestre – Stăpâne.

“Ce puteți face cu opt annas?” Am întrebat eu. “Vă voi da cu bucurie câteva rupii în cazul unor nevoi mai presante.”

“Vă mulțumesc”, răspunse interlocutorul meu. “Opt annas se vor dovedi mai mult decât suficiente pentru astăzi. Mâine nu voi mai avea nevoie de ajutor.”

Am insistat, dar fără nici un folos. Coborând în grădină i-am înmănat moneda pe care o ceruse. Cu o plecăciune politicoasă își luă rămas bun.

Trei zile după acest incident am mers la mormântul faimosului ascet Bashkarânanda, pe care îl vizitam ocazional în memoria sfântului bătrân a cărui elevă fusesem în tinerețe. Când m-am apropiat de acel loc, m-am întâlnit cu un grup, în frunte cu gentlemanul-sannâsyn. Pe fața adeptilor săi se vedea acea expresie de fervoare intensă specifică discipolilor hinduși care-și însoțesc maestrul.

El înainta cu un calm încrezător. Toiagul său de bambus, cu simbolul renunțării la cele trei lumi⁹⁵, ținut în sus, în mâna sa subțire și maronie, semăna cu toiagul unui cioban. El m-a recunoscut, mi-a zîmbit cu modestie și cu un gest aproape imperceptibil arată cu toiagul spre mica sa turmă de credincioși. “Vedeți!” semnifica gestul: “acum sunt un guru. iar discipolii mei credincioși, al căror număr va crește, se vor îngriji de toate nevoile mele. Cele opt annas primite de la dumneavoastră au fost suficiente.”

Era omul un impostor? Fără îndoială că nu atât de mult ca alți “maestrii”. Era un om învățat și, sunt sigură, capabil să prezinte multe teorii filozofice. Se poate că în timp ce le prezenta altora să se fi simțit el însuși puternic atras de marile învățăături hinduse, de fascinanta viață ascetică de pe malurile Gangelui și să fi devenit cel puțin tot atât de entuziasmat ca oricare dintre discipolii săi. India este țara celor mai uimitoare minuni.

Atât timp cât un guru improvizat se mulțumește să discute idei filozofice, doar mintea elevului se află în pericol, dar când ei devin profesori de exerciții psihosomatice, primejdia se extinde la sănătatea corpului. Acesta este cazul, în special, în ceea ce privește exercițiile respiratorii. Tot felul de accidente se petrec cu cei care îmbrățișează

⁹⁵ Renunțarea la lumea prezentă, la lumea strămoșilor - de glorie postumă - și la lumea zeilor (paradisul). O clasă de *sannyâsin-i* cuprindeau acest toiag simbolic în înzestrarea lor religioasă, ducându-1 pretutindeni cu ei.

aceste practici fără înțelepciune: expectorații cu sânge, timpane perforate și diferite alte probleme.

Toate exercițiile sunt concepute pentru a armoniza funcțiile naturale ale organismului. Nici un maestru mistic autentic nu recomandă vreodată discipolilor săi să adopte practici ce s-ar putea dovedi vătămătoare. Într-adevăr, exercițiile respiratorii sunt o metodă inventată pentru obținerea calmului și controlului mental deplin, atunci când sunt practicate în locuri unde aerul este suficient de pur.

Buddha, după ce le-a experimentat în întregime, a respins practicile fizice ale brahmanilor și nu a acordat o importanță deosebită exercițiilor de respirație în metoda lui spirituală, poate chiar a renunțat cu totul la ele. Faptul că unele dintre aceste practici sunt folosite de către buddhiști se poate datora discipolilor săi care s-au întors la ele după moartea maestrului. Dar, deoarece Buddha nu a lăsat nimic scris de el însuși și deoarece tradiția referitoare la discursurile sale a apărut în scris doar târziu după moartea lui, nu se poate ști nimic sigur despre această problemă.

Oricum ar fi. Scripturile canonice ale buddhismului primitiv doar menționează “luarea în considerare a inspirației și expirației ca un mod de cultivare a atenției” și bineînțeles că astfel de exerciții intră în sfera de practici de instruire mentală care sunt și acum transmise numai de la maestru la discipol.

Se poate da ca exemplu așa numita “contemplare a corpului”, una dintre cele “patru atenții fundamentale”. Această practică este descrisă după cum urmează:

“Elevul se retrage în pădure, la rădăcina unui copac sau într-un alt loc singuratic; acolo el se așează cu picioarele încrucișate, corpul drept și cu mintea atentă și concentrată. Mai întâi el inspiră, apoi expiră, în timp ce respiră profund el este conștient de aceasta și se gândește: “eu inspir profund”. În mod similar, când inspiră scurt el știe aceasta. Când face expirații lungi sau scurte el este conștient de ele. El gândește: “Sunt pe cale să inspir sau sunt pe cale să expir”, și acționează în conformitate

cu aceste gânduri, antrenându-se pentru a-și liniști și a-și stăpâni această funcție fizică”.

La ce conduce această practică? Comentariul unui călugăr buddhist, (Nyanatiloka) bun cunoscător al tradițiilor ortodoxe ale Theravadianilor. explică:

“Discipolul, prin atenție și focalizare asupra inspirației și expirației, atinge cele patru transe: prima transă: eliberarea de pofte trupesti, de mânie, de îndoială, de gânduri agitate, dar rămâne prizonier în raționamente, reflecție, extaz, beatitudine și dependent de concentrare mentală. După înlăturarea raționamentelor și a reflexiei, reținând extazul și beatitudinea, discipolul obține pacea interioară și unitatea minții care se naște din concentrare; aceasta este a doua transă. După înlăturarea extazului, discipolul rămâne într-o stare de beatitudine nediferențiată cu simțurile treze, conștient, experimentează în inimă starea despre care înțelepții spun: “fericit trăiește cel cu mintea calmă și netulburată”; aceasta este a treia transă, și mai departe, când discipolul a înlăturat chiar și beatitudinea, abandonează bucuriile și suferințele trecute înmagazinate în propria ființă, intră într-o stare de calm complet, în starea neutră, conștientă, a celei de a patra transe.”

Practicantul se gândește pe ce este bazată inspirația și expirația și descoperă că inspirația și expirația presupun existența unui corp. Corpul este totuși doar un nume pentru suma celor patru elemente principale din care este format și pentru organele și calitățile care se bazează pe ele, și anume: ochi, ureche, nas, limbă, piele, formă, sunet, miros, gust, pipăit. Condiționată de contactul dintre simțuri și obiectele simțite, se trezește conștiința și prin conștiință se trezesc toate cele cinci Aspecte ale Existenței: aspectul bioenergetic constând în senzații, aspectul mental constând în percepții, formațiunile subiective, conștiința și aspectul material, adică forma.

Cele patru fundamente ale atenției, anume: contemplarea corpului, a senzațiilor, a gândurilor și a fenomenelor subiective, fac perfecte cele “șapte elemente ale iluminării”: atenția, percepția corectă, cercetarea

adevărului, energia, aspirația, concentrarea mentală și siguranța de sine. La rândul lor, aceste șapte elemente duc la înțelepciune și eliberare⁹⁶.

Călugării lama învățați sunt familiarizați cu aceste teorii dar, în această privință, practica exercițiilor respiratorii prezintă doar un vag interes pentru ei.

Cu excepția câtorva meditații, cum ar fi cele asupra formulei Aum mani padme hum! descrisă anterior, în care inspirația și expirația servesc ca un fundament pentru contemplația mistică, exercițiile respiratorii ținesc, în general, la lamaști spre obținerea unor performanțe conexe cu planul fizic.

Primul lucru cerut unui om care dorește să se pregătească conform uneia dintre metodele care vizează una dintre neobișnuitele performanțe este controlul desăvârșit al respirației. Pentru a-l dobândi, sunt recomandate următoarele exerciții⁹⁷:

Inspirați încet pe nara dreaptă și expirați încet pe nara stângă.

Inspirați încet prin nara dreaptă și expirați rapid și cu forță prin nara stângă.

Același exercițiu în direcție inversă.

Inspirați puternic printr-una din nări și expirați rapid prin cealaltă; faceți exercițiul și invers.

Inspirați și expirați la început rapid, apoi încet prin aceeași nară.

Inspirați simultan prin ambele nări. apoi expirați în același fel.

Rețineți respirația. Printr-o practică adecvată, retenția poate fi menținută pentru o perioadă foarte lungă de timp.

Începătorii adesea măsoară durata de timp petrecută în retenția respirației atingând succesiv cu vârful degetelor fruntea, apoi fiecare genunchi și apoi pocnesc din degete. De fiecare dată când pocnesc din degete ei numără unu apoi doi, apoi trei. etc. Sau, începătorul repetă mental o formulă și, cu ajutorul unui rozariu, numără de câte ori a repetat-o în timp ce era în retenție.

⁹⁶ În frazeologia buddhistă, "eliberare" înseamnă mântuire.

⁹⁷ În ceea ce privește aceste exerciții de respirație, tibetani, în general, *nu* consideră lucrurile atât de detaliat ca hidușii, chiar și cei mai respectați maștrii se rezumă la a preda doar câteva.

Aşa cum o persoană îşi ţine respiraţia fără să expire, tot aşa ea trebuie să înveţe să expire fără să inspire imediat după aceea, şi să “rămână pe vid”, aşa cum este tehnic denumit.

Trebuie ca practicantul să fie capabil să scurteze inspiraţia înainte să ajungă la finalul inspiraţiei şi să expire aerul deja Inhalat. Exerciţiul invers ar trebui de asemenea făcut: să fie Scurtată expiraţia înainte de sfârşitul ei şi apoi să inspire.

Discipolul trebuie, de asemenea, să înveţe să inspire extrem de încet şi apoi să expire în acelaşi fel, fie pe gură, fie pe nări, - uneori presând buzele astfel încât să lase între ele o deschizătură atât vârful unui ac de pin. Şi invers trebuie să inspire cu forţă, introducând rapid o cantitate mare de aer în plămâni, care trebuie apoi goliţi prin expulzarea violentă a aerului prin nări. Acest exerciţiu produce un zgomot asemănător celui făcut de foalele unui fierar.

Multe alte lucruri trebuie învăţate, cum ar fi respiraţia superficială “la adâncimea gâtului”, cum spun tibetanii, apoi la nivelul nervului central pe care ei îl situează în mijlocul pieptului, lângă partea superioară a stomacului, apoi “la nivelul ombilicului”. Unii dintre ei de asemenea, practică inspiraţia aerului prin rect şi determină aerul să pornească în sus prin intestine; ei realizează şi alte practici ciudate, în timpul cărora exerciţiile de respiraţie sunt combinate cu diverse posturi neobişnuite.

Capitolul VIII

EXERCIIII SPIRITUALE ZILNICE

Discipolul unui maestru tibetan, indiferent dacă este un simplu novice sau dacă i-au fost deja acordate unele inițieri, îndeplinește zilnic diferite practici, conform unui program stabilit de călugărul lama pe care l-a ales să îi fie ghid spiritual. Doar cei care au ajuns la capătul căii, după ce au ajuns până la finalul diverselor stadii de inițiere, se consideră că sunt eliberați de această îndatorire. Din aceasta nu rezultă că toți discipolii renunță apoi cu totul la aceste practici, dar ei devin liberi să adopte regulile care ei consideră că li se potrivesc cel mai bine și să le modifice după voia lor. Într-adevăr, cea mai mare parte a misticilor, fie că sunt membri ai mănăstirilor, fie schimnici, trasează pentru propria lor persoană un fel de “îndatorire sacră”, dedicând anumite momente ale zilei sau ale nopții pentru diferite practici spirituale. Cei care au abandonat ajutorul îndatoririlor sacre sunt aproape toți ermiți, absorbiți într-o continuă contemplație mistică ce nu este întreruptă de acțiunile lor din viața de zi cu zi.

Practicile recomandate discipolilor diferă în mare măsură unele de altele. Ele depind de caracterul novicelui, de inteligența sa, de capacitățile și nevoile sale spirituale și chiar de constituția sa fizică. Ele mai depind și de damngag (învățătura ezoterică tradițională) pe care o urmează și, mai ales, de modul în care maestrul său privește eficacitatea (corespunzătoare) diferitelor exerciții.

Trebuie avut grijă să nu ne gândim la toate acestea din punctul de vedere al vesticilor ale căror ereditate mentală, mod de gândire și de a vedea lucrurile sunt foarte diferite de cele ale asiaticilor și care, în majoritatea cazurilor, văd în asemenea practici niște simple constrângeri neacceptabile.

De exemplu, voi rezuma programul de exerciții destinat pentru discipolii inițiați damngag lana med pa⁹⁸.

Cuprinde patru perioade cunoscute sub numele de thune, rezervate meditației: prima la răsăritul soarelui, a doua la amiază, a treia la apus și a patra înainte de culcare. Le vom examina pe rând.

I. La răsărit - tema meditației: în ce mod lanțul de cauze și efecte, care constituie lumea și Nirvâna este dincolo de ea, apar ambele din Vid.

II. La amiază - tema meditației constă din trei sintagme enigmatice similare, celor tratate cu respect de către discipolii chinezi și japonezi ai lui Bodhidarma (grupărilor Ts'an și Zen).

Corpul meu este ca un munte.

Ochii mei sunt ca oceanul.

Mintea mea este ca cerul.

Discipolul nu primește nici o indicație despre modul în care trebuie să folosească aceste trei sintagme. Se spune că ele pot să inspire reflecții, să îl conducă la stări de concentrare mentală care se învecinează cu extazul sau îi îngăduie să înțeleagă anumite aspecte ale Realității.

Dar oare cu adevărat se ascund atât de multe realizări în spatele acestor comparații stranii? Acest lucru este susținut de practicanți și să-l negăm a priori, fără să testăm în același mod în care discipolii tibetani o fac și fără să trecem prin instruirea prescrisă lor ar fi, probabil, o atitudine pripită.

În timp ce natura stărilor extatice produse de aceste trei sintagme rămâne secretul celor care le-au folosit în modul prescris, nu este imposibil să descoperim ce reflecții induc acestea în unii începători. Ceea ce urmează sunt câteva dintre aceste reflecții pe care le-am aflat de la tinerii novici, cu permisiunea și în prezența ghizilor lor spirituali. Voi încerca să le traduc cât se poate de corect într-o limbă occidentală.

⁹⁸ Scris blana med pa, literal "nu există ceva mai înalt". Acestea sunt învățăturile atī anuliara yoga profesate de gruparea Dzogschen.

CORPUL MEU ESTE CA UN MUNTE

“Muntele este bătut de furtună; corpul meu este cuprins în vârtejul activităților exterioare. Așa cum muntele rămâne impasiv și stabil în mijlocul furtunii, tot așa corpul meu, “închizând porțile simțurilor” se poate stăpâni de a reacționa prin manifestări reflexe, atunci când percepțiile și senzațiile îl asaltează ca un uragan.”

“Muntele își dă solul pădurii, care își înfinge rădăcinile în el. Nenumărate plante își iau hrana din munte... Este un simbol al carității, al dăruirii de sine”, gândește un alt discipol.

“Detașare”- spune al treilea.

“Anotimpurile vin unul după altul, acoperind muntele cu o mantie de verdeață sau de zăpadă; el le suportă cu un fel de indiferență”.

Maestrii zâmbesc; toate acestea sunt doar raționamente mărunte cărora nu trebuie să li se acorde atenție.

Altul explică: “ridicându-se din pământul vast, fiind una cu el, fiind pământul însuși, muntele nu ar trebui considerat ca separat. Toate speciile (inclusiv propriul meu corp) răsar din temelia comună a tuturor lucrurilor (Kungji) și rămân legate de aceasta. Ele nu sunt nimic altceva decât Kungji⁹⁹”

Maestrul zâmbește din nou. Sunt dispusă să spun că acest învățăcel este, probabil, pe calea cea bună, dar călugărul lama, deja a vorbit: Meditează, nu teoriile trebuie găsite. Trebuie să înțelegi și să realizezi...”.

OCHII MEI SUNT CA OCEANUL...

Un tânăr călugăr declara: “Oceanul reflectă lumina soarelui și a lunii, umbrele mișcătoare aruncate de nori, o mulțime de imagini. Acestea nu ating decât suprafața, nici una nu pătrunde în adâncimi. În

⁹⁹ Traducerea literală a lui Kungji este “baza sau cauza oricărui lucru”. Tibetanii folosesc această expresie pentru a traduce termenul sanscrit *ālaya vijñāna*, “locul sau sălașul conștiinței”, pe care unii o privesc ca pe Conștiința Universală. Kungji este mai degrabă Substanța Universală, dar tibetanii refuză să stabilească natura acestei “baze a tuturor lucrurilor”. Ei îl numesc pentru a indica absența tuturor calităților pe care noi le putem concepe. Este într-adevăr Absolutul incognoscibil.

mod asemănător, imaginea obiectelor pe care o reflectă ochii ei nu ar trebui să-mi afecteze mintea.”

Maestrul remarcă: “Ce cea spui este excelent ca idee, dar pentru o ființă este necesar mai mult decât trasarea unui cadru de reguli de conduită. Meditează!”

Un alt discipol îi răspunde tânărului călugăr, vorbind încet, cu vocea pierdută ca a cuiva care visează: “Dacă oceanul ar absorbi toate imaginile care se imprimă pe suprafața lui, nici una nu ar mai putea să tulbure puritatea suprafeței sale limpezi. Permițând imaginilor reflectate de ochi să se scufunde în adâncimile minții, până când toate formele sunt cufundate în aceasta iar umbrele lor nu mai tulbură vederea, putem să vedem dincolo de ele”. Maestrul rămâne tăcut, el privește spre discipolii așezați la picioarele lui, nici unul nu răspunde invitației tăcute. Înțeleg oare cei care rămân tăcuți enigma mai bine decât cei doi novici care au vorbit? - Sunt de părere că aceștia din urmă sunt încă departe de a fi rezolvat problema.

MINTEA MEA ESTE CA CERUL.

“În spațiul imens al cerului apar nori. Ei vin de nicăieri și merg nicăieri. Nu există nicăieri o casă a norilor. Ei se stârnesc în spațiile goale ale cerului și se dizolvă în ele, ca gândurile în mintea umană.”

Acest vorbitor pleacă de la învățătura buddhismului primitiv care nu recunoaște existența unei “minți” diferită de gânduri, un fel de receptacol pentru elaborarea proceselor mentale. Mă aventurez să răspund, după modelul învățaților lama, citând un text din scripturile canonice, dar această manifestare inoportună de erudiție îmi aduce o ușoară dojană blândă.

“Controversa își are locul la cheuda¹⁰⁰” spus lama. “Aici nu este vorba de repetarea cuvintelor sau a părerilor altuia. Cunoașterea se dobândește prin contact personal.” Acest discipol ca și predecesorii săi este trimis înapoi la meditațiile sale.

¹⁰⁰ Seris tchos grav, o școală atașată colegiului de filosofie în marile mănăstiri, studenților se întâlnesc acolo periodic pentru dezbateri pe baza cunoștințelor dobândite.

Meditația asupra celor trei sintagme tocmai luate în considerare este urmată de o alta, după următoarele reguli:

“Las în urmă trecutul: tot ce am fost sau am făcut, iubirile și urile mele, durerile și bucuriile mele.

Las de o parte viitorul: planurile, dorințele, speranțele, temerile, etc.

Rămâne agregatul efemer care formează “eu-l” meu chiar în acest moment, îl examinez analizând fiecare din părțile sale.

De unde vine această senzație? - Unde va merge când va înceta? - De unde vine această idee? - Unde va merge când va dispărea?”

Aceeași investigație este aplicată fiecăruia dintre cele cinci elemente care, conform buddhiștilor, alcătuiesc personalitatea și anume: formă, percepții, senzații, structuri mentale și conștiință. Scopul acestor investigații introspective este de a face discipolul să se convingă că elementele “așa numitului eu” sunt toate efemere, că este imposibil de atribuit o origine primară acestei procesiuni de percepții, senzații și idei, aflată într-o perpetuă mișcare sau de a da o formă fixă oricăreia dintre ele, toate fiind lipsite de realitatea fundamentală, de “eu”.

Continuând în acest mod, discipolul se apropie de înțelegerea aceleia dintre cele optsprezece forme ale Vidului recunoscute de lamașiți, care este denumită rang djine tong-pa-gnid¹⁰¹ “vid în el însuși”.

Și astfel meditația se întoarce în punctul de plecare al oricărui fenomen.

“Totul este Vid” și în acest Vid, fenomenele care constituie universul, așa numita personalitate și așa numita existență, dobândesc o existență proprie aparent independentă.

III. La apus se observă intrarea și ieșirea respirației și se practică diferite tehnici de respirație. Gândul este din nou direcționat spre aparenta opoziție dintre vid și fenomene. Expirând, cel care practică acest exercițiu se gândește “Ignoranța apare, ea există”. Inspirând, el se gândește “ea nu există: se dizolvă în Vid”. Apoi, expirând din nou, se gândește “Cunoașterea apare; ea există” urmată, după inspirație, de gândul “Ea nu există, ea se dizolvă în Vid”.

¹⁰¹ Seris rang bshin stongspa gnid.

Un exercițiu înrudit cu acesta din urmă este practicat în timpul mersului de către călugării buddhiști din Birmania și Ceylon. În timp ce fac un pas, se gândesc: “se nasc mintea și corpul”, la următorul “ele au dipărut” și așa mai departe. Formula este adeseori murmurată, fie în pali, fie în limba locală pentru a fixa mai bine atenția. Scopul acestei practici este de a imprima în minte realitatea impermanenței, a schimbării și a devenirii continue.

IV. Când discipolul este pe cale să adoarmă, el se așează în “postura leului”, adică pe partea dreaptă, cu capul odihnindu-se pe palma mâinii drepte¹⁰². Contemplația fixată decurge după cum urmează:

Novicele își imaginează că în inima sa se află un vas octogonal de cristal conținând un lotus cu petale colorate în cele cinci culori mistice: alb, roșu, albastru, verde și galben. În centrul lotusului stă litera A, de dimensiuni mari și conturată în scânteieri de lumină orbitoare.

El își închipuie o altă literă, de culoare albă pe vârful capului său. Din această literă apar nenumărate litere A mici și albe, care năvălesc ca un torent spre A-ul luminos din vasul de cristal trec prin el și se întorc în A-ul de pe cap, formând un lanț nesfârșit.

Un alt A, de culoare roșie (unii spun că un roșu maroniu) este imaginat ca fiind în regiunea perineului. Din acest A izvorăște un curent de mici A de aceeași culoare; aceștia se ridică spre A-ul luminos imaginat în inimă și se întorc la cel roșu care i-a emanat, încercuind partea inferioară a corpului, așa cum literele albe o încercuiesc pe cea superioară.

Când atenția slăbește, iar somnul îl cuprinde pe discipol, el întrerupe ambele procese și absoarbe toate literele A în A-ul central, iar acesta se îngroapă în lotusul care își închide petalele.

Apoi din floare izbucnește un șuvoi de lumină. În acest moment, discipolul trebuie să aibă în minte “Totul este gol”. Apoi el pierde conștiința locurilor unde se află. Ideea camerei și a casei în care se află, aceea de lume, de “eu”, toate dispar complet.

¹⁰² Acești hindusi și budhhiști dorm în aceasta poziție în general fara pernă.

Dacă cumva se trezește în timpul nopții, naljorpa trebuie să rețină gândul de “lumină”, viziunea “luminii”, până la excluderea oricărui alt lucru și fără să introducă cea mai mică idee de “formă”.

Cel mai important rezultat al acestui exercițiu este de a pregăti mintea pentru înțelegerea Vidului.

Un rezultat mai obișnuit prezintă trei nivele. La cel mai înalt dintre ele, discipolul nu mai visează. La nivelul mediu, când persoana visează, ea este conștientă că evenimentele și acțiunile au loc în starea de vis. La nivelul inferior, apar numai vise plăcute.

Unele persoane afirmă că cel care visează se trezește atunci când se suspectează că visează sau mai exact că starea semicoștientă care îi îngăduie să știe că visează, marchează apropierea trezirii. Acesta nu este nicidecum cazul celor care antrenați în practica meditației introspective care devin, într-adevăr capabili să-și controleze aceste stări.

Naljorpa care nu au ajuns încă la o liniște mentală pentru a dormi fără să viseze, în visele lor sunt pe deplin conștienți că dorm și contemplă imagini lipsite de realitate și așa se întâmplă că, fără să se trezească, ei se lasă în voia reflecțiilor asupra obiectelor visurilor lor. Uneori ei contemplă suita de aventuri pe care le trăiesc în somn ca și cum ar fi o piesă de teatru. Unii au afirmat că au ezitat să comită în vis fapte pe care nu le-ar fi făcut în stare de veghe sau alții ignorând prescripțiile lamaiste s-au decis să-și calce scrupulele în picioare, pentru că știau că fapta lor nu va fi reală.

Tibetani nu dețin monopolul în astfel de sofisticări. Dacă pot să-mi permit o mică digresiune, voi relata modul neobișnuit în care o doamnă mi-a făcut confidențe cu privire la un vis care, acum câteva secole, probabil că ar fi dus-o la rug.

Această doamnă a visat diavolul, în mod surprinzător, diavolul era îndrăgostit de ea. El și-a dorit să o strângă în brațele sale și o îngrozitoare tentație o cuprinsese. Fiind o catolică credincioasă, ideea de a ceda tentației o umplu de groază și totuși era mânată de o curiozitate senzuală mereu crescândă. Dragostea lui Satan! Ce adâncimi de voluptate necunoscute unei soții caste nu ar putea fi dezvăluite!... Ce

experiență extraordinară! Cu toate acestea, sentimentele religioase erau pe punctul de a triumfa în această luptă când o lumină neașteptată străfulgeră prin mintea doamnei care dormea, înțelese că totul era un vis. Și din moment ce era doar un vis....

Nu știu dacă tânăra credincioasă și-a confesat “păcatul” și ce a spus părintele confesor despre acesta, dar este o realitate faptul că un lama nu arată nici un fel de indulgență pentru păcatele comise în astfel de circumstanțe. După părerea lor, reprezintă consecințele mentale ale unui act, fie el bun sau rău, făcut în vis, sunt identice cu cele pe care același act le-ar fi avut în stare de veghe. Voi reveni asupra acestor lucruri.

În acest moment al pregătirii sale, novicele poate dormi toată noaptea fără să se trezească să mediteze la miezul nopții așa cum fac asceții mai avansați. El trebuie totuși să se trezească în zori sau de preferință puțin înainte de ivirea zorilor.

Primul său gând trebuie să fie pentru A-ul din inima sa. .

Există două moduri de a acționa. Cel obișnuit, folosit de începători, constă în vizualizarea literei A scăpând din inimă și rămânând suspendată în aer. Ea este contemplată ca un simbol al Vidului și se face un efort pentru a obține concentrarea perfectă a gândului asupra ei.

În cadrul celei de a doua metode, pentru uzul discipolilor mai avansați, A-ul face de îndată un salt în spațiu și dispare, ca și cum ar fi absorbit în infinit. Apoi discipolul rămâne absorbit în meditația asupra Vidului. Când răsare soarele, meditația continuă cu exercițiul descris la secțiunea I.

Un rezumat atât de condensat ca cel de față nu reușește să aducă îndeajunsă lumină asupra adevăratei valori a acestor practici, făcând cunoscut doar aspectul straniu, ciudat, aparent pueril.

Eu nu sunt calificată să apăr aceste practici dar, cu toate acestea, este corect din parte mea să afirm că privite în lumina explicațiilor date de un lama competent, capătă o cu totul altă înfățișare.

De exemplu A¹⁰³-ul, asupra căruia se meditează nu este doar o simplă literă a alfabetului, mai degrabă ea este simbolul indestructibil al realității, al existenței fără început sau sfârșit, al legii universale. Prin concentrarea atenției asupra literelor care se revarsă ca apa unui râu, discipolul în sfârșit înțelege ideea de curenți de energie curgând prin el, ideea de schimburi continue și reciproce între el și lumea exterioară, ideea unității acelei activități universale care creează aici un om, acolo un copac, mai încolo niște prundiș, precum și multe alte idei, după cum spun cei care practică aceste exerciții.

Ideea unui vid, atașată acestor diverse practici, se leagă de “sinele” indivizibil a cărui existență este negată în toate ființele și lucrurile, conform învățăturii fundamentale a buddhismului așa cum este exprimat în limba tibetană: *kanzag dag med pa tchos dag med pa*, ființa este golită de “sine”, toate lucrurile sunt golite de “sine”.

Aceasta este o traducere a formulei tradiționale buddhiste: toate componentele sunt efemere, toate componentele sunt dureroase - toate lucrurile sunt golite de “sine” (Dhammapada).

Lamaiștii au insistat în special asupra acestei învățături a non-eului divizând. Ei spun că la un nivel inferior de iluminare propria persoană este percepută ca un vârtej de forme mereu schimbătoare, dar ideea “eului” existent în altă parte este păstrată. Înțelegerea faptului că toată existența este pătrunsă de “sine¹⁰⁴” indică un grad mai mare de iluminare.

Exercițiile zilnice conturate vag aici și altele similare sunt menite să fixeze atenția începătorului, chiar dacă el nu le înțelege imediat scopul și sensul lor.

Meditația care se realizează la amiază țintește spre realizarea stăpânirii de sine. Practica ei dă discipolului posibilitatea de a coborî în adâncimile propriei ființe, o regiune de calm perfect, de unde va fi capabil să se aprecieze fără pasiune acțiunile, sentimentele și gândurile sale.

¹⁰³ Simbolul lui A îl întâlnim și în creștinism când Isus spune “Eu sunt alfa și omega” - A este începutul oricărei exprimări. El este văzut ca începutul exprimării universului din vidul absolut și în acest început sunt conținute toate dezvoltările ulterioare.(n.t.)

¹⁰⁴ Este evident că sinele, aici, este diferit de sinele-atman din concepția hindusă. Sinele fiind legat de aspectul de esență separată.

Capitolul IX

CUM SĂ DORMIM ȘI CUM SĂ UTILIZĂM TIMPUL DEDICAT SOMNULUI - CUM SĂ NE SUPRAVEGHEM ÎN STAREA DE VIS PENTRU A NE DISCERNE TENDINȚELE ȘI ASPIRAȚIILE NOASTRE LATENTE

Călugări lama din gruparea Gelugspa (Bonetele Galbene), discipoli ai lui Tsong Khapa au o înclinație mai mică spre viața contemplativă decât colegii lor din gruparea Bonetelor Roșii. Cea mai mare parte a ermiților care trăiesc în solitudine aparțin uneia sau alteia dintre grupările Bonetelor Roșii, cum ar fi cea a lui Karmapa, a lui Sakyapa sau a lui Dzogchenpa. Membrii grupării Gelugspa care doresc să trăiască retrași se mulțumesc în general să ocupe una dintre colibe denumite tscims khang (locuințe pentru meditație), construite separat, dar nu departe de o mănăstire, dacă nu cumva se alătură unei colonii de ritddpa-și (ermiți) ale căror locuințe individuale sunt grupate în locuri pusti. Membrii mai bogați ai grupării Gelugspa au locuințe în locuri liniștite, unde pot să se retragă atunci când doresc să se izoleze.

Meditațiile lor sunt de regulă mai puțin ciudate și complicate decât cele ale misticilor naljorpa. Totuși, nu trebuie să ne imaginăm că ei se limitează doar la meditația intelectuală. Dimpotrivă, mulți dintre cei “roșii” recunosc faptul că diferitele exerciții pe care le practică sunt doar “cârje” pentru a ajuta infirmitatea lor mentală să progreseze de-a lungul căii spirituale până când toate riturile sunt lăsate la o parte, în timp majoritatea celor “galbeni” par să privească ritualismul ca fiind esențial și fac dovada unei mai mari ezitări în a-l repudia.

Cei mai avansați în pregătirea psihică insistă asupra importanței păstrării autocontrolului, chiar și în timpul somnului. În această privință, ei îl urmează pe Tsong Khapa, care dedică acestui subiect mai multe pagini ale remarcabilei sale lucrări, Lamrim.

Voi reda acum elementele principale ale acestei practici. Tsong Khapa afirmă că este important ca timpul sacrificat somnului să nu fie irosit, devenind inert ca o piatră, sau permițând minții să se scufunde în vise incoerente, absurde sau dăunătoare.

Manifestările dezordonate ale activității mentale cărora o persoană li se abandonează în vis cauzează o irosire de energie care ar fi putut fi utilizată într-un scop folositor. În plus, acțiunile și gândurile persoanei care visează sunt identice, în ceea ce privește rezultatele lor, cu acțiunile și gândurile din starea de veghe. De aceea este bine să nu acționăm greșit nici când dormim.

Am arătat deja că lamaistii împărtășesc aceste concepte, iar aici vom afla cum unul dintre cei mai iluștri lamaști pledează în favoarea lor. Acest lucru va surprinde pe mulți occidentali. Cum poate o acțiune imaginară să aibă același rezultat ca una reală, vor întreba ei? Trebuie oare ca un om să fie băgat în închisoare pentru că a visat că a furat portmoneul unui călător?

Comparația nu este bună, ea nu corespunde cu punctul de vedere al lamaștilor. La ei nu este o chestiune de “închisoare” sau de “judecător” care condamnă hoțul. Credința în răsplata faptelor bune sau rele de către o Putere personală și conștientă nu există la tibetani. Chiar și în concepțiile religioase populare, rolul lui Shinje, Judecătorul morților, constă doar în aplicarea legilor inflexibile, stabilite nu de el și pe care nu le poate modifica în nici un fel. Mai mult, Tsong Khapa și discipolii lui nu se ocupă de masa obișnuită de credincioși. Conform învățăturii lor, cele mai serioase consecințe ale unui gând sau ale unei acțiuni constau în modificările psihice pe care le produc în persoana care este autoarea lor.

Actul material atrage asupra făptuitorului consecințe materiale vizibile, care sunt mai mult sau mai puțin plăcute, dar actul mental care l-a precedat (adică voința de a îndeplini actul material) pervertește sau îmbunătățește autorul actului într-un Rinod invizibil, creează în el afinități și tendințe oculte care sunt, pentru el, încântătoare sau

dezastruoase, iar această schimbare tainică a caracterului persoanei poate, la rândul ei, să determine rezultate materiale.

Tibetaniilor acordă o importanță considerabilă domeniului subconștientului, deși în mod obișnuit ei nu îi dau această, denumire. Ei afirmă că manifestările naturii noastre profunde sunt împiedicate să apară de constrângerile sub care ne aflăm când suntem treji. Cauza acestor constrângeri provine din faptul că atunci când suntem treji suntem conștienți de condiția noastră socială, de mediul în care trăim, de învățăturile și exemplele pe care memoria ni le aduce în față, precum și de nenumărate alte lucruri. Secretul acestei naturi reale se găsește în impulsurile care nu se nasc din considerații conștiente bazate pe aceste date. Somnul, desființând în mare măsură aceste constrângeri, eliberează mintea de lanțurile în care este ținută în timpul stărilor de veghe și permite impulsurilor naturale să aibă o rază mai mare de acțiune.

De aceea, cel care acționează în vise este adevărata persoană, iar acțiunile sale, deși imaginare din punct de vedere al unui om care este treaz, pentru cei care sesizează sunt foarte reale ca voință și implică toate consecințele legate de aceasta. Bazându-se pe aceste idei, maeștrii misticismului recomandă observarea atentă a comportării avute în starea de vis pentru persoanele care vor să ajungă la cunoașterea de sine. Totuși, ei sfătuiesc discipolul să afle în ce măsură starea de veghe influențează conștiința din vis.

Într-un cuvânt, opinia misticilor tibetani este aceea că intenția este echivalentă cu fapta. Criminalul devine criminal chiar în momentul în care s-a hotărât să comită crima. Deși ulterior s-ar putea întâmpla ceva care să îl împiedice să o săvârșească, acest lucru nu schimbă cu mult starea psihică a criminalului.

Dacă ar fi să recunoaștem valabilitatea acestei teorii, înseamnă că o crimă comisă într-un vis denotă tendințe criminale, pe care doar stăpânirea diferitelor influențe care acționează asupra celui care visează, le ține sub control când acesta este treaz. Și, cum s-a spus anterior, toate

consecințele formeii mentale (duje¹⁰⁵) care este voința de “a ucide”, rezultă automat de aici.

Tibetani cunosc faptul că visele pot fi produse de circumstanțe reale care determină în cel care doarme senzații pe care el le transpune, în timp ce visează, în viziuni fantasmagorice. De exemplu, un om căruia îi este frig când adoarme poate să viseze că a ridicat cortul în zăpadă, împreună cu tovarășii săi. Dar, dacă în timpul aceluiași vis el fură o cuvertură ori o manta, fie prin viclenie, fie prin forță de la unul din tovarășii săi și se învelește în ea pentru a se încălzi, atunci cu siguranță omul respectiv are tendințe egoiste.

În Tibet, ca și în alte țări, sunt ființe care cred în visele premonitorii, deși călugării lama învățați nu încurajează superstiția în această direcție. Ei spun că visele marii majorități a oamenilor apar dintr-o imaginație necontrolată în timpul somnului. Singurele indicații pe care le pot deduce din aceste vise sunt, după cum s-a afirmat, cele care se referă la tendințele secrete ale caracterului.

Un număr foarte mic de naljorpa, care au dobândit capacități psihice speciale, au uneori vise premonitorii, sau află în stare de vis, lucruri care au loc la distanțe mari. Dar aceste informații misterioase sunt primite, de marea majoritate a lor, în timpul unui fel special de transă când subiectul nu este nici adormit, nici neapărat cufundat în meditație. Câteodată avertismentul ia forma unor apariții simbolice subiective.

Modul în care o persoană se străduiește să devină “un naljorpa care nu doarme” este prezentat după cum urmează: “Când a venit vremea să dormi, ieși afară, spală-ți picioarele și întinde-te în postura leului pe partea dreaptă, cu picioarele întinse și cu piciorul stâng pe cel drept.

Apoi însușește-ți percepția luminii, sesizând la perfecție toate caracteristicile clarității. Dacă naljorpa se umple de această claritate când adoarme, mintea sa nu va fi învăluită în întuneric în timpul somnului.

Readu-ți în memorie învățătura lui Buddha. Meditează asupra ei până în momentul în care te va cuprinde somnul; ai mare grijă să alungi

¹⁰⁵ Scris hdu byed

orice idee vicioasă care s-ar putea ivi în interiorul tău. Acționând în acest mod, timpul petrecut în somn; nu diferă de cel petrecut în stare de veghe. Mentea ta va continua, inconștient, procesele mentale spre care ai direcționat o în stare de veghe și, deși ești adormit, vei continua să practici virtutea.”

Este bine, de asemenea să păstrăm activă “conștiința trezirii”. Corpul fiind copleșit de somn, mintea ar trebui totuși să rămână lucidă și vigilentă. “Somnul tău ar trebui să fie la fel de ușor ca cel al unui animal sălbatic. Atunci vei fi capabil să te trezești exact în momentul asupra căruia te-ai hotărât.”

Capitolul X

CONTEMPLAREA SOARELUI ȘI A CERULUI

Contemplarea soarelui și a cerului pot să formeze o parte din exercițiile spirituale zilnice ale unui sihastru. Dimineața devreme, la răsărit, sau seara, la apus, practicantul își fixează ochii asupra soarelui, străduindu-se să nu clipească. La început vede un număr de puncte care joacă, cauzate de lumina orbitoare, dar după o vreme rămâne doar un singur punct întunecat. Când acesta devine perfect nemișcat, el și consideră mintea ca fiind focalizată și capabilă să intre în meditație adevărată. Între stadiul inițial de lumină orbitoare și momentul în care este fixat unicul punct, se poate revela o întreagă viziune de basm. Fire fine formează nenumărate desene apar diverse personaje. Fiecare dintre aceste apariții este explicată și descrisă în tratate ilustrate care se ocupă cu acest fel contemplație.

Altora discipoli li se recomandă să contemple cerul, uneori se limiteze la această unică practică până la excluderea celorlalte. În acest ultim caz, ei ar trebui să își așeze sihăstria într-un loc care să domine o întindere de ținut nelocuit și sterp, la orizontul căruia nu apare nimic care să tulbure uniformitatea, unii stau culcați pe spate și contemplă bolta cerului, împiedicând astfel munții sau alte lucruri să pătrundă în câmpul vizual. Această practică trebuie să ducă la primul dintre extazele “fără formă” aflate în legătură cu percepția nemărginirii spațiului”. Se presupune că această postură întinsă și contemplarea cerului prilejuiesc o indescritibilă stare de spirit, de uniune cu universul.

Odată, un lama mi-a spus: “Așa cum avem nevoie de oglindă ca să ne vedem fața, tot așa putem folosi cerul pentru a vedea în el reflectarea minții noastre”. Un alt pustnic s-a exprimat în termeni întrucâtva similari acestora. El mi-a explicat că cerul este folosit ca o oglindă. În ea apare imaginea lui Buddha, reflecția Cunoașterii și a Înțelepciunii ascunse în noi. Deoarece noi nu suntem conștienți de existența lor,

cerul-oglină ajută la revelarea lor. Mai întâi începătorul crede că are o viziune și că privește o revelație externă, dar înțelege ulterior că el contemplant o proiecție a propriei sale minți. Apoi el poate să înceteze să mai privească cerul, deoarece vede cerul și universul întreg în interiorul său, ca fiind o creație repetată la nesfârșit a propriei sale minți.

O practică stranie - care nu are nimic de-a face cu actualul meu subiect, deși o menționez din cauza particularității sale - constă în citirea pe bolta cerească a predicțiilor referitoare la starea sănătății unei persoane sau la apropierea morții. Acest lucru este menționat în una din lucrările lui Lama Yang Tig, intitulată *The Death-proving Mirror* ("Oglinda care arată moartea") și mi-a fost descris oral după cum urmează: Foarte devreme dimineața sau în jurul serii, când cerul este foarte senin, discipolul trebuie să stea afară, în picioare, complet dezbrăcat, cu brațele și picioarele întinse, ținând în mână un toiag sau un rozar. În această poziție, el privește "cu ochii și cu mintea" în inima umbrei sale. Privind la ea cu atenție maximă el va distinge o lumină albastră pală. Când această lumină este percepută clar, el își ridică ochii și privește cerul. Dacă își vede distinct, ca într-o oglindă, imaginea întreagă proiectată pe cer. cu cele patru membre și cu toiagul sau rozariul în mână, atunci el are o sănătate perfectă. O imagine neclară sau cu lipsuri indică o sănătate precară. Dacă discipolul nu își vede deloc imaginea pe cer, atunci el se apropie de moarte.

Capitolul XI

CONDUCĂTORII DALAI LAMA

Probabil că mulți cititori se întreabă de ce nu a fost încă menționat Dalai-Lama în prezenta carte. Cum ea tratează exclusiv inițierile lamaiste, se pare că Dalai-Lama ar trebui să ocupe cel mai important loc în ea, ca mare maestru al inițiaților. Vom examina acum această problemă.

Deși Tibetul începe să fie mai bine cunoscut și deși au fost publicate câteva cărți serioase despre această țară, străinii sunt foarte puțin informați în legătură cu Dalai-Lama și cu rolul pe re îl are. Cei mai bine informați autori - în general oficialități britanice care fie că au venit în contact direct cu Dalai-Lama, fie au întreținut relații diplomatice cu delegații săi - n-au descris mai mult decât personalitatea politică a conducătorului Tibetului, aceasta fiind tot ce i-a interesat pe cititorii lor. În afară de acești, scriitori, persoane care nu numai că nu au pus niciodată piciorul pe pământ tibetan, dar nici nu posedau formații demne de încredere referitoare la locuitorii acestei țări, se lasă în voia unor fabulații care nu au absolut nici o bază. Unii l-au reprezentat pe Dalai-Lama ca pe o ființă care înțelege vorbește toate limbile pământului. Alții au afirmat, în mod dogmatic, că este “papa” buddhiștilor. Iar alții au vorbit despre el, ca despre un magician angajat de obicei în îndeplinirea unor miracole de cea mai fantastică natură, în timp ce unii și-au imaginat că palatul său, Potala, ar fi un fel de “sanctuar accesibil profanilor și populat de super-oameni, hierofanți, paznici ai temutelor secrete.

Toate acestea sunt pure închipuiri, Dalai-Lama este mai întâi de toate un suveran temporal: monarhul autocrat al Tibetului.

În cartea “Cu mistici și magicieni în Tibet” am făcut o schiță a lui Dalai-Lama în rolul său de avatar (tulku) al lui Chenrezigs. Aici voi completa detaliile date deja pentru a evita o înțelegere greșită în ceea ce privește acest foarte nobil personaj al lumii lamaiste.

Cei care poartă acest titlu sunt succesorii primilor Mari Lama ai grupării Bonetelor Galbene. Pentru a ne familiariza cu istoria lor, trebuie să ne întoarcem la momentul fondării acestei grupări de către Tsong Khapa, adică în secolul al XV-lea. Leagănul acestor conducători este mănăstirea Gahlden, la aproximativ doisprezece mile distanță de Lhasa. A fost construită de Tsong Khapa într-un loc care contrastează cu așezările, alese în mod obișnuit pentru ridicarea gompa-urilor (mănăstirilor). Acestea, în solitudinea lor mândră și oarecum austeră, sunt de obicei așezate pe înălțimi, în timp ce Gahlden este așezată într-o căldare muntoasă. Două alte mănăstiri, datând din aceeași perioadă și fondate de discipoli ai lui Tsong Khapa, privesc de la egal piscurile munților și domină câmpia de la baza lor, dar acestea sunt destul de vizibile pentru trecători, în timp ce Gahlden este atât de bine ascunsă într-o cavitate largă în formă de pâlnie, încât este întru-totul posibil pentru călătorul care străbate potecile învecinate, să nu aibă nici cea mai vagă bănuială că în apropiere se află un mare edificiu monastic.

Tradiția spune că Tsong Khapa a prevăzut sosirea unor vremuri când învățătura sa va fi atacată și răsturnată în Tibet și astfel el a dorit să asigure călugărilor, discipolilor săi, un loc liniștit pentru refugiu și pentru păstrarea învățăturilor date de el, în folosul generațiilor viitoare.

Tsong Khapa a fost primul stareț al mănăstirii Gahlden și tot acolo și-a sfârșit viața. Un mausoleu splendid din aur și argint

solid, împodobit cu pietre prețioase și înconjurat de un fel de cort, a fost ridicat pentru el într-un templu mare construit în mijlocul mănăstirii. Numeroși pelerini - printre care am fost și eu, vizitează mormântul în fata căruia ard fără contenire mii de lampi.

Tsong Khapa a fost pur și simplu un maestru religios, a continuat munca începută cu temeritate de Atisa și discipolul Domtön (scris Bromston), și a făcut tot ce a putut pentru a reforma disciplina monastică foarte neclară a clerului tibetan. Pentru acest motiv, discipolii săi erau numiți gelugspa (dgelugspa), “cei care au obiceiuri virtuozitate”. Au primit numele de “bonete galbene” din cauză că Tsong Khapa a stabilit ca ei să poartă acoperăminte galbene pe cap, spre a fi deosebiți de ceilalți călugări care purtau roșu. Totuși această explicație simplă nu a fost suficientă pentru cei fermecați de extraordinar.

Se spune că o zeităte feminină numită Dordje Naldjorma i s-a înfățișat lui Tsong Khapa și l-a sfătuit să schimbe culoarea și forma bonetelor discipolilor săi asigurându-l că, dacă ei ar purta bonete galbene, ar triumfa asupra rivalilor lor “bonetele roșii”.

Prescurtând binecunoscutele denumiri de Bonete Galbene și Bonete Roșii la forma mai scurtă de gruparea “galbenă” și gruparea “roșie”, anumiți străini își imaginează că unii dintre călugării lamaști poartă robe galbene, iar alții roșii. Costumul monastic este de culoare rubinie, iar forma este aceeași pentru toate grupările și ambele sexe. De asemenea și călugării celei mai importante ramuri a religiei antice a tibetanilor indigeni, albi Bon, au adoptat aceeași îmbrăcăminte. Doar forma bonetei, culoarea ei și cea a mantiei - un fel de haină numită dagam (zlagam) pe care lamaștii o poartă în timpul slujbelor religioase fac posibilă recunoașterea grupării cărora aparțin cei care o poartă.

Ne înșelăm dacă ne închipuim că Tsong Khapa urmărea să aducă lamaismul înapoi la învățătura buddhismului primar prin eliminarea acumulărilor de origine hindusă și Bon-șamanistă. El era tot atât de “ritualist” ca și fostele Bonete Roșii și a aderat la cea mai mare parte a superstițiilor lor. Punctele esențiale ale reformei sale se refereau la disciplina monastică. În timp ce Bonetele Roșii îngăduie consumul de băuturi fermentate și pretend celibatul doar de la călugării care au primit hirotonisirea cea mare (gelong¹⁰⁶), Tsong Khapa a interzis căsătoria și folosirea băuturilor fermentate tuturor membrilor clerului, fără distincție¹⁰⁷.

Maestru religios venerat de un mare număr de discipoli, Tsong Khapa nu a fost niciodată o autoritate infailibilă a Bisericii. Nici nepotul său Khasdub Dje (Khasgrub je), care l-a urmat, nici ceilalți călugări lama, despre care se presupunea că sunt reîncarnări ale acestuia din urmă și au fost rând pe rând stareți ai mănăstirii Gahlden, nu au fost investiți cu puterea de a impune credincioșilor convingeri sau de a-i excomunica pe cei ale căror puncte de vedere difereau de ale lor. Acesta este un prerogativ care nu a fost acordat nimănui, niciodată la buddhiști.

Fără a ține seama de declinul intelectual al unor buddhiști care au căzut înapoi în superstiție, spiritul învățăturii primare este încă viu și este îndeajuns de puternic pentru a împiedica clerul să renunțe la libertatea cercetării, atât de insistent prescrisă de Buddha discipolilor săi. Atitudinea intransigentă adoptată de buddhiștii de altădată asupra acestui punct poate fi observată în numeroase pasaje din scripturile Pâli. Voi cita una din Kalâma sutra.

Niște tineri i-au adus la cunoștință lui Buddha că maeștrii diverselor școli filozofice din țara lor predicau atât de multe doctrine diferite încât nu mai știau în care să creadă și i-au cerut sfatul. Buddha a răspuns:

“Nu dați crezare credinței tradițiilor, chiar dacă ele au fost ținute la mare onoare timp de mai multe generații în locuri diferite. Nu trebuie să

¹⁰⁶ Scris *dgeslong*, literal “călugăr cerșetor virtuos”.

¹⁰⁷ Este cunoscut faptul că buddhismul interzice folosirea băuturilor fermentate tuturor aderenților săi, atât mireni cât și clerici. Lamaismul este foarte neclar asupra acestui punct.

dați crezare nici unui lucru numai pentru că mulți oameni vorbesc despre el. Nu dați crezare credinței înțelepților din trecut. Nu dați crezare la ceea ce voi înșivă v-ați imaginat, nutrind convingerea că vă inspiră vreun zeu. Nu dați crezare nici unui lucru doar datorită autorității exclusive a măștrilor sau preoților voștri. Ci cercetați cu inima deschisă și credeți ceea ce voi înșivă ați descoperit și ați verificat că este înțelept. Ghidați-vă comportamentul după aceasta.”

Oricare ar fi modificările pe care cei din școala Mahâyâna le-au introdus ulterior în învățăturile lui Buddha, ei nu au făcut compromisuri asupra acestui punct. Aproape că poate fi spus că au accentuat necesitatea independenței spirituale.

Puținele pasaje din ritualul inițierilor mistice citate în această lucrare demonstrează importanța pe care o acordă lâmaiștii libertății interioare. Se poate vedea foarte clar că adevărata “inițiere” este cea pe care mintea și-o conferă ei înșiși și că toate celelalte sunt doar mijloace pentru a realiza aceasta.

Și astfel, deși stareții mănăstirii Gahlden, ca succesori ai lui Tsong Khapa, s-au bucurat de o oarecare superioritate printre membrii grupării gelugspa, această superioritate a rămas întotdeauna numai onorifică și ei nu au exercitat nici un fel de constrângere spirituală efectivă asupra călugărilor și mirenilor care aparțineau acestei grupări.

Titlul de “conducător” al grupării Bonetelor Galbene - uneori atribuit lor de scriitorii străini și folosit de mine pentru că este o denumire cu care vesticii sunt familiarizați - de fapt nu corespunde nici unui fel de funcție oficială. Stareții mănăstirii Gahlden nu au fost în mod special menționați nici ca măștrii mistici care dețin vreo tradiție orală specială (damnag) referitoare la vreo metodă de pregătire psihică. Monopolul asupra damnag-urilor și implicit asupra inițierilor asociate lor, pare a fi deținut de grupările Bonetelor Roșii ale căror rădăcini sunt îngropate în trecut, într-o vreme când lumea religioasă a Tibetului încă mai comunica cu buddhiștii Indiei.

Mai multe secole înainte de nașterea lui Tsong Khapa, doi mari lama remarcabili, cel al Karmapa-șilor și mai ales cel al Sakyapa-șilor și-au

însușit puterea clerului în problemele laice prin înlăturarea nobililor feudali care împărțeau țara de la stingerea ultimei dinastii regale. Într-adevăr Marele Lama al școlii Sakya a devenit rege, datorită împăratului Khubalai' Khan (primul împărat chinez al dinastiei mongole, sec. al XIII-lea) care, ca suveran al Tibetului, l-a numit la conducere.

Cu toate acestea, reforma lui Tsong Khapa, deși introducea o disciplină mai strictă în ceea ce privește o parte a clerului lamaist, nu a reușit deloc să țină în frâu setea lor pentru posesiuni lumești și titluri. Puterea exercitată de către Marele Lama al grupării Sakya a stârnit invidia stareților de la Gahlden.

Lobzang Gyatso, al cincilea dintre ei în ordinea succesiunii, și-a atins scopurile obținând sprijinul unui prinț mongol care pusese stăpânire pe Tibet. Acest prinț a distrus influența grupărilor “roșii”. Un mare număr al mănăstirilor lor au fost șterse de pe fața pământului, altele au fost confiscate în folosul Bonetelor Galbene, iar membrii acestor mănăstiri au fost integrați cu forța în ordinul acestora din urmă. Suveranitatea politică a Tibetului a fost încredințată lui Lobzang Gyatso de către protectorul său mongol, așa cum a fost încredințată cu aproape patru secole în urmă de alt mongol, Khubalaî Khan, Marelui Preot al grupării Sakya.

După înnobilarea sa regală, Lobzang Gyatso s-a proclamat ca fiind un avatar al lui Bodhisattva Chenrezigs, protectorul Tibetului, iar pe propriul său maestru ca un avatar al misticului Buddha Opagmed.

Mănăstirea Gahlden, acunsă între munți într-o regiune pustie, nu mai putea oferi adăpost pentru călugărul care era acum rege, deși el era obligat să păstreze pe tron o ambianță religioasă și chiar să poarte îmbrăcăminte monastică.

În sec. al XVII-lea, marele rege Srongbstén Gampo, a construit un palat-fortăreață, acum în ruine, pe muntele Potalei la Lhasa. Nici o altă așezare nu s-ar fi putut găsi mai potrivită pentru noul suveran. Tradiția consacrase acest loc, asociindu-l cu amintirea celor mai faimoși regi tibetani, iar aspectul curios al dealului, ridicându-se izolat în mijlocul unei văi imense, îl făcea în cel mai înalt grad corespunzător pentru a

servi ca pedestal al locuinței unui suveran divin. Lobzang Gyatso a început construcția extraordinarului edificiu care, cu adăugirile succesive din vreme în vreme, a fost menit să devină Potala contemporană.

Adevărul este foarte departe de sanctuarul misterios construit în imaginația unora. Fără îndoială că Potala cuprinde mănăstire al cărei stareț este Dalai-Lama, dar este o mănăstire ca toate celelalte în ceea ce privește ritualurile oficiate în ea. Singura diferență care se manifestă constă în caracterul distinct aristocrat. Doar fii familiilor nobile și înstărite sunt acceptați să fie călugări. Prețul obligatoriu pentru aceștia din urmă este mare. Se cere de la ei să acopere un număr de cheltuieli necesare întreținerii mănăstirii și a oaspeților săi, plătind astfel pentru onoarea de a fi un trapa¹⁰⁸ al mănăstirii private a lui Dalai-Lama.

Este potrivit să adaug că și meritul candidaților este luat în [considerare și devine esențial atunci când cer intrarea în acest grup al celor aleși. Averele și strămoșii nobili nu sunt de ajuns; despre călugării Potalei se spune că sunt erudiți și de regulă este adevărat. Acestor descendenți ai familiilor bogate, care sunt scutiți de orice grijă materială, le sunt asigurați cei mai buni profesori și, cum nu au nimic altceva de făcut decât să studieze, celor înzestrați cu calitățile necesare nu le este foarte dificil să dobândească acel gen de erudiție scolastică pe care Tibetul o onorează atât de mult.

Ne aflăm încă la o distanță mare de culmile misticismului, adevărul este că nu trebuie să ne așteptăm să le găsim la Potala într-o mai mare măsură decât în oricare din marile mănăstiri: Sera, Gahlden, Depung și anexele lor de lângă Lhasa. În aceste instituții lamaiste grandioase se află oameni de o inteligență remarcabilă, savanți erudiți, filosofi cu o ușoară înclinație sceptică sau epicuriană și, de asemenea, un număr mic de călugări lama care sunt cu adevărat evlavioși în forma specială de pietate buddhistă care ia aspectul compasiunii. Cât despre misticii

¹⁰⁸ Trapa. "elev", este numele tuturor membrilor clerului care nu au titluri cleziastice. Doar cei care dețin astfel de titluri au dreptul de a fi numiți așa. Cu toate acestea se obișnuiește ca, atunci când se adresează unor călugări învățați sau bătrâni, să li se dea din politețe titlul de Lama.

tibetani, aceștia, ca și frații lor hinduși, preferă solitudinea și aleg să locuiască în deșert.

Adevărul ne impune să dezbrăcăm Potala și suveranul ei de aureola fantastică pe care unii oameni au țesut-o gratuit în jurul lor; totuși, trecând în cealaltă extremă, nu putem concluziona din acest motiv că Dalai-Lama și călugării săi erudiți sunt lipsiți de învățătura secretă refuzată lor de niște maestri aproape inaccesibili.

Cred că m-am exprimat în mod clar, cu câteva ocazii asupra acestui punct. Nu este nimic ezoteric în legătură cu buddhismul, fie în forma sa lamaistă, fie printre grupările mai ortodoxe. Buddha i-a spus acest lucru, distinct și categoric, discipolului și vărului său Ananda, pe care unii oameni necunoscători ai Scripturilor buddhiste, l-au desemnat în mod nechibzuit ca fiind păstrătorul învățăturii secrete.

Cu puțin timp înainte de moartea sa, Buddha îi răspunde vărului său, când acesta l-a întrebat dacă nu mai are nimic să-i învețe pe discipolii săi: “Am dat învățătura fără nici un fel de restricție, Ananda, fără să fac nici o distincție între exoteric și ezoteric. Eu nu sunt ca acei maestrii care își țin pumnii strânși sau care ascund anumite lucruri”¹⁰⁹.

De aici reiese că nu putem avea vreo îndoială în ceea ce privește faptul că purtătorii titlului de Dalai-Lama au avut toate condițiile pentru a primi o instruire deplină în cele mai nobile învățături mistice și filosofice ale lamaismului. În ceea ce mă privește, mă aflu în situația de a afirma că actualul Dalai-Lama este deosebit de priceput în aceste învățături și ar fi pe deplin capabil să le expună.

Lui Dalai-Lama i se conferă angkur-uri ca oricărui alt adept al lamaismului. Tsong Khapa, marele lor predecesor spiritual, a solicitat “inițieri” de la mai mulți maestrii, nu numai în tinerețe, dar și când era deja faimos și avea un grup numeros de discipoli.

Amintiți-vă că esența primirii unui angkur nu indică neapărat totala inferioritate a celui care îl primește față de cel care îl acordă. Sunt cazuri când doi călugări lama schimbă angkur-uri în cadrul unei inițieri

¹⁰⁹ Mahāparinibbānasutta.

reciproce, sau (pentru a rămâne ideii sensului conceptului de angkur), ei își comunică unul diversele puteri pe care le posedă fiecare în parte.

Binențeles că este imposibil de știut ce angkur-uri mistice a primit un Dalai-Lama, sau chiar dacă s-a îndreptat vreodată spre calea mistică. Este la fel de imposibil de știut ce angkur-uri este capabil Dalai-Lama să acorde. Acesta este un secret pe care fiecare maestru îl păstrează pentru sine. Ceea ce este posibil de constatat este că nici un Dalai-Lama nu a pretins că ar fi maestru al misticismului sau ghid spiritual și că nu la Potala recurg cei e se află în căutarea iluminării spirituale. Angkur-urile oferite câtorva privilegiați de către Dalai-Lama sunt mai ales în ordinul exoteric, cel mai frecvent atribuit este cel al lui Chenrezigs.

Doisprezece Dalai-Lama s-au succedat la Potala înainte de ivirea actualului călugăr-rege. Cea mai mare parte dintre ei au murit tineri, și numai doi dintre ei - din motive foarte diferite - au devenit faimoși.

Primul dintre aceștia este Lobzang Gyatso, denumit frecvent “Marele al Cincilea”. El a fost cel care a dobândit influența clerului asupra vieții laice; ca suveran, el a avut reputația unui om capabil, energic, care nu refuza să etaleze pompa și ceremonia atât de plăcute tibetanilor.

Celebritatea succesorului său, al șaselea dintre Dalai-Lama o origine mai puțin onorabilă, deși merită o menționare mai specială datorită unei tradiții care afectează subiectul nostru.

Destinul nefast al acestui copil l-a făcut să fie considerat încarnarea lui Lobzang Gyatso și avatar al lui Chenrezigs, remarcabil de inteligent, ar fi fost fără îndoială, atât un rege strălucit cât și un poet deosebit dacă purtătorii acestui titlu, deși autocrați, nu ar fi fost obligați să respecte o disciplină monastică ce impune un celibat strict. Aceasta s-a dovedit a fi ruinarea lui Tsong Yang Gyatso.

Titlul de avatar (tulku) nu poate fi repudiat; un Dalai-Lama nu abdică. Tânărul a cărui ambiție nu a putut ține sub control atracția simțurilor a răspuns dezaprobării cu sfidare și a dat frâu liber înclinațiilor sale firești. Tsong Yang Gyatso a scris multe poeme care

încă mai sunt extrem de populare în Tibet. Ele dau glas suferințelor și luptelor Marelui Lama. Iată o traducere liberă a unora dintre ele:

Așa cum cineva privește lung la piersica ispititoare
De neatins în vârful unui piersic,
Tot așa am privit și eu la fecioara de viță nobilă
Fermecătoare și plină de tinerească vigoare.
Umblând cu grijă pe a mea cale
Pe draga mea minune înmiresmată am întâlnit,
Turcoazul nestemat eu l-am găsit,
Dar vai îndată să-l arunc a trebuit.

Fecioară spre care inima mea tresare,
A mea de s-ar putea să fi,
Aș ști că în dar am câștigat
A Oceanului măreață perlă.

Tăcere, guri batjocoritoare,
Djolmo¹¹⁰ să cânte în pădurea de răchite
Teribili de-ar fi demonii și zeii
Ce mă pândesc din al meu spate.
Voi face ca să fi dulcele măr
Ce chiar aici în fața mea se află.

La cel mai minunat dintre Lama am mers
Să îl implor mintea să îmi îndrume.
Dar ea, chiar și în prezența lui,
S-a eliberat și a fugit la iubita mea.
În van evoc a maestrului meu chip
Ea nu se înfățișează minții mele
Dar, fără să îl chem, al prea iubitei chip
În minte îmi apare copleșitor și îmbătător.

¹¹⁰ Numele unei păsări cântătoare.

Fără încetare a mele gânduri mă poartă-n depărtări,
Dacă ar zbura tot astfel spre sfânta învățătură.
Chiar în această viață, într-adevăr
Un Buddha desăvârșit aş deveni.
Pe vârful muntelui, la est răsare,
Și străluce a lunii albă splendoare.
Iar în gândurile mele
Fața iubitei, răsare și străluce.
Cu mintea răvășită,
Noptile odihnă nu-mi aduc,
Iar zilele nu-mi împlinesc dorința
Și inima mi-e frântă-n așteptări sublime.

Următoarele două versuri care dau o descriere clară al celui de-al șaselea Dalai-Lama, sunt cunoscute de toți tibetanii:

La Potala sunt nobilul Tsang Yang Gyatso,
Dar în oraș sunt un libertin, un crai notoriu.

Ce au crezut tibetanii despre modul ciudat în care augustul Cenrezigs le-a apărut în acest neobișnuit avatar? Credința dă putere omului să vadă toate lucrurile într-o lumină aparte; fără să acuze excentricitățile lui Tsang Yang Gyatso, majoritatea tibetanilor au continuat să creadă în el.

Dar chinezii, care la vremea respectivă exercitau o dominație efectivă asupra Tibetului, s-au dovedit mai puțin îngăduitori. Ei l-au detronat pe înflăcăratul Dalai-Lama și în final l-au condamnat la moarte, spre marea indignare a tibetanilor. Degeaba le-au prezentat un alt tânăr pe care îl aleseseră, afirmând că Tsang Yang Gyatso nu era adevăratul avatar și că a fost numit din greșeală. Cei credincioși au refuzat să îl recunoască ca fiind Dalai-Lama și au așteptat cu nerăbdare reîncarnarea nefericitului Tsang Yang Gyatso.

Despre acest lucru, se spune că Tsang Yang Gyatso ar fi lăsat prezicerea următoare, care ca și versurile anterioare, este foarte populară în Tibet:

Pasăre albă, dă-mi aripile tale,
Căci nu voi merge în depărtări;
Și după ce voi ocoli Lintangul
Mă voi întoarce repede aici.

În realitate a fost descoperit în provincia Lintang (Tibetul de est), un copil care îndeplinea condițiile necesare pentru recunoașterea sa ca reîncarnare a lui Dalai-Lama.

Evenimentele redată anterior sunt evenimente istorice. Motivul pentru care am stăruit îndelung asupra lor este pentru a face cunoscută neobișnuita personalitate a lui Tsang Yang Gyatso.

S-ar părea că el a fost inițiat în anumite metode care permit sau poate chiar încurajează - ceea ce nouă ni s-ar părea depravare. Într-adevăr, așa ar sta lucrurile în cazul oricui altcuiva decât al unui “inițiat” în acea instruire unică despre care este greu să vorbim în afara unui tratat medical.

Ceea ce ne face să credem că Tsang Yang Gyatso a fost adeptul acestor practici este, pe lângă alte argumente, o povestire evident fatastică, chiar dacă simbolismul ei este perfect limpede pentru oricine care cunoaște instruirea respectivă, iată povestea:

Tsang Yang Gyatso se afla odată pe terasa cea mai înaltă a palatului său de la Potala, însoțit de cei care erau scandalizați de comportamentul său imoral.

“Da, am amante, dar și voi cei care mă învinovați aveți. Dar credeți voi că relația cu o femeie este același lucru pentru voi ca și pentru mine?”

Apoi se apropie de marginea terasei și urină peste balustradă. Lichidul coborî spre pământ, iar apoi “ascensionă” înapoi spre terasa de

sus și se întoarce în corpul Marelui Lama prin același canal prin care ieșise.

Acum Marele Lama se adresează celor din jurul său:

“Faceți și voi la fel, iar dacă nu puteți, atunci înțelegeți odată că relațiile mele cu femeile sunt diferite de relațiile voastre cu femeile.”

Redată în acest mod, povestirea apare pur și simplu ca o farsă, dar putem foarte bine să credem că este versiunea denaturată a unui eveniment real.

O categorie de ocultiști tibetani predau o modalitate de antrenament pe jumătate fizic și pe jumătate psihic, ce cuprinde practici neobișnuite, cum ar fi determinarea lichidului seminal se întoarce în corp atunci când este pe cale să fie irosit în timpul uniunii sexuale sau să îl reabsoarbă după ce a fost ejaculat.

Pentru justificarea utilității acestor exerciții sunt date motive bizare.

În primul rând, nu este vorba doar de a reține în interior energia în care, conform tibetanilor, se află conținută în sămânța vieții (asceții care practică în mod strict celibatul fac acest lucru de la sine), ci este vorba de trezirea acestei energii latente și apoi abținerea de la irosirea ei. În al doilea rând, se spune că energia inherentă spermei poate fi îmbogățită în timpul actului sexual cu un element de energie feminină pe care și-l însușește și îl ia cu sine atunci când are loc resorbția.

Unii își imaginează că astfel pot practica un soi de vampirism subtil prin absorbția forței psihice a unor femei deosebite, pe care le consideră zâne încarnate.

Semnul distinctiv pe care-l adoptă cei capabili de astfel de fapte este părul lung, legat într-o singură pleată care atârnă pe spate. Cu toate acestea, în zilele noastre, un număr considerabil de naljorpa au adoptat această coafură “fără să aibe dreptul să facă astfel”- m-a informat un “inițiat”.

Se spune că novicii se antrenează în această practică exersând tragerea unui lichid (apă sau lapte) de-a lungul canalului uretrei.

Se pot face multe considerații despre acest aspect extraordinar al științei secrete a Tibetului. Putem însă fi siguri că, oricât de ridicole sau

respingătoare ne-ar părea aceste practici, nu există nimic obscen sau defrânat la cei care le practică, și nici nu au ca scop final obținerea de plăceri senzuale.

Hindușii cunosc și ei tehnica specială tocmai menționată. Ea este descrisă în diferite lucrări de Hatha yoga. Au împrumutat-o oare tibetanii de la hinduși prin nepalezii cu care au menținut relații constante de-a lungul secolelor ce au urmat introducerii buddhismului în țara lor? Este foarte posibil; totuși, originea acestor practici (ca și a întregului sistem tantric cu care sunt înrudite) este încă un mister pentru noi.

Atât în India cât și în Tibet există oameni care susțin - și nu fără temei - că termenii folosiți în descrierea acestor practici reale nu au legătură cu obiectele pe care în mod obișnuit le indică.

Într-adevăr, tibetanii au un limbaj mistic numit “limbajul Dakînî-lor”, cuvinte împrumutate din limba populară care au un anumit sens pentru oamenii obișnuiți, dar au un alt sens pentru inițiați.

Astfel, ne putem întreba dacă cei care afirmă că interpretarea metaforică ar fi singura autentică, de fapt nu “purifică” uneori în mod arbitrar o învățătură care a fost la origine foarte materială sau dacă nu cumva partizanii practicilor materiale nu au pângărit o învățătură care a fost inițial spirituală.

Probabil că nici o altă alternativă nu se va oferi minții unui vestit, dar acesta nu este cazul orientalilor care nu construiesc între lucrurile minții și cele ale corpului barajul etanș pe care secolele noastre de cultură ne incită să-l punem.

Un “inițiat” în căutarea experiențelor supreme sau un sclav al simțurilor exacerbate sau poate, ambele în același timp, cel 5-al șaselea Dalai-Lama a lăsat o amintire ce stârnește simpatia.

“Lumea bună” din Lhssa îi dedică un fel de cult neoficial pe jumătate secret. În acest oraș, un misterios semn roșu marchează anumite case în care tradiția spune că Tsang Yang Gyatso se întâlnea cu frumoasele sale prietene. Din când în când, oamenii obișnuiți ating aceste semne cu fruntea ca un omagiu adus tânărului libertin care a fost un avatar (reîncarnare) al Domnului Mistic al Compasiunii Infinite.

Deoarece Tsang Yang Gyatso îmi oferă ocazia, voi relata acum o povestire pe care am auzit-o și care are legătură cu subiectul în discuție.

Eroul acestei povestiri este Sri Sankarâcharya (maestrul Sankara), căruia brahmanii îi sunt îndatorați pentru că le-a redat condiția privilegiată, compromisă de predicarea învățaturii raționale și anti-rituale a lui Buddha.

Personalitatea aproape în întregime legendară acestui maestru, așa cum ne apare din biografii, trebuie să fi fost remarcabilă. Din nefericire, un soi de politică de castă s-ar părea că a umbrit subtilitatea intelectului său, făcând din Sankara apărătorul unor teorii sociale învechite, complet opuse panteismului elevat pe care îl predica.

Povestea care va urma este foarte cunoscută în India, unde a circulat timp de multe secole fără ca discipolii marelui filosof să fie capabili să-și dea seama de ridicolul pe care îl aruncă asupra maestrului. În anii din urmă, unii intelectuali hinduși, influențați probabil de ideile occidentale adoptate în perioada studiilor lor la facultățile din Anglia, au devenit conștienți de caracterul grotesc al experienței atribuite lui Sankara și acum o neagă. Cu toate acestea, unii adepți ai Tantrismului hindus îi apără autenticitatea și îi dau o semnificație care face referiri la genul de instruire în care se pare că a fost inițiat și Tsang Yang Gyatso. Mă grăbesc să spun că această opinie este susținută doar de câțiva Tantrika.

Ei bine, în timp ce Sankara călătorea prin India căutând adversari remarcabili cu care să se poată duela în discuții contradictorii în cadrul unor turniruri filosofice, după obiceiul acelor vremuri, el l-a provocat pe un maestru numit Mandana, discipol al vestitului Batta. Acesta predica învățătura rituală Karma-mimansa, conform căreia eliberarea poate fi obținută doar prin slujbe religioase, jurăminte, sacrificii făcute zeilor, etc., iar Sankara afirma că dimpotrivă, eliberarea este rodul Cunoașterii.

Au căzut de acord asupra faptului că, cel care va fi învins în cursul discuției, să devină discipolul învingătorului și să-i adopte modul de viață. Prin urmare, deoarece Mandana era laic, Sankarâcharya ascet (sannyâsin), dacă argumentele primului ar fi triumfat, acesta din urmă ar fi trebuit să renunțe la (veșmântul religios și să își ia o soție, în vreme

ce, în caz contrar, Mandana ar fi fost nevoit să își părăsească soția și casa și să îmbrace roba portocalie de bumbac purtată în India de toți cei care s-au dedicat mării renunțări¹¹¹.

Disputa a avut loc în public. După o pledoarie îndelungată, Mandana se trezi fără alte argumente și Sankara se afla pe cale le a-l reclama ca discipol, când soția mireanului înfrânt, o femeie foarte învățată pe nume Bharati, interveni:

“În Sfintele Scripturi”, spuse ea lui Sankara, “se afirmă că soțul și soția formează o singură persoană. De aceea, îvingându-l pe soțul meu, ai triumfat doar asupra unei jumătăți a ființei noastre. Victoria ta poate fi considerată completă doar și eu voi fi biruită de tine”. Filozoful nu putu să mai spună nimic, deoarece cererea lui Bharati se baza pe texte tradiționale.

El începu o nouă discuție cu ea. Femeia descoperi repede că învățătura și măiestria ei în ceea ce privește controversa nu puteau rivaliza cu cele ale oponentului său, astfel că a salvat situația printr-o stratagemă, cu măiestria specifică femeilor.

Scripturile Sfinte ale hindușilor includ printre științe și dragostea senzuală. Bharati îl întrebă pe interlocutorul său ascet unele lucruri asupra acestui subiect. El se rușină și se tulbură. El îi explică învățatei și abilei femei că din fragedă tinerețe, filosofia îi ocupase toate gândurile și, ca sannyâsin care făcuse jurământul castității, femeile și tot ceea ce avea legătură cu ele îi erau cu totul străine. Totuși el nu credea că ignoranța sa era ireparabilă; el se considera suficient de capabil pentru a dobândi cunoașterea care îi lipsea. Era doar o problemă de timp. Ridică atunci întrebarea: îmi va acorda Bharati o lună pentru a mă autoinstrui? La sfârșitul acestei luni, vom relua discuția.

Acum Bharati se dovedi a fi imprudentă. Ea subestima puterile oponentului ei; sau poate se gândi că un timp atât de scurt va fi

¹¹¹ Sannyâsinul hindus este mort nu nu mai pentru această lume, ci și pentru toate celelalte. El și-a celebrat propria slujbă funerară și pentru a arăta că nimic nu-l mai leagă de societate, și-a ars Cingătoarea purtată de hinduși ca semn distinctiv al castei lor. În ziua hirotonosirii sale, el rostește formula triplei renunțări: Aum bhu sayastan m ayd Aum bhuva sanyastan mayâ. Aum sva sanyastan mayâ. Prin aceasta el afirmă că renunță la lumea noastră și la celelalte două care îi urmează pe scara celor șapte regiuni suprapuse care, conform hindușilor, se ridică deasupra pământului. Acest lucru este adesea explicat ca renunțarea la lucrurile acestei lumi, la cele ale lumii strămoșilor (adică viața de după moarte permisă de persistența amintirii personalității noastre în memoria (generațiilor viitoare) și la cea a lumii zeilor (adică a tuturor paradisurilor). Nici un hindus, cu excepția unui sannyasin, nu îndrăznește să rostească această formulă sacră și terifiantă. Cel care ar rosti-o ar deveni automat sannyasin, deoarece toate legăturile sale familiale, sociale și spirituale sar rupe.

insuficient pentru a-i da posibilitatea să stăpânească știința cerută. De aceea ea consimți, iar Sankarâcharya porni în căutare de maestrii.

Cum la acea dată se întâmplă ca un rajah pe nume Amaruka să moară, Sankara, care nu putea să își înceapă studiile în persoana filosofului ascet deja atât de cunoscut, privi această moarte ca pe o posibilitate extraordinară pe care ar putea-o folosi.

El spuse discipolilor săi să îi țină corpul cu grijă, într-un loc izolat, apoi, folosindu-și forța și capacitățile yoghine, părăsi corpul său fizic și intră în cel al prințului care era dus spre rugul funerar. Corpul lui Amaruka învie și fu condus înapoi la palat spre marea bucurie a multelor sale rani-i (soțiile oficiale) și a unui număr considerabil de amante frumoase.

Sankara s-a dovedit a fi un învățăcel plin de zel, surprinzându-le în mod plăcut pe femeile ce fuseseră oarecum neglijate de rajahul defunct, care era înaintat în vârstă. Miniștrii și membrii Consiliului au remarcat și ei că inteligența prințului lor devenise cu mult mai mare de la învierea sa. Actualul suveran părea cu totul diferit față de rajahul mărginit la minte pe care îl știau de atâția ani. Urmarea a fost că atât femeile de la palat, cât și membrii Consiliului de Stat au ajuns să creadă că spiritul unui puternic siddha¹¹² se folosea de corpul răposatului Amaruka. Temându-se că i-ar putea părăsi pentru a-și relua propriul său corp, miniștrii au ordonat ca în toată țara să fie organizată o cercetare pentru a se găsi un corp neînsuflețit ascuns în vreun loc îndepărtat și că, de îndată ce va fi găsit, să fie ars.

Sankara devenise atât de absorbit de studiile sale încât pierduse orice amintire a adevăratei sale personalități și nu avea nici cel mai mic gând de a re-intra în corpul filosofului-ascet care zăcea undeva în paza câtorva discipoli. Cu toate acestea, când ziua fixată pentru întoarcerea sa trecu, văzând că maestrul lor nu a venit înapoi, aceștia au început să se neliniștească. Ajungând să afle de cercetarea ordonată, neliniștea lor se transformă în groază pură. Câțiva dintre ei au plecat în grabă la palatul

¹¹² Un om care deține o putere supranaturală.

lui Amaruka, au reușit să intre și, sub ferestrele rajahului, au cântat un imn filosofic compus de Sankarâcharya însuși.

Acest cântec a trezit memoria maestrului lor. Și sufletul său a părăsit instantaneu corpul lui Amaruka și s-a reîntors în propriul său corp care tocmai fusese descoperit și deja se afla în acel moment pe rugul funerar.

Filosoful nostru, acum pe deplin competent, se întoarse la Bharati, o ului cu vasta sa învățătură și femeia fu nevoită să se recunoască învinsă.

Evenimentele reale au fost denaturate, spun cei care sunt hotărâți să considere cele povestite aici ca lucruri nici măcar intenționate. Adevărul este că Sankara, într-un anumit moment al existenței sale, trebuie să fi dobândit o forță psihică ce îi lipsea, cu ajutorul practicilor care necesită raporturi intime și dragostea unei femei. Las responsabilitatea acestei opinii pe seama celor care o profesează.

Oricum ar fi stat lucrurile cu marele filosof hindus, este sigur că Milarepa, un celibatar foarte virtuos și neînduplecat, i-a ordonat discipolului său Restchungpa să conviețuiască o vreme cu o femeie pe care i-a indicat-o. Tradiția spune că perechea a ales să locuiască într-o peșteră retrasă din munți, un amănunt menit a demonstra că adepții acestor practici nu sunt libertini și că au în vedere alte lucruri decât satisfacerea simțurilor¹¹³.

Într-adevăr, oricare ar fi scopul avut în vedere, buddhismul nu recunoaște nici o practică de acest fel, iar în Tibet aceste practici nu sunt incluse în lamaismul oficial.

Rolul lui Tashi-Lama este asemănător cu cel al lui Dalai-Lama. Unica diferență dintre ei este că acesta din urmă, ca avatar, este conducătorul temporal al Tibetului, în timp ce Tashi-Lama nu este. Rezultatele concrete ale acestei diferențe sunt considerabile. Acest lucru a fost constatat când actualul Tashi-Lama a fost constrâns să fugă din Tibet pentru a scăpa de puternicul său coleg.

Deoarece purtătorii titlului de Tashi-Lama nu se ocupă oficial de politică și trăiesc în sihăstrie la proprietățile lor din provincia Tsang, ei

¹¹³ O altă tradiție spune că nu Restchungpa avea nevoie de o tovarășă, ci mai degrabă femeia, ea însăși discipolă a lui Milarepa, a fost cea care s-a bucurat de un privilegiu special datorită companiei lui Restchungpa. Ulterior, cuplul s-a desfăcut, iar temporarul cuplu soț-soție au trăit împreună izolați de lume precum pustnicii.

sunt considerați pioși și preocupați cu aspectele religioase într-o mai mare măsură decât Dalai-Lama, deși în această privință, marea majoritate a tibetanilor nu fac nici o distincție între ei.

Tashi-Lama este considerat în aceeași măsură ca și Dalai-Lama reprezentant al unei linii de maestrii care transmite, de la un discipol la altul, o învățătură tradițională orală. Titlul lor oficial este Tsang Penchen rimpoche. Penchen este adaptarea tibetană a cuvântului sanscrit pandit, însemnând erudit, mai ales unul priceput în filosofie. Acest titlu atribuie deci celor care sunt numiți Tashi-Lama, reputația de filosofi mai degrabă decât cea de mistici contemplativi.

Tsang Penchen este Marele Lama al mănăstirii Tashilhumpo (prosperitate nesfârșită) de la Shigaze. De aici au primit numele de Tashi-Lama, cum îi denumesc străinii, căci acest nume nu este răspândit în Tibet.

Indiferent ce s-ar crede despre teoria populară care îi consideră pe acești călugări lama ca reîncarnări ale unuia și aceluiași individ, pare evident că toți cei care poartă titlul de Tashi-Lama sunt vestiți pentru firea lor plăcută și pentru marea lor bunăvoință. De acest lucru s-au convins pelerinii care i-au vizitat în secolele trecute, iar primirea ce mi-a fost făcută mie îmi îngăduie să adaug și propria mea mărturie.

Imediat după Dalai-Lama și Tashi-Lama, în această ierarhie se află un alt mare avatar, cel al lui Dorje Phagmo¹¹⁴ care se manifestă sub forma unei femei și al cărui tulku este Doamna Lama, stareța unei mănăstiri situată lângă lacul Yamdok în Tibetul de Sud.

Tibetanii nu își închipuie că această personalitate elevată a lumii lamaiste este în mod special mai erudită în ceea ce privește misticismul, decât sunt cei doi eminenți tulku-și ai lui Chenrezigs și Opagmed, Dalai-Lama și Tashi-Lama. De fapt, nici un tibetan nu se așteaptă să îi vadă pe acești Avatari ai Marilor Lama devenind capi ai unor școli filosofice, conducând discipoli de-a lungul Căii Cunoașterii ori conferind inițieri mistice. Emanații ale unor ființe superioare zeilor, ei

¹¹⁴ Zeiță din panteonul tantric.

sunt, mai presus de toate, protectori¹¹⁵. Tibetanii consideră că protecția lor asupra Tibetului asigură prosperitate și fericire universală, iar binecuvântările care sunt solicitate bunătații acestor Lama preamăriți vor fi regăsite în avantaje concrete în această viață sau în alta.

¹¹⁵ "Kyabon rimpoche (skyabs mgon rinpoche) "protector valoros" este titlul cu care Dalai-Lama este cunoscut supușilor săi. Titlul Dalai-Lama este folosit doar de către străini. Tashi-Lama are și el dreptul la titlul de "protector valoros", dar nu îi este atribuit atât de frecvent, cu excepția regiunii Shigaze. Discipolii câtorva Mari Lama care trăiesc departe de centrul Tibetului, se adresează maestrului lor cu numele de "protector". O astfel de măgulire nu poate fi îngăduită nici la Lhasa nici la Shigaze. O amendă mare ar fi cea mai mică pedeapsă ce s-ar abate asupra celor care ar face acest lucru sau asupra lui Lama care s-ar îngădui o astfel de numire, ce este rezervată încarnărilor divine "tulku".

Capitolul XII

MICUL ȘI MARELE VEHICUL

Hinayâna și Mahâyâna sunt termeni familiari celor care au citit lucrări despre buddhism; de aceea ar părea de prisos să fie explicați. Cu toate acestea, deoarece sensul atribuit lor de către buddhiști, în special de lamaistii inițiați, diferă într-o mare măsură de cel folosit în vest, este bine în acest stadiu să ne ocupăm de semnificația acestor termeni.

În limbajul orientaliștilor, expresiile hinayâna (în tibetană theg meri) și mahâyâna (în tibetană thegpa chenpo), se referă la o împărțire a buddhismului în învățătura primitivă și învățături mai recente, prezentând fie dezvoltări, fie o denaturare a învățăturii antice.

Scopul meu nu este să înfățișez concepțiile filosofice ce caracterizează cele două “vehicule”. În plus, această diviziune a lumii buddhiste în două fracțiuni evident distincte este într-un tot teoretică și doar pe departe legată de realitatea în sine.

În primul rând numele de hinayâna, “micul vehicul”, dat odinioară de tradiționaliști oponenților lor, nu este acceptat de către aceștia din urmă. Buddhiștii din Birmania, Thailanda și toți ceilalți pe care străinii îi includ printre hinayâniști, nu se consideră - și pe bună dreptate - inferiori co-religionarilor lor din China, Japonia și Tibet în probleme referitoare la filosofia buddhistă. Dimpotrivă, ei declară că se află în posesia singurei doctrine autentice, cea a Therașilor: a celor Antici.

Buddhiștii din Asia de Nord, pe care străinii îi numesc mahâyâniști fără deosebire, sunt de regulă mai reținuți în acceptarea acestui titlu.

Aici mă voi ocupa doar de tibetani, mai ales de maeștrii mistici care instruiesc un damnag și acordă inițieri mistice și ezoterice.

S-a spus că expresia “marele vehicul”, în sensul de vehicol încăpător, indică o învățătură mai larg acceptată de majoritatea

buddhiștilor decât cea a Anticilor, îmbrățișată doar de puțini, ca fiind mai în măsură de a conduce credincioșii la eliberare.

Această interpretare - pe care într-adevăr nu am găsit-o răspândită în Asia - este necunoscută lamaștilor. După părerea lor, mahâyâna trebuie înțeleasă ca un vehicul “mare” în sensul de elevat.

Dacă li se spune că elaborarea doctrinelor mahâyâna trebuie atribuită lui Asvagocha. lui Nâgârjuna, ori vreunui alt filosof buddhist, ei protestează vehement împotriva acestei opinii. Argumentul lor este că acești maeștri au predicat învățături aparținând “marelui vehicul”, dar că nu ei l-au inventat. Această învățătură a “marelui vehicul” a existat dintotdeauna; ea este constituită din învățături elevate pe care mințile obișnuite nu le pot înțelege. Conform lamaștilor, de aici reiese că, în loc să fie un vehicul larg, ușor accesibil maselor, mahâyâna este mai degrabă un vehicul elevat și puternic, accesibil doar elitei.

Misticii lamaști nu consideră că scripturile lor canonice aparțin în întregime mahâyânei. Ei includ în cadrul învățăturii vehiculului inferior lucrări care tratează moralitatea cotidiană, regulile disciplinei monastice și tot ce are legătură cu acestea. Ei nu încetează să repete că eliberarea este o chestiune pur spirituală: este posedarea “cunoașterii”, eliberarea (tharpa sau tohva¹¹⁶) din iluzie, iar toate aceste precepte și reguli contribuie la aceasta doar ca o pregătire preliminară care rafinează mintea.

Lamaștii nu recunosc existența a doar două vehicule. Ei vorbesc de multe “vehicule”, fiecare din sistemele filosofice pe care le includem în mahâyâna încercând să își sublinieze propria importanță.

Cu toate acestea, “vehiculele” de obicei menționate pot fi rezumate la cele care urmează:

1. Micul vehicul (theg men).

2. Vehiculul rang-sangyai-șilor, adică "al Buddha-șilor prin ei înșiși și pentru ei înșiși", care nu predică învățătura.

¹¹⁶ Seris grolwa.

3.Vehiculul lui Changchub semspa, care dedică întreaga lor energie practicii compasiunii nemărginite și lucrează pentru fericirea și iluminarea omenirii.

4.Vehiculul minunat fără egal (blana med pa thegpa).

Micul vehicul, denumit mai frecvent vehiculul celor “care ascultă” (nien thös kyi thegpa), corespunde hinayânei. Acesta duce în Nirvâna mințile incapabile să înțeleagă învățăturile subtile ale mahâyânei pe o cale foarte lungă. În plus, tibetanii spun că adepții acestui vehicul urmăresc să se elibereze doar pe ei din durere și suferință, fără să lucreze și pentru eliberarea celorlalți, iar din acest motiv ei sunt din punct de vedere spiritual inferiori altruiștilor bodhisattva-și (Changchub semspa).

Judecata astfel exprimată de tibetani referitoare la cei “care ascultă” este eronată și pleacă de la o totală lipsă de înțelegere nu numai a doctrinei buddhiste originare, dar și a dezvoltărilor ei mistice și filozofice în cadrul mahâyânei, după cum vom constata ulterior.

Vehiculul rang sangya-șilor, așa cum este conceput de lamaști, este al intelectului pur. Rang sangyai-ul este un autentic Buddha. El a dobândit cunoașterea prin experimentare, introspecție și contemplație, iar acum se bucură de fructul iluminării sale spirituale. El nu predică nici o doctrină și nici nu face vreo muncă ce are ca scop binele celorlalți. Portretul pe care i-l fac lamaștii îl prezintă ca pe un superintelectual, o ființă extrem de mentală în tumul său de fildeș. Numele care îi este dat uneori este “cel care înțelege o singură cauză”, semnificând că înțelege Vidul, dar nu și compasiunea. Acest personaj important nu este simpatizat în Tibet. Acolo este acuzat de egoism, iar acuzatorii săi nu par să își dea seama de marea lui asemănare cu eroul atât de preamărit în “învățătura minunată în cel mai înalt grad” (blana-medpa) care se ridică la starea de non-activitate absolută.

Vehiculul Changchub semspa-ilor (sanskrită: bodhisattva) este “Marele vehicul”, adică strict așa-numita mahâyâna. Acesta este caracterizat de scopul adepților săi, care nu este Nirvâna, ci starea de Bodhisattva, ce caracterizează o ființă a cărei inimă se revarsă plină de

compasiune pentru suferințele și mâhnirile celorlalți și care are forța de a-i ajuta. Oricum, aceasta este caracteristica sa cea mai remarcabilă. Totuși, pentru ca această compasiune să fie recunoscută în Tibet ca fiind mahâyânică trebuie să fie însoțită de înțelegerea “Vidului”. Lipsa acestei înțelegeri ar coborî compasiunea la nivelul inferior al milei obișnuite.

Tong gnid Nyingdje zung jug¹¹⁷, “Vidul și Compasiunea combinate”, este motto-ul adepților tibetani ai acestui vehicul. Bodhisattva își exercită în mod practic compasiunea în momentul în care s-a eliberat din iluzia realității lumii așa cum o percepem. Atitudinea sa mentală, greu de înțeles de către cei care nu au ajuns la ea ei înșiși, este descrisă cu limpezime în lucrarea intitulată “Tăietorul de diamant” (The Diamond Cutter). Acolo citim că “vremea ca Bodhisattva să ofere daruri a venit doar atunci când el nu mai este legat de nimic”. Se mai spune acolo că “atunci când Bodhisattva a adus la starea de Nirvâna un număr mai mare de ființe decât firele de nisip de pe malurile Gangelui, el trebuie să înțeleagă că nu a salvat pe nimeni”. De ce aceasta? Pentru că dacă el crede că a eliberat un număr oarecare de ființe, el păstrează încă ideea de “sine” separat, iar în acest caz nu ar fi un Bodhisattva.

Acestea sunt învățături confuze, ale căror termeni suni traduși în limbile occidentale cu dificultate și necesită, în același timp, lungi comentarii.

Cel de al patrulea vehicul este blana med pa thegpa, literal “nu există un altul superior”. Adepții acestuia susțin, printre alte învățături, faptul că Nirvâna și lumea fenomenală (nangsi¹¹⁸) sunt în esență identice, două aspecte ale unuia și aceluiași lucru, sau mai degrabă, două moduri la fel de iluzorii de a vedea Realitatea.

Separat de aceste patru vehicule, mai există vehiculul mistic (snags kyi thegpa). tantric sau magic (rgyudkyi thegpa) și altele.

¹¹⁷ Scris stong nidsning rdje zoung hjug.

¹¹⁸ Scris snang srid.

Rolul și personalitatea unui bodhisattva sunt înțelese în mod diferit în cadrul acestor numeroase vehicule, dar toate îi atribuie un loc important și este un lucru obișnuit ca un aspirant să primească angkur-ul bodhisattva-șilor înainte de a fi admis la “inițierile” mistice.

Este incert dacă bodhisattva-șii au constituit sau nu un subiect al predicilor lui Buddha. Poveștile vieților sale anterioare - Jakata - în care el apare ca un bodhisattva, sunt în mod evident invenția unui ordin inferior de discipoli care au remodelat relatările hinduse sau au inventat altele de același fel. În plus, comportamentul lui Buddha istoric a fost scutit de excentricitățile prin care se disting mulți bodhisattva. Nici învățătura lui nu îi încurajează. Modelul pe care îl așează în fața discipolului este figura înțeleptului care a aruncat definitiv cele zece lanțuri¹¹⁹, care a atins seninătatea neclintită a minții și care trăiește în Nirvâna.

Prin urmare, acei buddhiști a căror minte nu s-a putut ridica la înălțimea acestui gen de perfecțiune spirituală au făcut din bodhisattva un erou fantastic a cărui compasiune excesivă se exprimă adeseori în acțiuni neverosimile, uneori chiar în fapte supărătoare pentru bunul simț, de-a dreptul crude sau imorale.

Cea mai cunoscută poveste a unui bodhisattva, cea care stoarce lacrimi de la mii de simpli credincioși din cel mai îndepărtat capăt al tropicalului Ceylon până în stepele nordice ale Mongoliei, este cea a lui Vessantara.

Vessantara a făcut un jurământ să nu refuze niciodată să dea orice i s-ar cere, pentru ca prin această acumulare de sacrificii și fapte bune să ajungă vrednic de a deveni un Buddha.

Fiind prinț și moștenitor al tronului, el dăruie unui rege dușman nestemata magică ce asigură prosperitatea și victoria în regatul tatălui său¹²⁰. Aflat în posesia talismanului, dușmanul invadează țara și îi masacrează locuitorii. Liniștea eroul nostru nu a fost în nici un fel

¹¹⁹ Cele zece lacăte care împiedică ființa să atingă eliberarea finală sunt: (1) Credința în “sine”; (2) îndoiala; (3) Credința în eficacitatea ritualurilor și a ceremoniilor; (4) Dorințele carnale; (5) Mânia; (6) Dorința de a trăi într-o lume mai puțin materială decât a noastră (lumea formei pure); (7) Dorința de a trăi într-o lume mai subtilă (lumea fără formă); (8) Mândria; (9) Neliniștea; (10) Ignoranța. (6) și (7) pot fi interpretate ca atașamente pentru existența în forme mai elevate și totuși să continue să trăiască viața personală. Acestă dorință este legată de credința într-un “eu” separat.

¹²⁰ Într-o altă versiune piatra prețioasă este înlocuită cu un elefant alb.

tulburată de acest dezastru. El rămâne credincios jurământului său - acesta este singurul lucru important. Miniștrii tatălui său arată foarte puțină prețuire pentru o astfel de virtute transcedentală și îl exilează. Soția sa credincioasă insistă să îi împărtășească soarta, împreună cu cei doi copii ai lor, și astfel ajung să trăiască în pădure, într-o colibă mică și sărăcăcioasă, într-o zi își face apariția un brahman bătrân, care nu avea pe nimeni să îl slujească și cere copiii lui Vessantara ca slujitori ai săi. Acesta îi dă brahmanului de îndată și cu dragă inimă. Fetița și fratele ei își imploră tatăl să îi țină la el deoarece brahmanul cel crud îi tratează brutal, dar prințul nu vrea să își calce jurământul. Chiar se felicita pentru că a avut un prilej atât de minunat de a manifesta perfecțiunea carității sale. Curând i se oferă un alt prilej: de această dată el o dă pe soția sa. Până la urmă, el acceptă să îi fie scoși ochii pentru a fi dați unui orb care “i-ar putea folosi să înlocuindu-și proprii săi ochi și astfel să își recapete vederea”.

Autorii acestor povestiri aveau o cu totul altă concepție despre drepturile capului familiei. Pentru ei, acesta era deținătorul legiuit al soției și al copiilor săi. Prin faptul că i-a dat brahmanului, el pur și simplu a dispus de ceea ce îi aparținea. Prin urmare, acest act al lui bodhisattva nu îi supără; ei consideră mai degrabă că este un act de renunțare la ceva foarte drag - de aici măreția sacrificiului. Aceste noțiuni necivilizate fiind în prezent schimbate considerabil, chiar și la noțiunile strâns legate de cultura veche, admiratorii lui Vessantara afirmă frecvent că soția și copiii săi au consimțit la acel sacrificiu.

Bineînțeles că povestea se termină cu bine; brahmanul cel bătrân era un zeu care și-a luat acea înfățișare deoarece dorea să îl pună la încercare pe Vessantara. El îi redă soția și copiii, un alt zeu “îi înapoiază ochii, care acum sunt mai frumoși ca niciodată”¹²¹, iar regele dușman îi restituie nestemata.

Suntem tentați să ne întrebăm dacă nu cumva conștiința autorilor acestor povestiri nu a protestat în mod involuntar și nu a dorit să

¹²¹ O altă poveste repetă același miracol. Prințului Kulana i s-au scos ochii din ordinul reginei, soacra lui trădătoare, al cărui amant a refuzat să devină. Virtutea lui a fost în final recompensată, iar ochii îi sunt înapoiți.

împiedice ca victimele prea-milostivului lor erou să sufere. Totuși, eu cred că tolerarea acestei opinii ar fi o greșeală, deoarece pentru autori doar prințul prezintă interes, doar pe el nu au vrut să îl lase în voia adversităților soartei. Ceilalți erau numai figuranți care nu prezentau nici un fel de interes.

Astfel de lucruri se petrec frecvent, nu numai în povești, dar și în realitate. Caritatea excesivă pe care un bodhisattva o privește ca pe o îndatorire a sa se transformă uneori în nimic altceva decât într-un egoism monstruos.

Unii lama mistici refuză să recunoască această istorisire ca fiind legată de mahâyâna, oricât ar fi de renumită pe teritoriul țării lor. Mi-au spus că are toate caracteristicile “micului vehicul”. Eroul ei dorește ca el să se bucure de extazul de a răspândi fericire și iluminare în lume; el nu s-ar desfăta la fel de mult dacă aceeași fericire și iluminare ar fi dăruite lumii de către un alt Buddha. El este plin de credință în realitatea “sinelui” și, de asemenea, îl privește pe Buddha ca pe o persoană. El nu a înțeles natura lui reală ca fiind cea a “înțelepciunii” universale. Pe de altă parte, aceiași lama acceptă faptul că există astfel de povestiri despre bodhisattva care reprezintă spiritul mahâyânic. Cea care urmează este foarte cunoscută în țările buddhiste:

Un tânăr prinț rătăcea printr-o pădure (se spune că ar fi Buddha istoric într-una din viețile sale anterioare). O secetă neobișnuită secase toate izvoarele, albiile râurilor nu erau decât nisip și prundiș, frunzele copacilor erau prefăcute în praf de arșița cotropitoare a soarelui, iar toate animalele fugiseră în alte părți. În mijlocul acestei singurătăți, prințul văzu într-un hățiș din apropiere o tigroaică slabă care era pe moarte, cu puii în jurul ei. Sălbăticiunea îl vede și ea. În ochii ei se poate citi dorința arzătoare de a se arunca asupra prăzii atât de apropiate și astfel să își hrănească puii pe care nu-i mai poate alăpta și care vor muri în curând de foame ca și ea. Dar îi lipsește forța ca să se ridice și să facă saltul. Rămase întinsă, o ființă vrednică de milă în suferința ei maternă și în dorul ei de viață.

Văzând aceasta, tânărul prinț cuprins de o compasiune plină de iubire, iese de pe cărare, înaintează spre tigroaica ce nu-l poate ataca și îi oferă propriul corp ca hrană.

Cea mai frumoasă parte a acestei povești, este că desconsideră obișnuitul miracol din final. Nu intervine nici o divinitate, prințul este devorat de viu, iar peste misterul ce ar putea urma cade cortina.

După toate probabilitățile, aceasta este doar o legendă, și totuși cred - nu într-un tot neîntemeiat - că o acțiune de acest fel ar putea într-adevăr să se petreacă. Este dificil să pătrundem înțelesul adâncimilor compasiunii și ale renunțării de sine la care au ajuns unii mistici buddhiști.

Faptă esențialmente mahâyânică, ce stârnește venerația maselor lamaiste față de bodhisattva-șii mistici cum este Chenrezigs, este renunțarea la Nirvâna.

Într-adevăr, câștigând datorită virtuții lor dreptul de a intra în Nirvâna, altruismul lor arzător, viu și puternic îi face să renunțe la acest drept pentru a continua să își ajute semenii muritori - lucru pe care Buddha-șii care au ajuns în Nirvâna nu îl mai pot face.

Succesul acestei elucubrații sentimentale a fost enorm în Tibet. Întâlnim un ecou al lui în numeroasele rituri în timpul cărora sfinții Lama și alți eroi sunt implorați să nu intre în Nirvâna pentru a continua să-și protejeze semenii. Nu poate fi imaginat nimic care să fie mai în dezacord cu învățătura dată de buddhism decât ideea că Nirvâna poate fi respinsă.

Este posibil să se renunțe la intrarea într-un paradis care este un loc stabilit, dar Nirvâna este, în esență, starea produsă de la sine prin dispariția ignoranței, iar cel care a ajuns la Cunoaștere, nu se poate împiedica, oricât de mult ar dori, să fie ceea ce este¹²².

Maeștrii mistici nu au o înțelegere greșită asupra acestui punct și fără să țină seama de popularitatea lor, aceste noțiuni eronate referitoare

¹²² Cu toate acestea nici ideea de a renunța la nirvâna nu este într-un tot eronată. Contradicțiile care se ivesc și care sunt de nedepășit pentru o minte obișnuită, dispar în momentul atingerii unui alt nivel de conștiință. (N.t.)

la componentele unui bodhisattva nu își află locul în învățăturile date unui discipol care a fost admis la inițieri la nivelele mai înalte.

Dorința de a deveni un Buddha indică pentru ei o neînțelegere totală a ceea ce ei numesc “mintea unui Buddha”. Buddha umani sau cei care sunt în stare să apară sub diferite alte forme în alte lumi sunt doar manifestări (tulku) ale acestei “minți” pe care trebuie să ne ferim să ne-o imaginăm ca pe o “persoană”.

Unii lama se folosesc de parabole neobișnuite pentru a-și exprima părerea referitoare la eforturile legendarilor bodhisattva și ale celor care și-ar dori să îi imite.

Imaginează-ți, mi-a spus unul dintre ei, că în timp ce soarele strălucește, un om este hotărât până la îndărătnicie să aprindă o lampă, lampa lui, pentru a asigura lumină pentru el sau pentru altcineva. În van i se atrage atenția că este ziua în amiaza mare, că soarele își revarsă strălucirea asupra tuturor lucrurilor. El refuză să beneficieze de această strălucire, ceea ce el vrea este o lumină produsă de el însuși. Este foarte posibil ca nebunia acestui om să se datoreze faptului că el nu percepe lumina soarelui; pentru el aceasta nu există, deoarece un ecran opac îl împiedică să o perceapă. Ce este acest paravan? Este dragostea prea mare pentru eu-l propriu, pentru personalitatea și pentru propriile îndeletniciri, pentru raționamentul (rtogpas) cel diferit înțelegerea adevărată (rtogpa).

Aici avem întregul misticim tibetan, învățătura sa fundamentală este: nu este nimic de “făcut” ci de “desfăcut”. Am spus și în alt loc că lama din ordinul contemplativ compară pregătirea spirituală cu un proces de curățire sau de plivire. În timp ce o elită puțin numeroasă de gânditori profesează aceste idei și altele similare, credințele populare referitoare la bodhisattva se zbat în mlaștina absurdității și dau naștere multor incidente comice.

În prezent ele îi înzestrează pe unii lama cu mijloacele prin care să justifice nepotrivirile de comportament menite să îi supere pe credincioși și prin care să le transforme în fapte lăudabile, pline de abnegație și dăruire. Vom vedea cum se petrece acest lucru.

Lama-conducătorul unei grupări, al unei linii de maeștrii sau doar starețul unei mănăstiri, dar în orice caz un tulku¹²³ - răspândește în mod inteligent zvonul că, după ce a ocupat același scaun de abate sau orice alt post în timpul reîncarnărilor sale succesive, a ajuns acum la cea din urmă. Perfecțiunea sa spirituală a atins stadiul final; după moarte el va intra în Nirvâna.

Care va fi soarta credincioșilor pe care i-a protejat în ultimele secole, acum că sfântul lama sau marele magician care îl întrupa va înceta să se mai nască în această lume? Ce se va alege de acești orfani acum abandonați și lăsați în voia nenumăratelor feluri de spirite rele pe care prea-puternicul și binefăcătorul lama fusese în stare să le țină la distanță? Turma de credincioși va fi de acum decimată de molime, grindina le va distruge trupurile și mulțimi întregi de morți nu vor putea ajunge în Paradisul Marii Beatitudini, deoarece până atunci lama înlesnea aceasta îndeplinind ritualurile necesare pentru cei ale or familii puteau să îi răsplătească cu generozitate serviciile.

Marele Lama nu poate să prevadă toate aceste calamități fără strângere de inimă. Pentru a nu îngădui ca mirenii și călugării să sufere de pe urma fericitei sale eliberări, el se va sacrifica pe sine. Va renunța la Nirvâna și va continua să se renască. Dar cum pot fi oprite efectele nobilei sale perfecțiuni să-și urmeze cursul și să îl ia din această lume? Există o singură și foarte dureroasă cale: să se abată de pe calea virtuții și să comită, plin de resemnare, un păcat.

Atunci când lama a depus jurământul celibatului, adesea păcatul ales pentru a fi comis constă în luarea unei soții, în mod oficial sau altfel.

Căsătoria Marelui Lama al grupării Karmapa, ai cărui predecesori, începând din secolul al doisprezecelea au fost celibatari, este atribuită unei astfel de manifestări de compasiune. Aș adăuga faptul că tibetanii, oameni mucaliți din naștere în ciuda aspectului lor rustic și al superstițiilor, îi acceptă pe acești prea-compasivi lama într-un spirit de zeflemea.

¹²³ Călugări lama pe care străinii îi numesc incorect Buddha-și în viață. Vezi cartea Cu mistici și magicieni în Tibet.

Am jucat odată, fără voie, un rol în una din aceste comedii. Trebuie să-mi fie scuzat faptul că nu menționez numele protagonistului, un bărbat drăguț și foarte inteligent, un prieten al progresului și care are cunoștințe printre europenii stabiliți la granița cu China. Deoarece este posibil ca ei să citească aceste rânduri și să le traducă, consider că discreția este indispensabilă.

La acea vreme, mă aflam la mănăstirea Kum Bum. Într-o zi, mi-a fost adus la cunoștiință faptul că o doamnă din Lhasa călătorea prin părțile acelea și dorea să mă vadă. Am primit-o cu inima deschisă. În timpul discuției, am aflat că era soția “morganatică” a unui tulku, starețul unei mănăstiri bogate a grupării Bonetelor Galbene, a cărui compasiune l-a făcut să aleagă mariajul ca mijloc de a renunța la Nirvâna. Doamna era luxos îmbrăcată și foarte fermecătoare. O expresie particulară a feței ei mi-a atras atenția.

După ce a plecat, i-am spus servitorului care mi-o prezentase:

“Femeia aceea avea ceva neobișnuit. Este o Ihamo (zeiță) care și-a luat formă omenească.”

Am făcut această remarcă în glumă și am fost uimită să văd că a fost primită cu cea mai mare seriozitate.

Bărbatul căruia îi vorbisem era originar din Lhasa și îl cunoștea foarte bine pe soțul frumoasei mele vizitatoare, fiind omul lui de încredere cu mulți ani în urmă. Mă întrebă plin de nerăbdare.

“Este într-adevăr așa, venerabilă doamnă că ați observat semne deosebite la ea?”

“Bineînțeles”, am răspuns eu, continuând gluma; “este o Ihamo încarnată. Fața ei are o nuanță albastrie.”

Pielea unor femei tibetane care sunt mai brune are uneori o nuanță ușor albastruie sau liliachie¹²⁴. Se presupune că acest fapt arată că femeia care prezintă această particularitate este o zeiță încarnată.

“Înseamnă că Lama a avut dreptate în ceea ce a văzut la Lhasa”, spuse servitorul.

¹²⁴ Nu trebuie să ne închipuim că toate femeile tibetane au pielea închisă la culoare. Multe femei din provinciile centrale au pielea albă și diferă de femeile chineze deoarece au obraji roșii.

La cererea mea, îmi spuse povestea fostului său stăpân. Acesta era într-una din casele sale din Lhasa. Într-o zi, când se plimba pe terasa casei¹²⁵ sale, el observă o tânără femeie care cosea pe unul din acoperișurile casei vecine.

Lama, un bărbat robust, în vârstă de aproximativ treizeci de ani, fără să aibă nimic de făcut în orașul sfânt, probabil că trecea prin unul din cele momente de singurătate apăsătoare când nu se putea abține să nu viseze la o zeiță necunoscută. Atât a doua zi, cât și în ziua următoare o văzu din nou în același loc. Fără să stea mult pe gânduri, el își trimise omul de încredere - cel care îmi spunea povestea - la părinții fetei pentru a-i cere mâna. El își justifică cererea explicându-le că el a descoperit, datorită clarvederii sale paranormale, semne care arătau că fata era o zeiță incarnată. În plus, el a înțeles în timpul meditațiilor sale profunde că trebuie să se căsătorească cu ea ca să nu intre în Nirvâna, spre folosul celor din jur.

Astfel de declarații venite de la un Mare Lama și susținute de daruri substanțiale, nu puteau să nu-i convigă pe oamenii umili a căror fiică era “zână” în această lume. Ei și-au dat de îndată consimțământul.

În acest fel, s-a întâmplat ca vorbele mele să se dovedească o confirmare valoroasă a afirmațiilor lui Lama. Eu observasem pe fața soției sale faimoasele “semne” de care până atunci probabil că numai el își dăduse seama. Nu am putut să-mi iau cuvintele înapoi... doamna era o zeiță exilată.

Nu a durat mult până când părerea căreia îi dădusem glas să ajungă la urechile ei și până la urmă, a fost adusă la cunoștința lui Lama însuși. Acesta a fost în mod clar încântat, după cum am descoperit foarte curând din valoarea cadoului pe care mi l-a trimis, în schimbul celor câteva daruri mici pe care le-am dăruit soției sale.

Doi ani mai târziu am fost oaspetele lui în mijlocul singurătăților din Tibetul de Nord unde se ridică mănăstirea lui, pe unul din versanții care înconjoară o vale pustie și care e plină de comori de artă acumulate timp de secole.

¹²⁵ Casele din Tibet au acoperișurile plate; climatul plăcut al țării face posibilă folosirea lor permanentă pentru muncă sau pentru conversații.

Eroina acestei întâmplări trăia într-o casă de vară încojurată de grădini, în apropierea mănăstirii. Indiferent dacă era zeiță sau nu, disciplina monastică interzicea ca locuința ei să se afle în incinta mănăstirii..

Ea mi-a arătat bijuteriile, hainele din brocart scump și stofele țesute cu fir de aur... o prosperitate nesigură căreia i-ar putea pune capăt oricând moartea soțului ei sau sfârșitul capriciului său pentru ea.

Comiterea o dată a păcatului care l-a privat de Nirvâna este suficientă pentru a asigura reîncarnarea Marelui Lama spre binele celor care îl urmează. Repetarea acestui păcat ar fi de prisos și aliata lui Lama în această activitate caritabilă ar deveni astfel inutilă. Călugării care nu au îndrăznit să protesteze împotriva voinței starețului lor, ar fi primi cu bucurie vestea îndepărtării tinerei soții, a cărei prezență în imediata apropiere a mănăstirii este o încălcare a disciplinei grupării lor.

Masa impunătoare a vastei mănăstiri, cu templele, cu venerabilele palate, cu locuințele sale izolate construite semeț pe culmile învecinate eclipsau sărăcăcioasa reședință de vară care se ascundea în umbra mănăstiri. Sărmana zeiță!

Deși tibetanii îi ridiculizează în mod discret pe Lama care folosesc căsătoria ca pe un mijloc de a evada din Nirvâna, totuși dovedesc o indulgență considerabilă în judecarea comportamentului lor. Indulgența lor se datorează în parte faptului că principiile morale tibetane nu dramatizează iubirea. Poate din cauză că tibetanii se supun, chiar incoștient, influențelor învățăturilor religioase care acordă minții o importanță mai presus de orice altceva, ei consideră manifestările pasiunii senzuale atât ca fiind banale cât și ca prezentând doar un slab interes .

Cu toate aceste indulgență arătată tulku-șilor care într-un fel sau altul violează regulile monastice, izvorăște din teama nedeslușită pe care aceștia o inspiră aproape întotdeauna, chiar și tibetanilor puțin superstițioși. Se presupune că ei posedă puteri supranaturale și magice care le dau posibilitatea să descopere ce se spune despre ei și să se răzbune în mod corespunzător. Ei mai cred că cel care îl critică pe Lama

- protectorul său - rupe legăturile psihice ce îi leagă și astfel se privează automat de protecția lui.

Mai poate fi adăugat faptul că masele de credincioși în general nu se așteaptă ca Marii Lama să fie sfinți sau să ducă o s. viață ascetică. Acest lucru este cerut doar anumitor sihaștri. Statutul înalt acordat tulku-șilor este bazat, după cum am afirmat deja, pe credința că aceștia posedă forța de a-i proteja în mod efectiv pe cei care îi urmează, sau în cazul lui Dalai-Lama, al lui Tashi-Lama și al altor câtorva personalități venerabile, de a proteja întregul Tibet, oameni, animale și restul. De aceea, li se cere să exercite acest rol protector cât de bine le este cu putință; mijloacele și metodele sunt lăsate la alegerea lor, deoarece masele nu se consideră capabile de a le înțelege gândurile.

Capitolul XIII

ADEVARATA INIȚIERE

Ceea ce s-a spus până acum cu privire la “inițierile” lamaiste și la exercițiile legate de acestea poate determina cititorul să își imagineze că termenul “inițiat”(cu sensul atribuit lui în alte țări de către autorii occidentali) nu se aplică fiecăruia dintre numeroșii tibetani care au primit unul sau altul din angkur-ur e rituale conferite în țara lor.

Menționez încă o dată¹²⁶ că angkur-ul în sine nu este menit să comunice cunoașterea, ci mai exact să transmită puterea de a îndeplini vreo acțiune psihică sau mentală. În angkur-urile mistice, această putere poate fi interpretată ca punerea cu inteligență în practică a exercițiilor potrivite pentru dezvoltarea facultăților necesare atingerii iluminării spirituale. Iluminarea spirituală, exprimată de tibetani folosind termenii tharwar gyounva (a deveni liber), este rodul unei experiențe mistice individuale care nu poate fi transmisă, și nu rodul unui ritual.

În biografia lui Milarepa găsim dovada că această interpretare este și cea a călugărilor lama din secolele trecute. Citez acesta lucrare și o prefer multor altor lucrări capabile de a oferi aceeași dovadă, deoarece a fost tradusă în limbile engleză și franceză, și astfel cititorii vor putea să o consulte.

Marpa, marele lama tantric care respecta atât de mult ritualurile și care era guru-l lui Milarepa, nu desconsideră nici angkur-urile și nici instruirea ezoterică. Cu toate acestea, după fiecare ceremonie, el nu uită să-și trimită discipolii înapoi în peștera sau coliba lor, unde să mediteze în singurătate. Apoi când îi recheamă să vadă rezultatele meditațiilor

¹²⁶ Mă repet deoarece acum este vorba despre cel mai caracteristic aspect “al inițierilor” lamaiste.

lor, lama se bazează doar pe rezultate acestora pentru a descoperi dacă discipolii săi au reușit într-adevăr “să afle”, indiferent de inițierea pe care au primit-o.

Oricât de heterortodocși ar putea fi în multe alte privințe, lamaistii au păstrat vii câteva principii esențiale ale buddhismului, în special cel exprimat de următoarele cuvinte ale Lui Buddha: “Fii propriul tău ghid și propia ta torță”, al cărui ecou fidel îl găsim în Tibet: “Oamenii caută protectori și ghizi în afara lor și astfel cad în durere și suferință”¹²⁷.

Aceste principii par să aibă o și mai mare influență printre asceții contemplativi din Tibet decât printre coreligionarii lor din ținuturile sudice. De exemplu, în timp ce aceștia din urmă afirmă că în absența unui Buddha pe pământ, nimeni nu poate să atingă starea de arahan, ființă pe deplin iluminată și care intră încă din timpul vieții în Nirvâna, misticii lamaști cred că prezența materială a unui Buddha propovăduitor nu este în nici un caz indispensabilă obținerii Cunoașterii. După părerea lor, învățătura există, iar ființa care este pregătită poate să o descopere prin meditație. Ea este capabilă să repete, în interiorul său, experiențele spirituale ale lui Buddha, chiar în absența cărților în care este scrisă învățătura și a călugărilor lama care dețin.

Într-un cuvânt, aici avem adevărata “inițiere” așa cum este concepută de maeștrii misticismului tibetan. Cu toate acestea având sau nu motive întemeiate, ei își păstrează cu grijă, doar pentru ei, ideile asupra acestui subiect. Această concepție despre inițiere constituie unul dintre secretele profunde ale învățăturii lor ezoterice.

Dar, după cum mi-a spus un lama cu mult spirit: “Esoterismul începe doar acolo unde înțelegerea nu mai poate ajunge; este un alt nume pentru ignoranță. O minte pătrunzătoare și cercetătoare descoperă toate lucrurile.”

Lecțiile date prin intermediul numeroaselor povestiri despre autoinițiere sunt ușor de înțeles, chiar fără a fi înzestrat cu o perspicacitate excepțională. Voi menționa o astfel de povestire ale cărei

¹²⁷ Text al ritualului liturgic.

detalii, sunt revelatoare chiar luate separat de problema în discuție pentru că nu e lipsită de interes în ceea ce privește obiceiurile tibetane.

Nu l-am cunoscut pe Tashi Dadul, dar am toate motivele să cred că povestea lui este absolut autentică pentru că poartă pecetea mentalității tibetane și pentru că mi-a fost relatată de oameni de încredere. Totuși, deși este posibil ca unele detalii să fi fost denaturate, ea este valoroasă mai ales prin aceea că ne oferă informații asupra modului în care tibetanii privesc “inițierea”.

Tashi Dadul era un Gyarong-pa¹²⁸; el aparținea clasei mijlocii a populației laice tibetane ai cărei membrii, cu câteva excepții, se ocupau de comerț. Tânăr și arătos, căsătorit cu o soție iubitoare și de familie bună, tatăl unui băiețel de trei ani și conducătorul unei afaceri prospere, Dadul avea, cum se spune, totul pentru a fi fericit. Și, într-adevăr, a fost foarte fericit până într-o zi când a descoperit pe puternicul său corp primele semne de lepră.

Nimeni din familia lui sau din a soției sale nu fusese atins vreodată de această boală îngrozitoare. El așteptă, observând cu neliniște semnele fatale, dar curând fu imposibil să mai aibă vreo îndoială. Consultă doctorii din cartier, apoi pe cei din alte districte, cei a căror reputație și măiestrie au ajuns la urechile lui și în final a întreprins o călătorie lungă pentru a căuta ajutor la doctorul unui spital misionar de la granița cu China. El se gândi că poate medicul alb cunoaște remedii necunoscute tibetanilor și chinezilor.

Totuși albul s-a declarat la fel de neajutorat ca și colegii săi asiatici.

A examinat el oare pacientul? - Bineînțeles că cel care mi-a spus povestea nu știa aceasta, dar mi-am amintit un caz tragic, asemănător acestuia, un bărbat încă tânăr care venise să mă vadă la mănăstirea Kum Bum. Și el fusese la spitalul europeanului din China, dar el a început prin a întreba, fără tact:”Aveți vreun medicament care să vindece lepra?” Răspunsul a fost negativ și tăios. O mulțime de pacienți așteptau în hol, și astfel a trebuit să plece fără să mai insiste, i-am recomandat să se întoarcă și să se lase examinat de doctor, fără să-i spună că el crede

¹²⁸ Numele dat membrilor triburilor tibetane stabilite în văile chineze de la granița cu Szechuan.

că are lepră. Poate că simptomele pe care le prezenta erau cele ale unei boli curabile.

Relatez acest incident personal pentru a preîntâmpina asocierea ideii de miraculos cu povestea lui Dadul. Orice element miraculos pe care aceasta îl conține are o natură exclusiv spirituală.

Pierzându-și orice speranță în știință, Tashi Dadul, ca mulți oameni disperați, se întoarse spre religie. Totuși, spre deosebire de alții, el nu se aștepta la ceva de genul unei minuni; considerând că boala sa este incurabilă, el se gândea doar să se pregătească pentru moarte. De asemenea, voia să dispară pentru a nu oferi privirilor celor de acasă - și în special tinerei sale soții - priveliștea creaturii hidoase ce urma să devină.

Mergând la un pustnic, el îi ceru binecuvântarea și o metodă de meditație. Pustnicul îl ținu lângă el o perioadă apoi îl sfătui să mediteze asupra lui Jigsjied (Cel Teribil), Marele Yidam al grupării Bonetele Galbene.

Trăind într-o singurătate absolută, nu ar fi necesară nici o altă practică devoțională; inițierea în aceasta ar fi deajuns. Apoi lama îi conferi “pacientului” angkur-ul lui Jigssjied, îi explică parțial simbolul formei și atitudinii Yidam-ului și îl lasă să plece.

Dadul puse ordine fără întârziere în afacerile cu cei vii pe care urma să îi părăsească pentru a merge în mormânt. Își lasă bunurile unei rude, i-l încredință pe fiul său și sarcina de a satisface nevoile soției sale atâta timp cât rămânea văduvă. În plus, o eliberă de orice obligație față de el, astfel să se poată recăsători dacă dorea.

Povestea nu insistă asupra sentimentelor nefericitului bărbat, datorate retragerii din lume în plină maturitate. Tibetanii nu sunt generoși în detalii în ceea ce privește emoțiile profunde ale unei persoane. Manifestările sentimentale ale lui Milarepa sunt neobișnuite în țara sa aspră... dar de fapt, Jetsun Milarepa a fost poet.

Dadul își construi un refugiu la o distanță de câteva zile de mers de satul său, ridicând un zid de piatră în fața intrării unei peșteri încăpătoare. El alesese un loc lângă coasta dealului și lângă un râu care

se revărsa în vale. Nu i-a fost foarte greu să devieze o porțiune din râu și să o facă să curgă pe lângă locașul lui; apoi a astupat cu pământ spațiile goale dintre pietrele care alcătuiau zidul. În interiorul locuinței, el a întins de-a lungul zidului o învelitoare făcută din păr de iak, asemănătoare cu materialul din care păstorii nomazi își fac corturile. Construi un al doilea zid exterior în spatele căruia cei care vor veni de două, trei ori pe an pentru a-i aduce mâncare să își poată depozita sacii cu provizii și combustibil fără să îl vadă pe locuitorul colibeii. Apoi, încă ajutat de cei care l-au însoțit, adună în peșteră proviziile aduse: învelitori, covoare, perne și articole de îmbrăcăminte¹²⁹.

Dadul nu se afla în pustietate pentru a duce o viață austeră, ci doar să moară acolo; prin urmare, nu avea nici o cauză să se lipsească în ultimele sale zile de confortul pe care i-l oferea soarta.

Când totul a fost aranjat, prietenii săi s-au întors în sat. Din pragul viitorului său mormânt, îi privi plecând și auzi clinchetul clopoțelilor legați de gâturile cailor stingându-se treptat. Apoi călăreții dispărură în depărtări și se făcu liniște

Era singur cu moartea ascunsă în el. Se prosternă în direcția în care locuia lama care l-a inițiat în ritualul lui Jigsjred, apoi intrând în peșteră, se prosternă din nou în fața unei tanka (o pictură fără ramă desenată pe un sul de pânză) ce o reprezenta pe înfricoșitoarea zeităte și se așeză pe divanul unde corpul său distrus de lepră, urma să zacă într-o bună zi fără suflare, simplă mâncare pentru insecte și viermi.

Trecură zile, apoi săptămâni. La sfârșitul celei de a patra luni, doi oameni i-au adus niște provizii. Dadul îi auzi descărcându-și animalele și așezând sacii în anticamera locuinței lui. Erau invizibili, deși atât de aproape de el.

A avut Dadul vreo dorință de a-le vorbi, de a afla ce s-a ales de cei dragi lui, soția și fiul său, de a întreba dacă se gândea cineva la el, sau dacă numele lui a fost rostit în propria sa casă, povestirea nu răspunde la asemenea întrebări.

¹²⁹ Această sihăstrie a fost construită ca o copie a celor folosite de pustnicii care practicau izolarea completă. Pentru descrierea locuințelor lor, vezi cartea *Cu mistici și magicieni în Tibet*.

În Tibet există obiceiul ca cei care aduc mâncare sau orice altceva pustnicilor retrași din lume să nu vorbească cu ei. Bărbații văzură fumul ridicându-se deasupra zidului care închidea camera pustnicului; au concluzionat că era în viață și au plecat fără o vorbă.

Anii trecură, cincisprezece-douăzeci de ani. Dadul încă mai trăia, iar boala nu-i provocase nici un fel de suferință. Era aproape uitat de cei din satul său, cu excepția rudei sale căreia îi încredințase averea și care îi trimitea cu conștiinciozitate o cantitate abundentă de alimente și îmbrăcăminte. Soția sa se recăsătorise. Fiul său, și el căsătorit, nu mai păstra nici o amintire despre tatăl său de care s-a despărțit în copilărie. Tot ce știa băiatul era că tatăl lui trăia în ermitajul său, fără îndoială o fantomă înspăimântătoare, care avea carnea mâncată de îngrozitoarea lepră.

Fiul său venise de câteva ori cu un servitor pentru a-i îmborsă proviziile, dar niciodată nu l-a văzut pe tatăl său, nici nu a încercat să îi vorbească. Datina nu permitea acest lucru. Rotocoalele de fum care se încolăceau în aer transmiteau mesajul... sihastrul era încă în viață.

Absorbit în meditații, tot așa cum rudele și prietenii săi erau adânciți în preocupări materiale, Dadul îi uitase, așa cum și ei îi uitaseră pe el.

Jigsjied devenise pentru Dadul o prezență continuă. Mai întâi, îl invocase în fața imaginii pictată pe pânză, rostind cuvintele rituale învățate în timpul “inițierii” sale. Apoi, Cel Teribil însuși îi apărură și îi vorbi. Mai târziu, viziunea formei dispărură și Dadul întrezări în locul zeității simbolice, pe care o privise adevărurile pe care le personifica această zeităte: dorința, setea de simțire, acțiunea, moartea care inevitabilă îi urmează și dorința supraviețuind distrugerii, care renaște apoi după ce precedentă creație a fost nimicită și dând naștere la noi forme menite să moară la rândul lor.

Jigsjied și extraordinara sa soție ce-l îmbrățișează nu erau o pereche de iubiți înspăimântători, ci lumea formelor și cea a ideilor îmbrățișând Vidul și zămislind apariții zadarnice, care erau apoi permanent înghițite de Vid.

Dadul percepea freamățul înfiorat a nenumărate ființe, victime ale diferitelor feluri de existență personală, ale luptei de a păstra acel “eu” inexistent pe care Jigsjied distrugătorul îl răpește de la ele pentru a-și face din el coliere de cranii, acel “eu” pe care l-a înapoiat lor cu complicitatea soției sale: dorință, pentru a-l lua înapoi de la ei, în eternitate iar și iar.

Întregul univers intrase în sihăstria lui Dadul, “Roata” morților și a renașterilor, a vieții care se hrănește cu moarte și a morții care absoarbe viața, pe aceasta o contempla el cu fiecare înghițitură pe care o mânca, în fiecare idee care se ridica în interiorul său pentru a fi dată la o parte, la rândul ei, de o alta abia zămislită.

Într-o zi se întâmplă ca un ușor șoc seismic (sau chiar o cauză mai simplă) să dărâme câteva pietre din zidul care înconjura locuința pustnicului. În zilele avântului său copilăresc, ar fi astupat foarte repede deschizătura, acum însă îi era indiferent. Din zid căzură și alte pietre și spărtura se lărgi. Într-o dimineață, o altă bucată din zid se năruí, luând cu el un colț din zidul exterior.

Razele soarelui intrară în peșteră, căldura lor mângâietoare cuprinzându-l pe Dadul, care fusese lipsit de ele timp de 20 de ani. De pe divanul său el privi valea înverzită, dar spectacolul ce se desfășura în fața ochilor lui nu avea nici o asemănare cu cel pe care îl contemplase în vremurile trecute: Copacii și vântul, apa învolburată a râului, păsările despicând aerul, toate acestea îi apăreau ca tot atâtea forme ale universalului “Teribil”, permanentul distrugător și creator.

Dadul nu mai avea nevoie să-l invoce pe Jigsjied în întunericul peșterii deoarece acum îl vedea pretutindeni. El înaintă spre râu să bea apă. Mai încolo, adăpostit de un zăgaz natural de stânci, se întindea un ochi de apă. Dadul se apropie și pe măsură ce se apleca spre suprafața apei, vedea cum apare o imagine. Vedea o față pe care nu o cunoștea, și în timp ce o privea își aminti ce uitase pe toată perioada extazului său: era Dadul-leprosul. Și totuși, bărbatul care-l privea cu gravitate din adâncimile oglinzii clare nu avea nici un semn de lepră.

Înmărmurit, pustnicul își scoase hainele. Dezbrăcat la lumina soarelui, el se examinează cu atenție. Nu se vedea urmă de rană, pielea era sănătoasă. Se simți puternic și plin de viață. Simptomele care îl alarmaseră atât de mult fuseseră ale unei alte boli ce se vindecase de la sine. Nu fusese niciodată lepros.

Ce să facă acum? Să se întoarcă acasă și să reia viața de negustor? Gândul îl făcu să zâmbescă; deja luase o altă hotărâre.

După ce se prosternă în direcția sihăstriei în care cu 20 de ani în urmă fusese inițiat în ritualurile lui Jigsjied, el se îndepărtă de peșteră și pomi încet prin vasta întindere pustie.

Tashi Dadul plecă în căutarea maestrului care să îl îndrume pe calea inițierii finale, cea care duce la ieșirea din imperiul “celui Teribil”, dincolo de viață și de moarte, în inexprimabila Nirvâna.

Capitolul XIV

DIFERITELE FELURI DE ETICĂ / MORALĂ

În Tibet, puterea de autoconstrângere elogiata de către maeștrii religioși obișnuiți nu este de fel lăudată de misticii inițiați. Aceștia consideră că singurele elemente demne de prețuire în căutarea perfecțiunii spirituale sunt valoarea proprie a ființei respective și volumul de cunoștințe pe care ea îl posedă.

Deși din punct de vedere social este admirabil ca omul să își reprime toate acele manifestări care sunt incompatibile cu fericirea majorității omenirii, această impunere însă poate să nu aibă nici o legătură cu eliberarea spirituală. Oricât de bune ar fi acțiunile pe care le îndeplinește un om când își înfrânge tendințele spre cruzime, ură, imoralitate sau egoism, deși aceste tendințe sunt momentan înăbușite, totuși rămân latente în interior, gata să iasă la suprafață cu prima ocazie și să se concretizeze în acțiuni. Forța tendințelor rele crește uneori ca o consecință a atenției concentrate asupra lor, fie chiar numai spre a determina reprimarea lor.

În plus, misticii tibetani cred că forțele împinse în taințele cele mai adânci ale minții sunt de departe de a rămâne acolo inactive. Ei spun că, în unele cazuri, ele emană influențe de natură ocultă care sunt mult mai dăunătoare decât ar fi fost rezultatele acțiunilor generate de supunere la înclinațiile naturale.

Maeștrii misticismului nu neagă efectele constrângerii sau silirii. Deși nu folosesc termeni vestici pentru a exprima aceste fapte, ei sunt conștienți că lipsa exercițiului duce la atrofierea unui organ și că o tendință este slăbită de reprimarea ei perseverentă. De exemplu, un om care își stăpânește furia și îi suprimă manifestările, în cele din urmă se

înfurie din ce în ce mai rar sau chiar poate să devină cu totul incapabil să aibă acest sentiment.

Dar această incapacitate este privită de maeștri tibetani ca un lucru regretabil. Ei consideră că un om incapabil să comită o crimă este un infirm. A fi virtuos, spun ei, nu înseamnă a nu face acțiuni rele pentru că ești incapabil să le realizezi, ci deoarece ești influențat de rațiuni superioare.

În China și în India am auzit exprimate aceleași teorii. În India este răspândită o anecdotă despre care se spune că ar fi autentică. Un bărbat nerăbdător să ducă o viață religioasă, plecă în căutarea unui sannyasin renumit și îl imploră să îi devină ghid spiritual. Sannyasin-ul îl privi cu fermitate un moment, după care îl întrebă brusc: “Știi cum să minți?”; “Nu”, răspunse cinstitul său interlocutor, “Nu aș îndrăzni niciodată să spun un neadevăr.” “Atunci mergi și învață” îi răspunse sfântul. “Când vei fi în stare să spui o minciună, întoarce-te. Atunci voi vedea ce este potrivit să te învăț referitor la viața spirituală”. Acest lucru nu a fost spus în glumă.

Incapacitatea este într-adevăr o slăbiciune și nu o virtute. Din acest motiv, metoda prin care se atenuază sau se suprimă orice fel de manifestare concretă (a tendințelor naturale nocive), dar nu diminuează cauzele care le generează, este considerată nefolositoare, chiar dăunătoare dezvoltării spirituale.

Ceea ce se, apreciază ca fiind necesar este un soi de transmutare a substanței din care este alcătuit discipolul. Forțele existente în el nu trebuie în nici un caz distruse, ci direcționate sistematic de-a lungul canalelor corespunzătoare. Începătorul naljorpa trebuie să învețe să controleze sau să combine tendințele antagoniste pe care le descoperă în interiorul său. având în vedere obținerea rezultatelor dorite. Această “combinație” de forțe opuse este practică de adeptul inteligent al învățăturii Căii Scurte, chiar și atunci când cedează pasiunilor sale, fie pentru a face un experiment psihic fie doar pentru a-și îngădui un fel de plăcere inferioară, cum ar fi răzbunarea sau senzualitatea. În acest ultim

caz, scopul lui naljorpa este de a evita, parțial sau în întregime, rezultatele negative ale faptelor sale rele.

Este imposibil ca un asemenea mod abil de a păcătui să nu pară bizar, jignitor chiar, multora dintre cititori, dar nu este cazul oamenilor care, în loc să vadă înaintea lor poruncile unui Dumnezeu imaginat ca o ființă asemeni lor, iau în considerare doar legea cauzei și a efectului, cu numeroasele sale combinații.

Probabil că filozofii tibetani au conceput ei înșiși aceste idei sau poate le-au împrumutat de la misticii indieni. Oricum ar fi, învățații Indiei aveau opinii similare asupra acestui punct, după cum se poate vedea din faimoasa lucrare întrebările regelui Milinda.

Pasajul în cauză este cel care urmează:

Regele îl întrebă pe Nâgasena, un renumit filozof buddhist: “ A cui greșeală este mai mare: a celui care păcătuiește conștient sau a celui care păcătuiește din neatenție? ”

"A celui care păcătuiește din neatenție, o, Rege, este greșeala mai mare. ”

"În acest caz, venerabile Domn, va trebui să dăm o pedeapsă de două ori mai mare oricui din familia sau suita dumneavoastră pentru o faptă rea neintenționată . ”

“Dar ce credeți, o Rege? Dacă un om are în mână în mod conștient o bucată din metal încinsă, iar altul ar face același lucru în mod incoștient care s-ar arde mai tare? ”

“Cel care nu știa ce face. ”

"Ei bine, este exact la fel cu cel care face o faptă rea." Trebuie în acest caz să atribuim termenului “păcat” semnificația lui buddhistă. Nu este vorba de nesupunerea față de un Creator divin care judecă având sentimente similare celor omenești. Bineînțeles că el, ca și regele, va avea tot felul de motive bune pentru a fi indulgent față de ființa care, greșește fără voie, dar exemplul dat de rege nu se potrivește întrebării, de aceea Nâgasena ripostează cu alt exemplu.

Omul care știe că urmează să atingă o bucată de metal încins va putea să ia măsurile de precauție necesare pentru a diminua efectul

firească al unui contact între piele și fierul arzător, își va băga mâna în apă, o va înveli în pânze ude sau va folosi vreun alt artificiu. Omul ignorant va pune mâna pe metal fără să-și ia nici un fel de precauție prealabilă și astfel va trăi crunta suferință.

Deci există pentru unele vicii de ordin material sau moral antidoturi care permit diminuarea consecințelor nefaste. Inițiatul care a fost avertizat poate să se folosească de ele.

Recunoscând aceste teorii, tibetanii dezvăluie credința lor profundă în măiestria discernământului care a dat naștere unui proverb încântător și foarte caracteristic lor: “Cel care știe cum să meargă pe calea cea bună, va trăi fericit chiar și în iad”¹³⁰. De aceea, el va reuși mult mai ușor să se apere de defectele firii sale.

Filosofii tibetani spun că orb și smintit este omul obișnuit¹³¹ care, purtat de patimile sale, minimizează valoarea legilor morale stabilite de înțelepți pentru a călăuzi masele de oameni. El va dobândi o plăcere efemeră cu prețul unei suferințe îndelungi.

Dar moralitatea unui inițiat nu este aceeași cu a maselor.

Conform asceților tibetani, deși regulile rigide aplicate fără discriminare în toate împrejurările provoacă suferință, o absență deplină a acestor reguli probabil că ar cauza un rău mai mare. Prin urmare, mințile slabe nu trebuie abătute de la respectarea perceptelor morale.

Cu toate acestea, ființa iluminată nu are nimic de a face cu aceasta; moralitatea lui constă în alegerea înțeleaptă pe care este capabil să o facă între ceea ce este util și ceea ce este dăunător, conform situației în care este pus.

Învățăturile Căii Mistice fac loc noțiunilor de Bine și Rău. Gradul în care o acțiune este folositoare indică locul ocupat de aceasta pe scara valorilor morale. “Caracterul folositor” al unei acțiuni semnifică aproape întotdeauna la această categorie de naljorpa bunătate, compasiune, ajutorarea celor care suferă sau distrugerea cauzelor suferinței.

¹³⁰ Prostul suferă și în rai, pe când înțeleptul o duce bine și în iad.

¹³¹ Obișnuit în sensul de prost, ignorant. În legătura cu aceasta, termenul “copilăresc” este adesea folosit în lucrările tibetane.

A minți devine astfel o îndatorie sacră dacă este vorba de salvarea vieții unui om urmărit de asasini. A jefui un avar înstărit pentru a-i hrăni pe cei care mor de foame nu este de fel un lucru prea rău, și dacă naljorpa prevede că va fi închis sau bătut ca urmare a acțiunii sale și totuși fără să țină seama de aceasta își asumă riscul și comite furtul din compasiune pentru cei care suferă, atunci el este un om sfânt.

Este interesant să observi faptul că acest mod de a privi lucrurile și care va fi contestat vehement de mulți, constituie baza multor povestiri buddhiste din vechime, ai căror eroi dau de pomană lucruri care nu le aparțin.

Lamaistii afirmă că până și crima poate constitui o acțiune bună, dar cel care o comite trebuie să fie impulsionat de motive lipsite de orice interes personal. În el nu trebuie să se afle nici cea mai mică urmă de ură pentru ființa pe care vrea să o omoare ba chiar mai mult trebuie să fie capabil să transmute într-o forță binefăcătoare energia negativă care animă adversarul. Dacă nu poate face acest lucru, atunci trebuie să se alieze cu cineva, în momentul comiterii faptei, care are această putere. Această transmutare este descrisă, exoteric și popular, drept “trimiterea spiritului” ființei ucise într-un locaș al fericirii.

Laudele care se revarsă din vechile legende asupra unor Lama sau eroi ca Gesar, ucigași ai uriașilor demoni¹³², se bazează pe aceste teorii.

Există un fapt istoric care indică în mod limpede punctul de vedere lamaist asupra acestei chestiuni, și anume uciderea din motive politice a lui Laugdharma de către un Lama în sec. al XIX-lea.

Regele a impus religia veche a Tibetului; el îi proteja pe adepții acestei religii și urmărea să extirpe buddhismul din statele sale.

Cronicile lammaiste, singurele surse de informații referitoare la acest suveran, îl descriu sub aspectul amenințător al unui prigonitor, dar este posibil ca preoțimea lamaistă, care devenise lacomă și ambițioasă, să fi avut ca principală plângere împotriva lui Laugdharma opoziția acestuia și constrângerile impuse călugărilor de puterea politică a regelui.

¹³² Se poate crede că cei despre care legende spun că sunt demoni să fi fost, ca în cazul lui Gesar, șefi ai unor triburi dușmane.

Oricum ar fi, uciderea acestui Julian Apostatul al Tibetului este chiar și în zilele noastre glorificată, iar asasinul este un personaj important în piesele de teatru (denumite “mistere”), care sunt mimate și dansate în mănăstiri. Lama nu a recurs la mijloace oculte pentru a-și ucide victima, așa cum se întâmplă adesea cu eroii legendelor. El s-a deghizat într-un clovn dansator și a ieșit în curtea palatului să dea un spectacol, pentru a-l face pe rege să iasă pe balcon. De îndată ce regele a apărut, pretinsul dansator trimise spre el o săgeată pe care o ascunse în mânecile largi ale hainei. Apoi încălecând pe un cal pregătit de complicii săi, fugi.

Într-o astfel de împrejurare - ca în oricare alta în care o crimă poate să o aducă cu sine ușurarea suferințelor sau chiar salvarea unor ființe oprimăte - un om cu adevărat plin de compasiune trebuie să devină un criminal, chiar dacă acțiunea sa îl va face să îndure cele mai îngrozitoare chinuri timp de milioane de ani în unul sau altul dintre purgatorii. “Compasiune și ajutor mai presus de toate” este motto-ul inițiatului la acest stadiu al călătoriei sale spirituale.

Modul în care o acțiune considerată bună poate, pe de altă parte, să determine o renaștere nefericită, va părea fără îndoială uimitor și illogic. Lamaiștii au multe explicații pentru un astfel de lucru. Dreptatea bazată pe pedeapsă, așa cum este aplicată în țările noastre, este în acest caz de neaplicat. Cazul unui “criminal din compasiune” ar putea fi comparat mai degrabă cu cel al unui medic ce contactează o boală infecțioasă din cauza dăruirii pentru pacientul său. Se spune că omul care comite acțiunea extrem de cumplită a luării unei vieți este amenințat de o contaminare de natură mai subtilă. Prin fapta sa, el creează în interiorul său legături oculte capabile să determine o renaștere nefericită. Totuși, spre deosebire de criminalul obișnuit alături de care este posibil să își ducă viața viitoare, “ucigașul din compasiune” va fi în continuare însuflețit de sentimente nobile, și capabil, chiar și în purgatoriu, de dăruire și altruism, tot așa cum un medic suferind de lepră sau cancer, va continua să rămână inteligent și apt de a-și duce mai departe studiile științifice. Această comparație cu un medic este vagă și forțată, cum sunt de altfel toate comparațiile. Ceea ce trebuie să ne amintim, spun

inițiații este că acțiunile criminale ca și bolile contagioase scot la iveală otrava. Totuși, ei afirmă că există antiseptice psihice precum și alte antiseptice care oferă protecție împotriva infecției.

Am auzit aceeași idee exprimată de adepții grupării japoneze Nichiren. Unul dintre ei, care aparținea ordinului religios, mi-a spus: “Nu este suficient să ne abținem de la a face rău. trebuie să luptăm împotriva lui, iar ființele malefice trebuie distruse”. Este bine să observăm că, în concepția buddhistă, ființa rea care este ucisă nu este condamnată “la un iad veșnic”. Se prea poate ca accidentul care are loc să acționeze ca un imbold binevenit, determinându-l să apuce pe o cale mai bună.

În orice caz, lamaiștii întrețin această speranță și discută cu politețe despre numeroasele efecte minunate ale acestui gen particular de compasiune. Ei spun că aceste acțiuni nu numai că salvează victime nevinovate, dar oprind cursul fărădelegilor criminalului, îl împiedică să se afunde mai mult în crimă. Probabil că momentul morții va aduce în mintea sa o binevenită pocăință, o dorință de ispășire, care îl va face să renască înarmat cu tendințe mai nobile. Dacă mintea lui perversă este incapabilă de acest efort, asasinul plin de compasiune i se poate substitui pentru îndeplinirea acestei acțiuni.

Ce minunat!... poate prea minunat, acest drum este periculos, îmi imaginez că unii închizitori au motivat zelul în ceea ce privește arderea ereticilor de vii cu opinii similare.

Astfel de păreri nu sunt aprobate de buddhismul primitiv. Cel care încalcă legea morală obișnuită trebuie să fie pe deplin dezinteresat și să nu obțină nici un beneficiu personal din această nerespectare a legii, și totuși, în teorie se spune că cei care au atins înălțimile la care ducă cărarea mistică sunt eliberați de această restricție. Orientarea comportamentului lor este lăsată în întregime în seama înțelepciunii lor. Ceea ce li se cere este o imparțialitate deplină, care îi va face să-și privească propriile nevoi cu aceeași detașare cu care privesc nevoile altora. Nu le este cu totul interzis să se bucure de un folos personal deoarece, în cazul unor anumite ființe superioare, acest folos poate să îndeplinească un scop de interes general.

Un astfel exemplu care poate fi de folos vesticilor ar putea fi dat citând cazul omului de știință care în condiții prielnice de liniște și bunăstare, poate să ofere întregii lumi descoperiri sau invenții pe care nu ar fi putut să le realizeze dacă ar fi fost sărac.

Această parte a Cărării devine din ce în ce mai lunecoasă și maestrii nu ezită să îi avertizeze pe aspiranții naljorpa asupra pericolelor la care se supun cei care nu au depășit suficient dorințele generate de atașamentul pentru “eu”. În mod obișnuit, când intră pe această cale se spune că dacă discipolul nu reușește să atingă iluminarea și o stare mentală calmă a minții, el devine demon după părăsirea corpului fizic.

Ca să rezumăm, există o lege care predomină asupra numeroaselor - și uneori paradoxalelor - forme pe care le ia Binele în ochii inițiatului: el trebuie să lupte împotriva suferinței, să nu fie niciodată cauza ei și trebuie să se asigure că cei pe care este obligat să îi rănească vor beneficia chiar de pe urma acestei suferințe.

Problema este dificilă: simpla bunătate sau dragostea pentru dreptate bazată pe concepții greșite este incapabilă să o rezolve. Inițiații Tibetului sunt convinși de acest lucru și afirmă că este necesară inteligența amplificată de o pregătire spirituală îndelungată dacă ființa vrea să realizeze perfecțiunea Bodhisattva-șilor¹³³, în ale căror gânduri și fapte nu se află absolut nimic dăunător altor ființe.

Și totuși moralitatea, sub orice aspect - chiar atunci când este interpretată ca înțelepciune - aparține acelei părți inferioare a Căii mistice unde activitatea este încă privită ca realizarea acțiunilor mentale și fizice. Acest stadiu este denumit în limbaj de specialitate chös kyi töspa¹³⁴, “activitate virtuoasă sau religioasă”.

Pe măsură ce discipolul înaintează în practica introspecției, el înțelege mai clar inutilitatea activității ce încearcă, bazându-se pe percepții mărginite și pe sentimente la fel de mărginite, să determine cursul cauzelor și al efectelor.

¹³³ În tibetană: Changchub Semspa.

¹³⁴ Seris tchos kyi spros pa.

Apoi este atins stadiul denumit *tös tal*¹³⁵, “respingerea activității”. Misticul înțelege că ceea ce este cu adevărat important nu este să facă, ci să fie.

Următoarea comparație va duce la o înțelegere mai bună a minții maeștrilor mistici, decât orice altă explicație.

Soarele, mi-a spus unul dintre maeștri, nu face nimic. El nu gândește: “Acum îmi voi trimite razele asupra acestui om anume, asupra acestui câmp în special pentru ca orzul său să se coacă, asupra acestei țări anume pentru ca locuitorii ei să se bucure de lumină”. Dar deoarece este soare, prin esența sa, plin de căldură și dătător de lumină, el luminează și dă căldură și viață tuturor ființelor.

Lucrurile sunt exact la fel cu un Changchub Semspa, o personalitate elevată care este în întregime inteligentă, înțelepciune și bunătate. Deoarece este făcut din această substanță minunată, energia beneficătoare pe care o emană învăluie și radiază asupra tuturor ființelor, de la zei până la cei mai nenorociți locuitori ai purgatoriului.

Cu toate acestea, acest rol măreț nu trebuie dorit cu înfocare de discipolul ce înaintează pe Calea Mistică. În timp ce buddhismul Mahâyânic consideră că cea mai nobilă dintre aspirațiile religioase este cea exprimată în jurământul făcut pentru a deveni un puternic Changchub Semspa, capabil să lucreze pentru fericirea tuturor ființelor, această dorință este aprobată doar pe nivelele inferioare ale Căii Mistice. Ea este ulterior respinsă ca fiind legată de atașament față de viața individuală și de credința în “eu”.

Dacă discipolul care a primit cele mai înalte inițieri face vreun jurământ, atunci el îl va formula într-un mod impersonal: “Fie ca un Changchub Semspa” sau un Buddha să se ivească pentru binele tuturor ființelor!” și nu “Fie ca eu să devin un Changchub Semspa”.

Singura condiție esențială pentru a atinge nivelele spirituale înalte este renunțarea totală la “eu-l” propriu în toate aspectele. Se precizează: “Nirvâna nu este pentru cei care o doresc, deoarece Nirvâna constă în

¹³⁵ Scris spros bral. Acest stadiu mai este denumit *tös med*, scris spros med.

însăși absența totală a dorinței”. Cu siguranță calea nu se sfârșește aici. Totuși acum se presupune că naljorpa a ajuns la poalele culmilor mistice. Reguli, practici și ritualuri, toate sunt lăsate în urmă. Rămâne doar meditația, pe care maeștrii o compară cu o șerpuire liberă pe deasupra piscurilor învăluite într-un aer încântător de pur și proaspăt.

În aceste regiuni înalte, spirituale și vaste a căror palidă reflectare în materie poate fi văzută în singurătățile pline de farmec ale Tibetului, calea încetează să mai fie vizibilă. Trebuie să renunțăm a mai căuta urmele misticului eliberat care a cuprins libertatea absolută a Nirvânei. “Aceaste urme sunt la fel de greu de urmărit¹³⁶ precum sunt urmele lăsate de zborul păsărilor prin aer”.

Și dacă unul dintre mistici se întoarce printre noi, consimțind să ne reveleze secretul contemplațiilor sale, el va fi oprit de imposibilitatea relatării experiențelor mistice. La aceste experiențe mistice se face aluzie în expresia clasică din Prajnâ pâramitâ¹³⁷ mre sam djöd med¹³⁸: “Aș vrea să vorbesc... dar nu am cuvinte”.

¹³⁶ Dhammapada, 93.

¹³⁷ Tratatul filozofic atribuit lui Nâgârjuna; numele tibetan al acestei lucrări este Shes rab kyi pharol tu byin pa.

¹³⁸ Sris smras bsam rjöd med.

APENDICE

Pentru a da cititorilor posibilitatea să-și formeze ei singuri o idee despre învățătura pe care maeștrii tibetani o comunică discipolilor lor, voi adăuga aici un număr de maxime atribuite renumitului Lama Dagpo Lha Dje. Acesta a fost al treilea maestru în succesiunea directă a liniei de maeștrii ai grupării Kahgyud-pa, cea mai importantă dintre școlile care susțin că dețin o învățătură orală tradițională. Termenul tibetan Kahgyud înseamnă “linie de precepte”.

Filosoful Tilopa, descris ca un fel de Diogene hindus, este strămoșul acestei linii de maeștri. Discipolul său Naropa, care a predat la celebra universitate buddhistă din Nalanda (în sec. al X-lea), l-a avut printre studenți pe tibetanul Marpa. Acesta a introdus în țara lui învățăturile lui Tilopa pe care le-a primit de la Naropa. Pe acestea el le-a transmis discipolului său, yoghinul, ascetul și poetul Milarepa (sec al XI-lea), care, la rândul său, le-a transmis celor doi discipoli eminenți Dagpo Lha Dje și Reschungpa¹³⁹.

Reschungpa, imitându-l pe maestrul său, a dus o viață de pustnic, iar Dagpo Lha Dje a continuat descendența fiilor spirituali ai lui Tilopa, care încă mai există. Aceasta este reprezentată în prezent de capii mai multor ramificații care au apărut de la discipolii lui Dagpo Lha Dje, al căror conducător este Marele Lama al grupării spirituale Karma-Kahgyud. Acesta trăiește în mănăstirea Tolung Cherpung, la două zile de mers de Lhasa.

Dagpo Lha Dje este autorul unui număr considerabil de lucrări mistice și filosofice. Maximele pe care le-am tradus par să fi fost strânse în aceste lucrări pentru a alcătui o colecție adresată inițial credincioșilor laici și călugări, discipoli ai călugărilor lama din gruparea Kahgyud-pa. Ele sunt în mod frecvent transmise pe cale orală, iar discipolii, care le-au memorat, uneori le scriu pentru a și le aminti mai bine. Aceste mici

¹³⁹ Cu privire la Tilopa și la discipolii săi, vezi *Cu mistici și magicieni în Tibet*.

manuscrise sunt apoi transmise și altor călugări sau unor mireni pioși care pot să le copieze și, la rândul lor, să le dea mai departe. Totuși există și texte tipărite ale acestor maxime. Ele diferă între ele în cea ce privește detaliile, însă concepțiile de bază ale învățăturii nu se schimbă. Stilul acestui tratat este extrem de concis. Forma precisă a maximelor este calculată pentru a consolida atenția și pentru a le întipări în memorie. Din nefericire, este imposibil să se încerce o traducere literală a lor; aceasta ar fi de neînțeles. Utilizarea unor fraze explicatorii este inevitabilă, deși acestea atenuează savoarea specifică a textului original.

Aici sunt expuse unele precepte ale maestrului Tagpo Lhadje, urmaș spiritual al înțelepților grupării Khagyud-pa, pentru uzul celor doritori să scape din roata existențelor succesive. Să aducem omagiile noastre acestei linii de învățători a căror glorie este fără pată, ale căror virtuți sunt nesecate ca oceanul și care îmbrățișează în infinita lor compasiune toate ființele din trecut, prezent și viitor, de pretutindeni din univers.

Cel care aspiră să fie eliberat de moarte, să ajungă la iluminarea spirituală, la starea de Buddha, trebuie mai întâi să mediteze asupra aspectelor următoare.

Venind pe lume într-un corp uman, ar fi regretabil să-ți irosești această viață cu fapte rele sau nechibzuite și să mori după ce ai trăit mediocru.

Este regretabil ca în această viață, a cărei durată este atât de scurtă, să te supui ambițiilor zadarnice și să îngădui minții să se scalde în noroiul iluziilor deșarte ale acestei lumi.

Un maestru înțelept fiind un ghid spre eliberare, este regretabil să te desparți de el înainte de atingerea iluminării.

Regulile bune de comportament și angajamentele morale fiind vehiculul ce duce la eliberare, ar fi regretabil ca datorită patimilor să le încâlci pe primele și să nu le respecti pe celelalte.

Odată ce lumina interioară a strălucit în noi, ar fi regretabil să o fac să licărească în mijlocul unor preocupări fără valoare.

După ce ai ajuns să cunoști neprețuita învățătură a înțelepților, ar fi regretabil să o vinzi, celor care sunt incapabili să o aprecieze, pentru propriul tău trai sau pentru un câștig josnic.

Deoarece toți suntem înrudiți, ființele având unele față de altele permanente responsabilități, ar fi regretabil să simțim antipatie sau indiferență față de ele.

Fiecare trebuie să își traseze în mod înțelept un comportament după ce își analizează foarte atent și nepărtinitor propria fire, propriile capacități și puteri.

Pentru discipol este absolut necesară deplina încredere în ghidul spiritual, alături de perseverență și energie; de aceea, fiind foarte conștienți de calitățile necesare unui maestru și de neajunsurile de care trebuie să fie absolvit, este bine să căutăm un ghid spiritual demn de încredere.

Sunt absolut necesare un intelect pătrunzător, o credință fermă și o perseverență constantă în direcționarea întregii atenții pentru a afla intențiile cele mai profunde și adevărate ale guru-lui.

O vigilență constantă este necesară pentru a te ține departe de greșelile (păcatele) ce pot fi comise cu fapta (corpul) cu cuvântul sau cu gândul.

A fi fără dorințe este necesar dacă vrei să rămâi independent.

Cel care nu dă nimănui ocazia să apuce frânghia care îi iese din nas¹⁴⁰, și să îl conducă astfel ca pe un bivol, trebuie să fie eliberat de orice fel de legătură.

O tendință naturală spre bunătate și compasiune este necesară pentru a fi disponibil, material sau cu gândul, la fericirea celorlalți.

Caută un maestru pe deplin iluminat în ceea ce privește spiritualitatea, învățat și debordând de bunătate.

Caută un loc liniștit și plăcut care să-ți fie potrivit pentru studiu și meditație și rămâi acolo.

Caută prieteni care să-ți împărtășească crezurile și obiceiurile și în care poți să te încrezi.

¹⁴⁰ Frânghia reprezintă dorințele, legăturile.

Gândește-te la consecințele nefaste ale lăcomiei și mulțumește-te, în sihăstria ta, cu cantitatea de hrană care îți este suficientă pentru a te păstra într-o stare bună de sănătate.

Urmează regimul de viață menit să te mențină sănătos și puternic.

Practică acele exerciții mentale și religioase care îți dezvoltă facultățile spirituale.

Studiază cu imparțialitate toate învățăturile care îți sunt accesibile, oricare ar fi orientările lor.

Menține cunoscătorul din tine întotdeauna treaz, orice ai face și în orice stare te-ai afla.

* * *

Evită “maestrul” ambițios, care urmărește să devină faimos sau să dobândească posesiuni materiale,

Evită însoțitorii, prietenii, rudele sau discipolii a căror companie tulbură pacea minții sau dezvoltarea ta spirituală.

Evită casele și localitățile în care oamenii te urăsc sau în care mintea ta este neliniștită.

Evită să-ți câștigi existența înșelând, jefuind, abuzând sau profitând de alții.

Evită toate acțiunile menite să-ți tulbure mintea.

Evită imoralitatea sau nepăsarea care te coboară în ochii celorlalți.

Evită comportamentul și acțiunile ce nu au în vedere nici o motivație folositoare.

Evită neglijarea propriilor defecte și evidențierea defectelor celorlalți.

Evită gândurile și acțiunile inspirate de lăcomie.

Trebuie să știi că orice ni s-ar petrece - fenomene sau fapte neobișnuite - totul este în esență trecător.

Deoarece mintea nu are existență independentă, nu are esență proprie, trebuie să știm că ea este ca însuși spațiul.

Trebuie să știm că ideile (care alcătuiesc mintea) izvorăsc dintr-o înlănțuire de cauze, că vorbirea și corpul format din cele patru elemente, sunt trecătoare.

Trebuie să știm că efectele faptelor trecute din care provin toate suferințele psihice survin în mod automat. Aceste suferințe pot să fie un mijloc de a convinge mintea de utilitatea învățaturii care prezintă metoda de a se elibera de suferință; prin urmare, suferința trebuie recunoscută ca învățător spiritual.

Din cauză că prosperitatea materială este frecvent dăunătoare vieții spirituale, trebuie să considerăm faima și bogăția ca dușmani de care să ne păzim. Totuși, cum confortul și bunăstarea pot fi chiar apa sau materia fertilă care favorizează dezvoltarea spirituală, nu trebuie să le evităm atunci când ni se oferă în mod spontan.

Deoarece uneori nenorocirile și primejdiile îl determină pe omul care le trăiește să se întoarcă spre învățătură, acestea trebuie recunoscute ca maeștrii spirituali.

În realitate, nimic din ceea ce este nu are o existență absolut independentă, pentru sine. Tot ce există în univers: obiecte ale cunoașterii cu sau fără formă, idei care pătrund în minte ca urmare a impresiilor venite prin intermediul simțurilor, situațiile de viață născute ca rezultate ale acțiunilor anterioare - toate aceste lucruri sunt interdependente și legate în mod inexplicabil.

Cel care a devenit un om religios¹⁴¹ trebuie să se comporte ca atare și aceasta nu numai pentru a-și asuma o aparență de spiritualitate. În timp ce continuă să fie, să gândească și să trăiască la fel ca laicii. El ar trebui să își părăsească locurile natale și să meargă să trăiască într-un loc în care nu este cunoscut, pentru a se elibera de tirania obișnuințelor determinate de relațiile cotidiene obișnuite, atât cu oameni, cât și cu lucrurile.

¹⁴¹ Cuvintele religie și religios folosite în această traducere au pentru lamaști un sens foarte diferit față de cel pe care îl au în Vest. Ei nu se referă numai la daruri făcute lui Dumnezeu și rugăciuni pentru a primi grația, ci mai ales la practicarea unor metode predate de înțelepți cu scopul de a te elibera din iluzie și de a atinge iluminarea spirituală prin propriile eforturi.

După ce și-a ales ca maestru un Lama înțelept, el trebuie să renunțe la orgoliu și egocentrism, ascultând învățăturile maestrului său și urmându-i sfaturile.

Omul religios nu trebuie să pălăvrăgească cu toată lumea despre învățăturile pe care le-a asimilat sau exercițiile psihice în care a fost inițiat, ci trebuie să le practice în viața de zi cu zi.

Când a întrezărit lumina interioară, trebuie să nu se lase în voia indolenței, ci mai degrabă bucurându-se de această primă licărire să nu își mai întoarcă niciodată ochii minții de la ea.

O dată ce a ajuns să guste din binecuvântarea meditației contemplative, el trebuie să caute liniștea și solitudinea pentru a o menține și nu să se scufunde înapoi în activități materiale și preocupări lumești.

Omul religios trebuie să fie stăpânul absolut al corpului său. al vorbirii și al gândurilor sale. Țintind la Eliberare, nu trebuie niciodată să urmărească propriile interese (interese ale “eu-lui”, pe care îl știe ca fiind iluzoriu¹⁴²), ci întotdeauna să lucreze pentru interesele celorlalți. Nu trebuie să-și permită nici măcar un singur moment să folosească corpul, vorbirea, sau gândurile sale într-un mod vulgar.

De-a lungul căii mistice, începătorii trebuie să asculte cu perseverență prelegerile referitoare la învățătură.

Odată ce ai căpătat încredere în ea, continuă să faci din ea obiectul meditațiilor tale.

Stăruiește solitar până când ai dobândit puterea contemplării.

Dacă gândurile tale rătăcesc și devin greu de focalizat, perseverează în eforturile de a deveni stăpânul lor.

Dacă te cuprinde toropeala, perseverează în stimularea și întărirea minții tale.

¹⁴²Discipolilor mai avansați decât cei cărora li se adresează aceste precepte le este explicat faptul că cel care aspiră la eliberarea ultimă nu trebuie să se preocupe de interesele sale spirituale, nici să lucreze pentru ele. Aceste reguli sunt bazate pe idei mistice care consideră Eliberarea ca trecerea la o stare în care toate preocupările încetează să mai existe, fie ele nobile sau banale, spirituale sau materiale, bazate pe concepția existenței unui eu separat, ei fiind de fapt un produs al ignoranței.

Perseverează în meditație până când atingi o stare de seninătate netulburată.

Când ai reușit aceasta, stăruiește în eforturile tale, pentru a prelungi această stare de seninătate mentală și pentru a reuși să o creezi la voință, astfel încât ea să devină o stare obișnuită.

Dacă te asaltează necazurile, stăruiește în întreita răbdare a corpului, a vorbiri și a gândului.

Dacă în tine se nasc dorințele și legăturile și sunt pe punctul de a pune stăpânire pe tine, zdrobește-le de îndată ce se manifestă.

Dacă sentimentele tale de bunăvoință și compasiune se ofilesc, reintegrează-le prin îndeplinirea constantă a faptelor bune și caritabile.

Reflecțați asupra dificultății de a fi născut într-un corp uman și fie ca aceasta să vă îndemne să practicați învățătura de fiecare dată când aveți ocazia.

Gândiți-vă la moarte și la nesiguranța în ceea ce privește durata și împrejurările vieții și fie ca aceasta să vă îndemne să trăiți în concordanță cu învățătura.

Fie ca gândul la inflexibilitatea înlănțuirii de cauze și efecte să vă determine să evitați acțiunile care produc rezultate rele.

Gândiți-vă la deșertăciunea și neînsemnătatea vieții în ciclul existențelor succesive și fie ca acest gând să vă îndemne să lucrați pentru a vă elibera din ele.

Gândiți-vă la nenorocirile de toate felurile cărora le sunt supuse ființele muritoare și fie ca acestea să vă determine să vă străduiți să atingeți iluminarea spirituală.

Gândiți-vă la tendințele rele, la nedreptatea și neloialitatea latentă în majoritatea ființelor. Gândiți-vă la greutatea ființei în a dezrădăcina aceste tendințe și în a distruge impresiile eronate din care ele apar. Fie ca aceste gânduri să vă îndemne să meditați astfel încât să puteți ajunge la Adevăr.

Unirea unei credințe slabe cu un intelect dezvoltat împinge ființa să cadă în eroare și să devină doar un născocitor de fraze.

O credință puternică combinată cu un intelect slab face ca ființa să cadă în greșeală și să devină un sectant limitat pe calea îngustă a dogmatismului.

O mare înflăcărare fără învățătura corectă face ca ființa să cadă în eroare și să adopte concepții extremiste greșite.

Practica meditației separată de cunoaștere face ca ființa să cadă într-o toropeală stupidă sau într-o stare de inconștiență.

A nu practica ceea ce ființa a învățat și a recunoscut ca fiind cea mai bună învățătură, expune la pericolul reprezentat de orgoliu, omul imaginându-și astfel că posedă știința intuitivă și privește orice învățătură cu dispreț.

A nu simți o compasiune considerabilă pentru toți cei care suferă expune ființa la pericolul căderii în intelectualism pur și în căutarea egoistă a propriei mântuiri.

A nu-și menține mintea pe făgașul intelectual expune ființa la pericolul urmăririi căilor obișnuite ale lumii.

A nu înăbuși ambiția expune ființa în a se lăsa condusă de motivații lumești.

Ființa căreia îi face plăcere să fie frecventată de cei care îl admiră și cred în el se expune pericolului reprezentat de orgoliul meschin și deplorabil.

Dorința poate fi confundată cu credința.

Un atașament egoist poate fi confundat cu iubirea sau compasiunea.

Încetarea activității cerebrale sau o stare de inconștiență poate fi confundată cu extazul sferei minții infinite¹⁴³.

Fenomene generate de simțuri pot fi confundate cu revelațiile Cunoașterii.

¹⁴³ Una dintre contemplațiile buddhiste denumită tehnic "fără formă".

Oameni ce dau frâu liber pasiunilor lor pot fi confundați cu naljorpa (mistici) care s-au eliberat de toate legile convenționale

Acțiuni care au în vedere un scop egoist pot fi confundate cu manifestări ale altruismului.

Practici care nu corespund adevărului pot fi confundate cu metode înțelepte.

Șarlatanii pot fi luați drept înțelepți.

A te rupe de toate atașamentele față de obiecte și a-ți abandona căminul, devotându-te vieții rătăcitoare de ascet, nu reprezintă o greșeală.

A-ți venera maestrul nu reprezintă o greșeală.

A studia profund învățătura, a auzi învățămintele, a reflecta și a medita asupra ei, nu reprezintă o greșeală.

A nutri aspirații nobile și elevate însoțite de o conduită smerită nu reprezintă o greșeală.

A menține vederi liberale, a fi ferm în hotărârile și angajamentele tale nu reprezintă o greșeală.

A combina o minte pătrunzătoare și alertă cu un minimum de demnitate, nu reprezintă o greșeală.

A combina erudiția în învățăturile filosofice cu energia stăruitoare pentru stăpânirea lor, cu intensitatea experienței spirituale și cu absența orgoliului, nu reprezintă o greșeală.

A combina abnegația și devotamentul dezinteresat cu metode înțelepte de a face bine celorlalți, nu reprezintă o greșeală.

Dacă ființa nu acordă atenție lucrurilor spirituale după ce s-a născut ca ființă umană, ea este ca un om care se întoarce cu mâna goală dintr-un ținut bogat în pietre prețioase. Acesta este un mare eșec.

Dacă după ce a intrat într-un ordin religios, ființa se întoarce la viața lumească și la preocupările materiale, ea se aseamănă cu un fluture de noapte ce își arde aripile în flacăra lămpii. Acesta este un mare eșec.

Cel care, deși se află în compania unui înțelept, rămâne ignorant este ca un om care moare de sete pe malul unui izvor. Acesta este un mare eșec.

Cel care cunoaște preceptele morale și nu le folosește pentru a neutraliza efectele patimilor sale, seamănă cu un bolnav ce are o cutie cu remedii medicale, dar nu o deschide niciodată. Acesta este un mare eșec.

A vorbi despre religie fără a pune în practică ceea ce spui înseamnă a imita ca un papagal vorbăreț. Acesta este un mare eșec.

A face acte de caritate sau a da de pomană din ceea ce a fost obținut prin hoție, furtișag sau înșelătorie este asemeni fulgerului lucind pe suprafața apei: un mare eșec.

A oferi zeilor carnea obținută prin uciderea unor ființe însuflețite este la fel cu a oferi unei mame carnea propriului său prunc.

A simula austeritatea și evlavia, a face lucruri merituoase pentru a atrage considerația oamenilor și a câștiga celebritate, înseamnă să faci troc cu o valoroasă nestemată cedând-o pentru o gură de mâncare.

A fi capabil de practică spirituală și totuși a nu simți nici o atracție pentru ea înseamnă a fi asemenea unui om bogat care a pierdut cheia camerei în care se află comoara sa.

Încercarea de a explica altora înțelesul adevărilor spirituale sau al tratatelor referitoare la învățătură pe care ființa nu le înțelege ea însăși perfect seamănă cu mersul unui orb conducând alți orbi.

Cel care consideră de o importanță esențială senzațiile sau orice rezultate produse de practicile fizice și pierde din vedere tărâmul minții, este asemeni unui om care ia o bucată de alamă lustruită drept aur curat.

Chiar dacă un om religios¹⁴⁴ trăiește în cea mai solitudine, este regretabil să-și lase mintea plină de gânduri lumești și de succesul pe care ar putea să îl obțină în lume.

Când un om religios este recunoscut ca fiind conducătorul unui grup de călugări sau mireni, este regretabil pentru el să urmărească propriul său interes.

A fi lacom sau a avea cea mai mică dorință este regretabil pentru omul religios.

Este regretabil pentru omul religios a face deosebire între ceea ce place și ceea ce displace și a nu respinge toate sentimentele de atracție sau aversiune.

După ce a abandonat viața lumească, este regretabil pentru omul religios să fie încă dornic să dobândească merite¹⁴⁵.

Este regretabil pentru omul religios să nu persevereze în meditație, odată ce a întrezărit Realitatea.

Este regretabil pentru omului religios să abandoneze căutarea Adevărului o dată ce a depus jurământul să îl descopere.

Este regretabil dacă omul religios nu îndreaptă orice atitudine condamabilă a comportamentului său.

A se da în spectacol folosindu-și puterile oculte pentru a vindeca boli și a practica exorcizări este regretabil pentru omul religios¹⁴⁶.

A lăuda pe cineva cu viclenie și în același timp a-i blama pe alții este regretabil pentru omul religios.

A vinde adevărul sacru pentru mijloace de trai și bunăstare, este regretabil pentru omul religios¹⁴⁷.

A predica învățături spirituale dar a acționa contrar acestor învățăturilor, este regretabil pentru omul religios.

¹⁴⁴ În cele ce urmează, acest termen nu înseamnă neapărat un membru hirotonisit al Ordinului monastic, ci oricine s-a întors de la viața lumească având intenția de a avansa pe "Calea Eliberării" (thar lam).

¹⁴⁵ Aceasta se referă la meritele și răsplata inerentă la care omul obișnuit se așteaptă ca preț al faptelor sale bune.

¹⁴⁶ Acesta este un principiu strict buddhist aflat în cele mai vechi Scripturi buddhiste și care a fost expus de însuși Buddha. Este într-o mică măsură respectat de lamaști.

¹⁴⁷ Se spune că un maestru în învățăturile mistice ar trebui să refuze să dea învățătura celui care este incapabil să o înțeleagă sau nedemn să o afle, chiar dacă acesta i-ar oferi în schimb toate comorile lumii. Pe de altă parte, el ar trebui să o dea fără nici o plată și cu dragă inimă discipolului capabil să o folosească în mod corect.

A nu fi capabil să trăiască în solitudine, a-i lipsi fermitatea necesară de a rămâne neperversit de lene, a-i lipsi curajul de a îndura sărăcia și nevoia, este regretabil pentru omul religios.

Un intelect alert și pătrunzător capabil să înțeleagă folosul concret al adevărilor pe care le-a descoperit este indispensabil.

O aversiune sinceră față de ciclul neîntrerupt al renașterilor și al morților este absolut indispensabilă ca punct de plecare în viața spirituală¹⁴⁸.

Un maestru capabil să fie un ghid sigur pe calea care duce la Eliberare este indispensabil celui care intră pe această cale.

Înțelegerea profundă, curajul nemărginit și perseverența stăruitoare sunt indispensabile.

Un discernământ pătrunzător, capabil de a înțelege natura “Cunoscătorului”¹⁴⁹ este indispensabil.

Puterea de a-și concentra mintea asupra oricărui obiect, oriunde și oricând este indispensabilă.

Arta de a utiliza orice acțiune pentru a încuraja progresul spiritual este indispensabilă.

A nu avea mândrie sau invidie arată o fire curată.

A avea puține dorințe și a fi cu ușurință mulțumit cu obiecte de mică valoare, absența pretențiilor și a ipocriziei sunt semne ale unui om superior.

A-ți adapta comportamentul în conformitate cu legea cauzei și efectului denotă inteligență.

A privi toate ființele nepărtinitor arată o minte superioară.

A dovedi compătimire (fără furie) față de cei care se lasă purtați în acțiuni negative, denotă o minte superioară.

A lăsa victoria celui ce merită și a accepta înfrângerea, denotă o minte superioară.

¹⁴⁸ Deoarece viața spirituală are ca scop Eliberarea din ciclul existențelor succesive - spun buddhiștii.

¹⁴⁹ În tibetană rnampar chespa, unul dintre cele cinci agregate din a căror combinație, conform buddhismului, este alcătuită personalitatea.

A se comporta cu ipocrizie este la fel cu a mânca mâncare otrăvită; înseamnă a-ți pregăti suferința.

A nu lupta pentru fericirea altuia și a face pe altul să muncească pentru propria ta fericire înseamnă a fi asemeni unui orb care rătăcește prin deșert și își provoacă singur necazuri.

A fi diferit de oamenii obișnuiți¹⁵⁰ chiar și în gândurile cele mai neînsemnate, denotă o minte superioară.

Un bărbat slab la minte aflat la conducerea unei mănăstiri este ca o femeie bătrână care mână cirezi de vite; își pregătește singur suferințele.

Cel care este incapabil să aibă grijă cu succes de propriile responsabilități și totuși mai preia alte probleme importante, este ca un om plătând și obosit care încearcă să ducă o și mai povară grea; el își pregătește singur necazuri¹⁵¹.

Un om care lenevește și neglijează meditația este ca o capră neagră care coboară în vale în loc să rămână în munți unde era în siguranță.

Să muncești numai pentru dobândirea bunurilor lumești în loc să îți dezvolti mintea înseamnă să te asemeni unui vultur care nu își folosește aripile.

Un om se poate felicita când este în stare să rupă legăturile cu formele obișnuite de religie pentru a căuta un maestru înțelept și nobil.

Un om se poate felicita când este capabil să renunțe la tendința de a dobândi bunăstare.

Un om se poate felicita când este capabil să renunțe la viața socială și să trăiască singur într-un loc izolat.

Un om se poate felicita când este eliberat de dorința pentru lux și de ambiție.

Un om se poate felicita când este hotărât să nu se folosească de ceilalți în atingerea unor scopuri egoiste și când se comportă conform acestei hotărâri.

¹⁵⁰ Această expresie trebuie întotdeauna interpretată în sensul său religios; cel pe care îl regăsim în Biblie când Iisus spune: "Nu mă rog pentru lume" sau când spune discipolilor săi: "Ei nu sunt din lume după cum nici Eu nu sunt din lume." (Ioan. 17. 9.16). Aici, lumea este locul în care sunt unânțate interesele materiale și sunt ignorate adevărurile spirituale. Lumea este opusă domeniului spiritual și al efortului făcut pentru aflarea Adevărului. Ori, după brutală exprimare a hindușilor Tantrika, lumea este tărâmul locuit de pachu (animale). Mai politicoși, tibetani îi denumesc "oamenii din lume", "copiii", iar câteodată, deși mai rar, "proști". Distincția între "fii lumii" și "cei care sunt în afara lumii" este foarte veche în buddhism.

¹⁵¹ Aceasta se referă la cei care nu sunt pregătiți să înțeleagă învățătura sau nu sunt capabili să ducă o viață spirituală, dar care încep să predice și să adune discipoli în jurul lor.

Un om se poate felicita când s-a detașat de aparențe, (forma obiectelor simțurilor) și este înclinat spre pătrunderea naturii minții.

Credința în legea cauzei și a efectului este cel mai important lucru pentru un om cu un discernământ inferior¹⁵².

A recunoaște în toate lucrurile, atât interioare cât și exterioare ființei, manifestarea energiei universale și a minții conștiente este cel mai important lucru pentru un om cu o capacitate medie de discernământ.

A discerne unitatea fundamentală a Cunoscătorului, obiectul cunoașterii și procesul de a cunoaște¹⁵³ este cel mai important lucru pentru un om cu o maximă intuiție spirituală.

Concentrarea perfectă asupra unui singur obiect este cea mai bună formă de practică spirituală pentru un om cu o capacitate intelectuală inferioară.

Reflectarea continuă asupra energiei universale și asupra minții conștiente este cea mai bună formă de practică spirituală pentru un om cu capacitate intelectuală medie.

A rămâne într-o stare mentală liniștită, din care lipsește orice proces mental, știind că “cel care meditează”, obiectul meditației și actul meditației formează o unitate inseparabilă, este cea mai bună formă de practică spirituală pentru un om cu o maximă capacitate intelectuală.

A-și ghida comportamentul luând în considerare legea cauzei și efectului este cea mai bună atitudine spirituală pentru un om cu o capacitate intelectuală mediocră.

Detașarea completă, privirea tuturor lucrurilor ca imagini văzute în vis, ca forme ireale ale unui miraj și tratarea lor în consecință este cea mai bună atitudine spirituală pentru un om cu o capacitate intelectuală medie.

A renunța la toate dorințele și acțiunile este cea mai bună atitudine spirituală pentru un om cu o maximă capacitate intelectuală.

¹⁵² Contextul indică faptul că termenii “inferior” și “mediocr” trebuie înțeleși ca având un sens relativ. Această nu semnifică o lipsă aproape totală a inteligenței, ci doar o inteligență mai puțin ascuțită decât cea a ființelor la care se referă următoarele maxime.

¹⁵³ În tibetană Shespa-po. Shes cha (scris Shes bya), și Shespa. Aceasta este una dintre teoriile fundamentale ale filosofiei lamaiste.

Eliminarea gradată a egoismului și a ignoranței este unul dintre cele mai bune semne ale progresului spiritual la persoanele din toate cele trei categorii de intelect.

Dacă o ființă urmează un șarlatan ipocrit în locul unui înțelept care practică învățătura cu sinceritate, el face o greșeală fatală.

Dacă un om își face planuri pe termen lung așteptându-se să trăiască ani mulți, în loc să își îndeplinească îndatoririle zilnice ca și cum această zi ar fi ultima pe care o are de trăit, el face o greșeală fatală.

Dacă un om începe să predice învățături religioase în fața unui număr mare de ascultători în loc să mediteze în siguranță asupra sensului acestor învățături el face o greșeală fatală.

Dacă un om se lasă în voia unei vieți depravate în loc să practice puritatea și castitatea el face o greșeală fatală.

Dacă un om își consumă viața măcinând-o cu frici vulgare și speră astfel să devină conștient de Adevăr el face o greșeală fatală.

Dacă un om încearcă să îl transforme pe altul în loc să se transforme pe sine, el face o greșeală fatală.

Dacă un om încearcă să obțină o poziție socială înaltă în loc să lucreze pentru dezvoltarea Cunoașterii latente ce zace în lăuntrul său, el face o greșeală fatală.

Dacă un om își petrece viața lenevind în loc să caute iluminarea, el face o greșeală fatală.

Primul dintre lucrurile necesare este să simți o aversiune puternică pentru succesiunea neîncetată de morți și renașteri la care ești supus și să dorești să scapi din închisoarea existențelor repetate tot atât de intens precum o căprioară închisă vrea să scape din cușca sa.

Al doilea lucru necesar este o perseverență cutezătoare și neclintită ce nu poate fi de nimic descurajată.

Al treilea lucru necesar este mulțumirea, bucuria în practica spirituală.

Este extrem de important să îți dai seama că timpul îți este măsurat precum cel al unui om care a fost rănit mortal.

Apoi este necesar să se mediteze asupra acestui aspect.

În cele din urmă, este necesar să înțelegem că nu este nimic de făcut.

Apoi, în primul rând trebuie să simțim pentru învățătură o foame la fel de mare ca cea a unui om flămând pentru o mâncare gustoasă.

În al doilea rând, ființa trebuie să înțeleagă natura minții sale.

În ultimul rând, ființa trebuie să recunoască eroarea separării, identitatea fundamentală a tuturor lucrurilor.

Recunoscând natura de vid a minții¹⁵⁴ nu mai este necesar să asculte sau să mediteze asupra prelegerilor religioase.

Recunoscând natura pură a “intelectului”, nu mai este necesar să se caute iertarea păcatelor.

Pentru cel care intră pe calea calmului și păcii interioare nu mai este necesară iertarea.

Cel a cărui minte a atins o stare de puritate desăvârșită¹⁵⁵ nu mai are nevoie să mediteze asupra “Căii” sau asupra modurilor de a ajunge pe ea.

Cel care a lăsat deoparte toate patimile nu mai are nevoie să se opună în continuare lor.

Cel care știe că toate fenomenele sunt iluzorii nu mai simte nevoia să le respingă sau să mai caute ceva anume.

O SCRISOARE PRIETENEASCĂ DE LA NÂGÂRJUNA

În cea de-a doua colecție a scrierilor lamaiste canonice numită Tengzur (bstan hgzur) “Comentariile”, se află faimoasa epistolă atribuită marelui filosof hindus Nâgârjuna, a cărui învățătură filosofică exercită o mare influență printre lamaști.

¹⁵⁴ Aici avem de-a face cu învățătura care neagă existența “eului”. Mintea este “golită” de esență. Ea este un conglomerat complex și efemer.

¹⁵⁵ Termenul “puritate” este folosit aici cu sensul de “claritate perfectă” care permite viziunea Realității (Adevărului), imagine altfel estompată de preocupările, procesele mentale, dorințele care formează un ecran opac.

Vor fi acum citate câteva pasaje din această epistolă.

Dacă Nâgârjuna a fost într-adevăr autorul acestei scrisori sau dacă aceasta a fost scrisă de unul dintre discipolii săi ori de o altă persoană care a folosit numele lui, este un fapt care nu este necesar să îl discutăm acum. Vom observa că scurtul curs de morală din care este formată această scrisoare, deși Mahâyânică și recomandată de maeștrii tibetani, se aseamănă într-o mare măsură învățăturilor buddhismului primitiv.

Știind că bogățiile sunt perisabile și trecătoare, fă daruri mărinimoase săracilor, prietenilor tăi care sunt la nevoie și asceților. Nimic nu este la fel de bun ca mărinimia. Ea este cel mai bun dintre prietenii noștri pentru tovărășia și susținerea în viețile viitoare.

Respectă-ți tatăl și mama, prietenii și maeștrii. Astfel de acte de respect îți aduc o faimă nepătată și ulterior o renaștere fericită.

Ține-ți corpul, vorba și mintea pe calea celor zece acțiuni virtuozitate¹⁵⁶. Abține-te de la băuturi care te amețesc și învață să te bucuri de traiul dobândit prin mijloace cinstite¹⁵⁷.

Prețuiește virtutea, nu te murdări sau degrada prin acțiuni vulgare. Virtutea minții este fundamentul tuturor virtuților, tot așa cum pământul este susținătorul tuturor ființelor și al lucrurilor neînsuflețite.

Fie ca o nemărginită generozitate, virtute, vigilență și seninătate să fie zestrea ta. Și adăugând forța înțelepciunii la ele, fie ca ele să te ajute să traversezi oceanul lumii, ajungând mai aproape de starea de Buddha.

A face rău, a răni, a jefui, a minți, a îndeplini acțiuni nesănătoase: beția, lăcomia care determină ființa să mănânce în momente nepotrivite, luxul care determină ființa să se întindă pe canapele moi, cântul, dansul și împodobirea, toate acestea trebuie abandonate¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Aceste zece acțiuni virtuozitate sunt: 1. Să nu ucizi nici o ființă. 2. Să nu furi. 3. Să nu ai legături sexuale împotriva legii. 4. Să nu minți. 5. Să nu bârfești. 6. Să nu rostești cuvinte urâte sau rele. 7. Să nu te dedai la conversații frivole sau fără rost. 8. Să nu fi lacom sau să nu cazi în zgârcenie. 9. Să nu fii crud în faptă sau în intenție; să nu nutrești intenții rele. 10. Să nu menții opinii false.

¹⁵⁷ Deoarece această scrisoare a fost adresată unui prinț domnitor, el nu avea nevoie să își câștige existența. Totuși, el trebuia să știe că impunerea de taxe împovărătoare pentru a-și asigura obiecte de lux ar fi încălcat legea buddhistă, așa cum ar fi fost și începerea unui război pentru apărarea tronului. Buddhiștilor le este interzis să se agajeze în cinci feluri de comerț: vânzarea de arme, vânzarea de ființe (chiar și animale), vânzarea de carne, vânzarea de băuturi fermentate, și vânzarea de substanțe otrăvitoare.

¹⁵⁸ A mânca în afara orelor stabilite, adică după ora amiezii, a te întinde în paturi moi și înalte, cântatul, dansul, împodobirea și parfumarea sunt interzise membrilor ordinului religios buddhist, dar nu și credincioșilor laici. În cele ce urmează autorul acestei scrisori îi îndeamnă pe corespondenții săi să predice desăvârșirea acestor datini și mirenilor.

Nici o austeritate nu echivalează răbdarea, de aceea niciodată să nu-ți îngădui să fii purtat de mânie.

Din moment ce cu ajutorul acestor datini ființa calcă pe unuele Arhaților și își pregătește o naștere printre zei, ea trebuie să îi învețe și pe profani, atât bărbați cât și femei să facă la fel.

Consideră că dușmanii tăi sunt: avariția, ne loialitatea, invidia, aroganța, ura, mânia, mândria rangului, a frumuseții, a bunăstării, a tinereții sau a cunoașterii. Privește puterea asupra celorlalți ca pe un dușman.

Cei care au dus o viață imorală și criminală și și-au schimbat comportamentul prin recunoașterea greșelilor lor, atrag asupra lor o frumusețe asemănătoare cu cea a lunii ieșind din nori.

În timp ce noi gândim “Acești oameni m-au insultat, m-au condamnat sau m-au doborât, aceia m-au ruinat” în noi se naște furia. De aceea, lasă la o parte aceste resentimente și rămâi în pace.

Să știi că mintea din care sunt extrase imagini poate fi ca apa, ca pământul sau ca o magazie¹⁵⁹. Când patimile rele te macină, este bine ca ea să fie ca apa¹⁶⁰. Pentru omul care urmează adevărul este bine ca mintea să fie ca o magazie sigură.

Există trei feluri de cuvinte: cele care sunt plăcute, cele care sunt adevărate și cele care sunt false. Primele sunt ca mierea, cele care urmează sunt ca florile, iar celelalte ca impuritățile. Evită-le pe acestea din urmă.

Unii oameni merg din lumină în lumină, alții din întuneric în întuneric. Unii trec de la lumină la întuneric, iar alții de la întuneric la lumină. Fie ca tu să faci parte dintre primii.

Află că oamenii sunt ca fructele unui mangotier. Unele par coapte (înțelepți), dar nu sunt. Altele, deși coapte, nu par deloc a fi așa. Altele care nu sunt defel coapte, par într-adevăr a fi necoapte și încă altele, coapte fiind, par într-adevăr a fi coapte, învață să faci distincția între ei.

¹⁵⁹ în tibetană nectog pronunțat dzgd, orice loc în care lucrurile sunt ținute la păstrare: o comoară, diferite obiecte, porumb depozitat împotriva foametei, etc. Totalitatea lucrurilor depozitate este numită mzdod

¹⁶⁰ Pentru că acest sentiment să nu poată persista, să poată dispărea imediat, ca un desen făcut pe apă.

Printre diferitele sisteme filozofice ale Tibetului, unul dintre cele mai respectate este cel numit Chag gya chenpo¹⁶¹. Acesta constă în cunoașterea doctrinei superioare, a unității în esență a tuturor lucrurilor, împreună cu practicile inspirate din aceste învățături. Sensul ezoteric al cuvântului chag (phyag) este Vid sau absența tuturor calităților, a tuturor condiționărilor existenței. Acestea fiind reprezentate în minte prin cuvinte și gânduri, cuvintele și gândurile pot să exprime doar lucruri limitate, iar ceea ce se înțelege prin Vid este Absolutul. Cuvântul gya (rgya) înseamnă, ezoteric, eliberarea din sclavia lucrurilor lumești; la care discipolul ajunge printr-o cunoaștere a învățăturii. Înțelesul termenului chenpo¹⁶² este aici de uniunea cunoașterii superioare a unității în esență a tuturor lucrurilor cu eliberarea de lucrurile lumești. Acestea sunt explicațiile date de maeștrii care predau chag gya chenpo și ele sunt confirmate de lucrările autorilor antici care au susținut aceste învățături în secolele trecute.

Subiectul meu nu cuprinde și relatarea originilor istorice ale acestui sistem filozofic. Mă voi mulțumi să spun că originea lui este hindusă și legată de filozofia dhuma¹⁶³ predicată de maestrul Nagârjuna; aceasta a fost introdusă în Tibet de Marele Lama al mănăstirii Sakya, Sakya Penche precum și de alți maeștrii religioși.

Sfaturile asupra metodei de a medita rezumate mai jos sunt date discipolilor, după ce le-a fost conferit un angkur potrivit, de către lamaiști care practică învățătura chag gya chenpo.

Le redau consultând propriile mele note luate din cuvintele câtorva dintre acești lama; am consultat, de asemenea, o lucrare foarte respectată de ei, intitulată Chag chen gyi zindi (phyag tchen gyizin bris). Acesta este un ghid, un fel de carte de referință pentru uzul celor care caută eliberarea pe calea chag gya chenpo

După ce ființa s-a așezat într-un loc liniștit și solitar, ea va rămâne la început nemișcată și calmă, fără să facă nici cel mai mic efort mental; fără să-și propună să mediteze, și fără să se pregătească să îndeplinească

¹⁶¹ Scris phyag rgya chenpo, literal: “marele gest” sau “marele semn”.

¹⁶² Literal chenpo înseamnă “mare”.

¹⁶³ Denumirea sanscrită originală este mādhyamika, “de mijloc” - învățătură care respinge vederile extremiste.

vreun exercițiu spiritual gândind “Am venit aici să meditez... trebuie să duc la bun sfârșit această meditație.” Această seninătate a corpului, a vorbirii și a minții eliberate de orice efort, împreună cu lipsa oricărui scop înseamnă “a îngădui minții să rămână în propria sa natură”.

Se spune¹⁶⁴:

“Nu te gândi la trecut.

Nu te gândi la viitor¹⁶⁵.

Nu te gândi: “eu meditez”.

Nu îți imagina Vidul ca fiind Nimic.”

Oricare ar fi senzațiile datorate celor cinci simțuri, ființa nu trebuie să caute să le analizeze imediat ce ele apar; dimpotrivă, mintea trebuie să fie lasată în repaus total.

Se spune;

“Renunțând la formarea de noțiuni sau de idei referitoare la obiectele percepute.

Lăsând mintea în propria ei natură, asemeni celei unui copil¹⁶⁶.

Urmând cu ardoare sfaturile date de ghidul spiritual.

Ființa va obține cu siguranță înțelegerea Vidului și va fi eliberată din lucrările lumești - aceste două lucruri coincid.”¹⁶⁷

Tilopa a spus:

“Nu îți imagina, nu raționa, nu analiza;

Nu medita, nu reflecta,

Păstrează-ți mintea în propria ei natură.¹⁶⁸

Maestrul Mannidze a spus:

"Absența distracțiilor (atenția perfectă) este calea urmată de toți cei care au atins starea de Buddha”.

Aceasta este cea ce numim pacea minții, stabilitatea minții ce rămâne în propria ei natură.

Nagârjuna a spus:

¹⁶⁴ Autorul lucrării Chaggya chenpo citează și alte lucrări și precepte pe care tradiția orală le atribuie unor maeștri faimoși. Totuși, el omite să menționeze numele acestor maeștri.

¹⁶⁵ Acest precept este atribuit lui Tilopa.

¹⁶⁶ Comparația nu pare a fi una fericită. Mintea unui copil este în general foarte activă. (N.t.) Nu neapărat inactivitatea minții este importantă. Referindu-se la copii Iisus spune: “A celor ca ei este împărăția cerurilor.”

¹⁶⁷ Înțelegerea Vidului și eliberarea este unul și același lucru.

¹⁶⁸ Aceste șase precepte au fost date de către Tilopa discipolului său Naropa.

“Amintește-ți că este precizat: «atenția este singura cale pe care a pășit orice Buddha.» Observă-ți permanent corpul (adică acțiunile îndeplinite de corp. activitatea celor cinci simțuri, cauzele acțiunilor și rezultatele lor), pentru a-l cunoaște.

Neglijarea acestei examinări face orice exercițiu spirituale inefficient.

Această continuă atenție este numită: Eliberarea din starea de “fără minte”.”

În Abhidharma se spune:

“Memoria (impusă discipolului) constă în a nu uita ființele sau lucrurile cu care a fost în contact.”

După ce ai dobândit liniștea mentală, este momentul să îți concentrezi mintea asupra unui singur punct.

Metodele care duc la aceasta pot fi practicate cu ajutorul unui obiect tangibil sau chiar fără să fie utilizat nici un obiect material.

În primul caz, obiectul poate fi o minge mică sau un băț¹⁶⁹. În cel de-al doilea caz, ființa își poate concentra mintea asupra formei corporale, asupra cuvântului sau asupra minții lui Buddha.

În cazul utilizării unui obiect material se procedează cum urmează:

Așează în fața ta o mică minge sau bățul asupra căruia urmează să îți concentrezi gândurile.

Nu îngăduie “cunoscătorului¹⁷⁰” să se abată de la acest obiect, să rătăcească sau să intre în el¹⁷¹, ci privește-l fix, fără a pennite gândurilor să se abată de la el.

Apoi, după ce acest exercițiu este pe deplin stăpânit, meditează la maestrul spiritual, adică vizualizează mental imaginea lui și păstrează mintea fixată asupra acestei imagini.

¹⁶⁹ Sgom ching menționat în Cu misticii și magicienii în Tibet.

¹⁷⁰ Acest principiu este numit uneori în tibetană Shespa po, iar alteori vid kyi rnampar Shespa.

¹⁷¹ Aceasta se referă la experiențele psihice în care ființa se identifică cu un obiect.

Dacă te simți obosit, doborât de toropeală sau somn, trebuie să continui și să perseverezi în vizualizare, meditând într-un loc liniștit din care se poate vedea o mare întindere de pământ.

Pe de altă parte, dacă mintea hoinărește aiurea, trebuie să te închizi în sihăstrie și cu ochii plecați să îți păstrezi mintea liniștită încetând orice efort, așa cum a fost explicat.

Câind se folosește drept suport al concentrării forma corporală, cuvântul sau mintea lui Buddha, se procedează astfel:

Pentru corp se folosește o statuie mică sau o imagine pictată care să-l reprezinte pe Buddha.

Pentru cuvânt se folosește o silabă.

Pentru minte se folosește un punct.

Concentrarea asupra formei corporale a lui Buddha se face pornind de la imaginea fizică, dar apoi Buddha trebuie vizualizat ca îmbrăcat în haine rituale, înconjurat de lumină și permanent prezent în fața ta.

Concentrarea asupra cuvântului se face prin vizualizarea unei imagini circulare de mărimea unei unghii pe care este scrisă silaba hri¹⁷² cu linii subțiri ca firul de păr.

Concentrarea asupra minții se face vizualizând un punct de mărimea unui bob de mazăre situat în regiunea frunții, din care ies raze de lumină¹⁷³.

Un exercițiu inclus în cele predate novicilor (învățăturile preliminare sau elementare) constă în înlăturarea oricărui gând chiar în momentul în care acesta se naște, și în a-i îngădui să continue fără însă a-i da formă (fără ca discipolul să se oprească pentru a face din el o imagine mentală).

Când o ființă meditează, ea percepe faptul că multe gânduri se nasc unul după celălalt, venind în manifestare cu o rapiditate extremă. De aceea, de îndată ce gândul începe să încolțească, el trebuie retezat de la rădăcină, apoi meditația trebuie continuată.

¹⁷² Termen mistic cu numeroase sensuri esoterice. Printre altele desemnează universală și necreată natură a tuturor lucrurilor.

¹⁷³ Toate aceste reguli aparent ciudate sunt însoțite de exemplificările și explicațiile inițiatice ale unui lama.

Continuând meditația și prelungind gradat durata perioadelor când este suspendată formarea ideilor, ființa își dă seama în final (ceea ce nu s-a observat până atunci) că apariția involuntară a gândurilor formează o succesiune nesfârșită, ele mergând din una în alta.

Această descoperire a formării involuntare a gândurilor echivalează cu descoperirea dușmanilor.

Starea la care se ajunge este aceea a unui om care stă pe malul unui râu și privește imparțial curgerea apei. Astfel, mintea calmă și atentă privește trecerea fluxului neîntrerupt de gânduri asemănătoare - ca apele unui râu - care se urmează unul pe altul.

Dacă mintea atinge această stare, fie și numai pentru un moment, ea înțelege modul de apariție și dispariție a formelor mentale. Paradoxal, deoarece înainte ființa nu înțelegea modul în care ele apar și dispar, în momentul atingerii acestei stări, pare că formele mentale devin mai numeroase, dar nu este așa.

Ceea ce se află dincolo de apariția formelor mentale și unde se oprește definitiv formarea lor, este Realitatea.

După acest exercițiu se realizează următorul care constă în a lăsa neformulate ideile care apar în minte.

Oricare ar fi gândul care apare, nu trebuie să apară implicare în el; trebuie lăsat în voia lui, fără însă a-i permite să influențeze ființa, fără ca ea să se gândească la el și fără să caute să îl devieze. Astfel, mintea se aseamănă unui păstor care, orice ar face oile lui, el continuă să mediteze.

Perseverând în acest mod, formațiunile mentale nu mai apar și mintea atinge starea de pace și de focalizare.

Maestrul Gampopa (un nume al lui Dagpo Lha Dje) spunea:

“Când mintea este relaxată, ea devine liniștită

Când nimic nu tulbură apa, ea devine limpede”.

Ascetul Milarepa, Domnul asceților contemplativi, a spus: “Lăsând mintea în starea ei naturală fără a o face să ia vreo formă¹⁷⁴, primii zori ai Cunoașterii încep să se apară.

Ținând mintea relaxată, curgând ca apa liniștită a unui râu. Realitatea se reflectă în ea”.

Înțeleptul Saraha a rezumat acest proces de meditație în felul următor:

“Când mintea este forțată, ea caută să evadeze în zece direcții. Când este lăsată liberă, ea rămâne nemișcată. Eu am înțeles că este un animal greu de stăpânit așa cum este cămila”.

Practicile avansate includ meditația asupra acelui ceva care în minte rămâne nemișcat și asupra acelui ceva care se află în mișcare (spectatorul și actorul).

(1) Mintea trebuie observată în starea ei de repaus. (2) Trebuie să examinăm natura acestui “lucru” mobil. (3) Trebuie să ne explicăm cum ceea ce numim minte rămâne în repaus și cum, ieșind din starea sa de calm, se mișcă.

Trebuie să examinăm: (1) dacă mișcarea se petrece în minte separat de starea de calm; (2) dacă se mișcă chiar și în repaus; (3) dacă în mișcarea ei este sau nu este ceva diferit de imobilitate (stare de repaus).

Trebuie să examinăm ce fel de realitate este aceea a mișcării și apoi ce condiții fac ca această mișcare să înceteze.

Ajungem la concluzia că acel ceva care se mișcă nu este diferit de acel ceva care rămâne nemișcat.

Ajungând în acest punct, trebuie să ne întrebăm dacă mintea care observă acel ceva care se mișcă sau care rămâne imobil, este diferită de acestea, dacă este “sinele” (esența) celui ce se mișcă sau al celui ce rămâne nemișcat.

¹⁷⁴ Aceasta trebuie interpretat ca referindu-se la idei, la modurile de gândire și înțelegere pe care diverse influențe le impun minții, rezultatul fiind că aceasta își asumă o conformație artificială. Este ca un râu deviat de la cursul său firesc, cu matca lărgită sau îngustată prin șanțuri și bara je, sau ca un copac care este retezat sau are crengile tăiate, fiind astfel depozat de forma sa naturală (explicații date de lama).

Constatăm atunci că observatorul și obiectul observat sunt inseparabile. Și, deoarece este imposibil să clasificăm aceste două realități (observatorul și obiectul observat) ca fiind dualitate sau unitate, ele sunt numite “motivația de dincolo de minte” și “motivația ce transcende toate teoriile”.

Se spune:

“Oricât de nobile ar fi țelurile și motivațiile minții, ele sunt efemere.

Ceea ce este dincolo de minte există fără motiv sau scop.”

În sutrele intitulate “întrebările lui Kashyapa” citim:

“Prin frecarea a două bețe se naște focul.

Iar prin focul ivit din ele, ambele bețe sunt mistuite.

În același mod, prin inteligența născută din el, cuplul format din “ceea ce este imobil” și “ceea ce se mișcă” de o parte și observatorul care meditează la dualitatea lor, pe de altă parte, este de asemenea mistuit”.

Acestă meditație este denumită “meditația de discernere a eremitului”. Nu trebuie confundată cu “meditația de discernere a savantului”, deoarece aceasta din urmă examinează obiectele din afara lor.

Erudiții în chgya chenpai predau și modalități de utilizare în folosul progresului spiritual până și a obstacolelor care în mod obișnuit îl opresc pe discipol; în plus, ei predau multe moduri de a analiza mintea:

Este un lucru alcătuit din materie?

Dacă este materială, din ce materie este făcută?

Dacă este un lucru concret, care este forma, culoarea sa?

Dacă este un “cunoscător”, este o idee care se manifestă vremelnic?

Ce este atunci acest lucru imaterial care se manifestă sub atâtea forme?

Ce este acel ceva care îl produce?

Dacă mintea ar fi o entitate reală, ar fi posibil să o considerăm ca un fel de substanță?

După multe alte considerații asemănătoare, se ajunge la concluzia că mintea nu este nici materială, nici imaterială și că nu intră în categoria acelor lucruri despre care se poate spune că sunt sau nu sunt.

Întrebările continuă încă și ajungem la întrebarea referitoare la caracterul compus sau simplu al minții.

Este mintea un lucru simplu?

Este un lucru compus?

Dacă este simplă, cum de se manifestă în moduri diferite?

Dacă este compusă, cum de poate fi adusă la starea de Vid în care nu mai există nimic altceva decât unitate?

Continuându-ne investigațiile, ajungem să recunoaștem că mintea este liberă de ambele extreme ale unității și pluralității.

“În starea calmă a omului care a ajuns la această înțelegere, este atins scopul meditației; celui care meditează, toate lucrurile îi apar la fel de iluzorii ca formele cauzate de un miraj”.

Se spune:

“Înaintea mea, în spatele meu, în cele zece direcții,
Oriunde privesc, văd “însăși existența”¹⁷⁵.

Azi, o maestre, iluzia a fost risipită;

De acum înainte nu voi mai cere nimic de la nimeni”.

Aș putea să dau multe citate și să extind acest apendice la nesfârșit. Lucrările tibetane originale nu lipsesc. Cele pe care le-am adus în Franța ar ține deja ocupați mai mulți traslatori pe parcursul întregii lor vieți. Dar ce este această colecție săracă în comparație cu operele aflate în marile biblioteci din Tibet, unde numărul de volume, strânse de secole de-a rândul poate fi estimat la sute de mii?

Scopul meu în suplimentarea acestui volum cu traducerea câtorva texte tibetane a fost doar să conduc cititorii în pragul comorilor inestimabile ale acelor școli ezoterice din Tibet despre care au fost răspândite atâtea expuneri fabuloase și să prezint o introducere la unele dintre învățături date de lamaști discipolilor lor.

¹⁷⁵ Te jine ritd(se scrie de bchin nid) însuși acela - existența însăși.

Este inutil să mai spunem teoriile expuse în fragmentele mai sus menționate nu sunt singurele acceptate în aceste școli. Acest lucru poate fi dedus din explicațiile pe care le-am dat referitoare la “inițieri”. Cu toate acestea, unitatea în vederi a lamaștilor iluminați este cu mult mai mare decât s-ar putea crede din diferitele învățături predate în Tibet de misionarii diverselor grupări mahâyânice sau tantrice. Secolele care au trecut au determinat o anumită fuziune între toate aceste învățături și mentalitatea tibetană și-a imprimat asupra lor cu putere proprie sa amprentă.

Într-un cuvânt buddhismul, Lamaștilor eliberat de formele sale populare, este dominant de un spirit tot atât de străin clasicei Hinayâna ca și pioasei și sentimentalei Mahâyâna, despre care unii au pretins că este singura Mahâyâna veritabilă a lui Asanga și a urmașilor săi.

Tot așa cum la patriarhii grupării Ts'an găsim principiile fundamentale ale buddhismului, văzute și dezvoltate de minți chineze și impregnate de spiritul chinez, tot astfel găsim la misticii și filozofii din Tibet aceleași principii fundamentale văzute și interpretate din perspectiva unei rase din punct de vedere mental foarte diferită de cea hindusă.

Care dintre discipolii lui Buddha au exprimat cel mai corect gândul său? Aceasta este o problemă de loc ușor de rezolvat deoarece ne lipsesc elementele necesare pe care să ne bazăm raționamentul. Documentele care se referă la învățătura Marelui înțelept Siddharta Gautamma Buddha, sunt scrise mult mai târziu după moartea sa și suntem îndreptățiți să le considerăm puternic nuanțate de părerile și tendințele dominante printre călugării buddhiști de la acea vreme.

Cei care îi atribuie lui Buddha strămoși aparținând raselor galbene sau raselor non-ariene, o fac probabil pentru a considera că verii săi îndepărtați din Asia centrală sau din Estul îndepărtat sunt mult mai potriviți decât alții, prin însăși natura lor, să înțeleagă pe deplin sensul învățăturii sale. Soluția unei astfel de probleme dacă va fi găsită vreodată, nu poate fi dată în nici un caz în câteva rânduri. Dacă îmi vor îngădui împrejurările, o voi cerceta într-o zi. Totuși, oricare ar fi

concluziile la care am putea ajunge asupra acestei probleme, ele nu vor avea niciodată un caracter de absolută certitudine.

De aceea, având grijă să nu neglijăm investigațiile istorice și filosofice interesante, cred că putem urma sfatul dat în inițierile “lamaiste” și să ajungem, prin mijloace asemănătoare celor folosite de însuși Buddha, la realitatea contemplată de el și, în loc să cerem altcuiva secretele naturii Maestrului său, să ne-o însușim personal fiecare, devenind noi înșine Buddha.

